

ადრეული ბავშვობა და ტრანზიცია სკოლაში

გზამკვლევი ტრანზიციის პროცესში
ჩართული სპეციალისტებისათვის და ოჯახებისათვის

ადრეული ბავშვობა და ტრანზიცია სკოლაში

გზამკვლევი ტრანზიციის პროცესში
ჩართული სპეციალისტებისათვის და ოჯახებისათვის

2019

გზამკვლევი მუშაობდნენ:

მაია ბაგრატიონი-გრუზინსკი
ცირა ბარქაია
მაია წულაძე
მარიამ ხვადაგიანი
ჟანა კვაჭაძე
მარიკა ზაქარეიშვილი
ვიქტორია მიდელაური

პროექტის ხელმძღვანელი:

ირმა ხაბაზი
საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის პროგრამების ხელმძღვანელი
საქართველოს ღია საზოგადოების ფონდი

გზამკვლევი შექმნილია საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს კოორდინაციით, არასამთავრობო ორგანიზაციის „ინოვაციები ინკლუზიური საზოგადოებისათვის“, „საქართველოს ღია საზოგადოების ფონდის“ მიერ დაფინანსებული პროექტის - „ტრანზიციის პოლიტიკა ინკლუზიური ადრეული და დაწყებითი განათლებისთვის“ - ფარგლებში.

ავტორების მიერ გზამკვლევაში ასახული ინფორმაცია შესაძლოა არ გამოხატავდეს „საქართველოს ღია საზოგადოების ფონდის“ პოზიციას. შესაბამისად, ფონდი არ არის პასუხისმგებელი მასალის შინაარსზე.

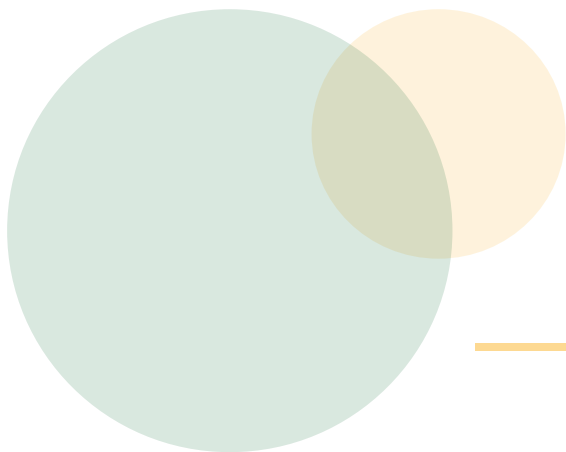
The Guide is developed by non-governmental organization 'Innovations for Inclusive Society' under coordination of the Ministry of Education, Science, Culture and Sport of Georgia within the frames of the project 'Transition Policies for Early and Primary Inclusive Education' funded by Open Society Georgia Foundation.

The views, opinions and statements expressed by the authors and those providing comments are theirs only and do not necessarily reflect the position of the Foundation. Therefore, the Open Society Georgia Foundation is not responsible for the content of the information material.

სამადლობელი სიძჱვა

განსაკუთრებულ მადლობას ვუხდით საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს ინკლუზიური განათლების განვითარების სამმართველოს უფროსს - ეკატერინე დგებუაძეს, სამმართველოს მულტიდისციპლინური გუნდის წევრებს, საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს ინკლუზიური განათლების საკონსულტაციო ჯგუფის წევრებს.

ასევე მადლობას ვუხდით ედინბურგის უნივერსიტეტის მურეის განათლების სკოლის პროფესიული სწავლა-სწავლების დირექტორსა და მკვლევარს - ჯულიეტ ჰენკოკს, გაწეული მხარდაჭერის, გამოცდილების გაზიარებისა და ღირებული რეკომენდაციების მოწოდებისათვის.

სარჩევი

შესავალი	7
რა არის გზამკვლევის მიზანი?	7
ვისთვის არის გზამკვლევი განკუთვნილი?	7
რას ეფუძნება გზამკვლევი?	8
რა თემებს მოიცავს გზამკვლევი?	8
ტრანზიციის არსი	9
ტრანზიცია სკოლაში	10
ადრეული ბავშვობის მნიშვნელოვანი ტრანზიციები	11
მხარდაჭერის მნიშვნელობა ტრანზიციის პროცესში	13
მშობლების როლი ტრანზიციის პროცესში	14
დამატებითი მხარდაჭერის მნიშვნელობა ტრანზიციის პროცესში	14
ტრანზიციის მხარდაჭერი მექანიზმების დანერგვის წინაპირობა	16
ადრეული განვითარების და სკოლამდელი განათლების სისტემა	16
სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სისტემაში არსებული გამოწვევები	21
სკოლაში ტრანზიციის არსებული პრაქტიკა და გამოწვევები	25
ტრანზიციასთან დაკავშირებული წარმატებული საერთაშორისო გამოცდილება	27
სამი ქვეყნის გამოცდილება	29
წარმატებული საერთაშორისო გამოცდილების შეჯამება	31
ტრანზიციის სახელმძღვანელო პრინციპები	32
სკოლაში ტრანზიციასთან დაკავშირებული ცვლილებები	35
ცვლილებები ბავშვისთვის	35
ცვლილებები ოჯახისთვის	36
ცვლილებები გამშვები დაწესებულებისთვის	37
ცვლილებები მიმღები დაწესებულებისთვის	37
სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვთა ტრანზიცია	39
ბავშვის საჭიროებები	39
ოჯახის საჭიროებები	40
სკოლის საჭიროებები	41
ტრანზიცია სახლიდან სკოლაში	43
მხარდაჭერილი ტრანზიციი შედეგი	44
მომზადებული ბავშვი	44
მომზადებული ოჯახი / მშობლები	46
მომზადებული საგანმანათლებლო დაწესებულება	47

როდის იწყება სკოლაში ტრანზიციაზე ზრუნვა და რა დრო უნდა დაეთმოს მას?	48
ტრანზიციის პროცესი და ეტაპები	49
პირველი ეტაპი - ცხოვრების შემდეგ ეტაპზე ტრანზიციისთვის მომზადება	50
მშობლის როლი ცხოვრების შემდეგ ეტაპზე ტრანზიციისთვის მზადებისას	50
გამშვები დაწესებულის როლი ცხოვრების შემდეგ ეტაპზე ტრანზიციისთვის მზადებისას	51
მეორე ეტაპი - ტრანზიციის ინიცირება და განხორციელება	53
მუშაობა ბავშვთან	54
მუშაობა მშობელთან / ოჯახთან	56
მუშაობა მიმღებ დაწესებულებასთან	57
მესამე ეტაპი - ტრანზიციის პროცესის დასრულება	63
ბავშვის ტრანზიციასთან დაკავშირებული საჭიროებების განსაზღვრა და ხელშეწყობა	66
ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმა	71
ტრანზიციის გუნდის შეკრება	71
ტრანზიციის გუნდის შეხვედრები	73
ტრანზიციის აქტივობები	73
ტრანზიციის სისტემური მიდგომა სკოლაში	74
მხარდამჭერი სისტემების წარმომადგენელთა პასუხისმგებლობები	81
დანართი N1. ტრანზიციისათვის საჭიროებების განსაზღვრის ფორმა	87
დანართი N2. მიმღები გარემოს შეფასების ფორმა	90
დანართი N3. ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმა	91
დანართი N4. ტრანზიციის მხარდამჭერი აქტივობები	93
დანართი N5. ეფექტიანი ტრანზიციის მონიტორინგის და თვითშეფასების ფორმა	95
დანართი N6. ბავშვის ინდივიდუალური პორტფოლიო ტრანზიციისთვის	98
დანართი N7. ბავშვის საკომუნიკაციო პასპორტი	99
დანართი N8. „მალე სკოლაში მივდივარ“ - ბუკლეტი სკოლის შესახებ	110
გამოყენებული ლიტერატურა	119

ტრანზიტია სკოლაში

შესავალი

რა არის გზამკვლევის მიზანი

მოცემული გზამკვლევის მიზანია თანმიმდევრულად ასახოს და დაინტერესებულ საზოგადოებას გააცნოს ის მიდგომები და პრინციპები, რომლებიც მნიშვნელოვანი და აუცილებლად გასათვალისწინებელია სასკოლო ასაკის ბავშვების სხვადასხვა ტიპის სკოლამდელი დაწესებულებებიდან და/ან სახლიდან სკოლაში გადასვლისას, რაც ტრანზიციის სახელით არის ცნობილი. არსებობს მრავალი მტკიცებულება იმისა, რომ დაგეგმილი ტრანზიცია ამცირებს გარემოს ცვლილებით გამოწვეულ სტრესს, ხელს უწყობს სასკოლო სივრცეში ბავშვის ადაპტაციას და წარმოადგენს წარმატებული საგანმანათლებლო პროცესის წინაპირობას.

შესაბამისად, საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს პოზიციაა, სათანადო ყურადღება დაეთმოს და მნიშვნელობა მიენიჭოს სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის პროცესის თანმიმდევრულ დაგეგმვას, სპონტანურობის მინიმუმამდე შემცირებას, სასწავლო გარემოს, ბავშვის და ოჯახის მომზადებას ცვლილებებისთვის.

აღნიშნულის გათვალისწინებით, გზამკვლევი ასახავს თანამედროვე ხედვას ფორმალურ საგანმანათლებლო სისტემაში ბავშვების ტრანზიციასთან დაკავშირებით და მხარს უჭერს ტრანზიციის მხარდამჭერი მექანიზმების სისტემურ დანერგვას სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის რეკომენდებული მიდგომების, ტრანზიციის თანმხლები გამოწვევების და მათი ეფექტურად გადაჭრის შესაძლებლობების თანმიმდევრული წარდგენის გზით.

გზამკვლევაში ხაზგასმულია სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვთა ტრანზიციასთან დაკავშირებულ საკითხები, რადგან ისინი ხშირად განსაკუთრებულად მგრძნობიარენი არიან აღნიშნული პროცესის მიმართ, მნიშვნელოვან გამოწვევებს ხვდებიან და კვალიფიციურ მხარდაჭერას საჭიროებენ. გზამკვლევაში მოცემული რეკომენდაციები იმგვარად არის ჩამოყალიბებული, რომ ითვალისწინებს და ეხმიანება სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვთა ტრანზიციასთან დაკავშირებულ საჭიროებებს.

ვისთვის არის გზამკვლევი განკუთვნილი?

აღნიშნული გზამკვლევი საინტერესოა ყველა იმ პირისათვის, რომელიც შესაძლოა ჩაერთოს სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის პროცესში.

ტრანზიციის დროს ბავშვი ინაცვლებს სახლს, სკოლამდელ დაწესებულებას, სოციალური მომსახურების მიმწოდებელ ორგანიზაციას (ადრეული განვითარების პროგრამა, დღის ცენტრი) და სკოლას შორის. შესაბამისად, გზამკვლევი წარმოადგენს სამაგიდო წიგნს იმ სისტემის წარმომადგენლებისთვის, რომლებიც სხვადასხვა ეტაპზე არიან ჩართული ბავშვის ტრანზიციის პროცესში. გზამკვლევი დეტალურად განმარტავს თითოეული სისტემის როლს, პასუხისმგებლობას და მათ წარმომადგენელთა საქმიანობებს აღნიშნულ პროცესში.

წარმოდგენილ გზამკვლევაში საინტერესო პრაქტიკულ რეკომენდაციებს აღმოაჩენენ ბავშვების მშობლები, ადრეული ინტერვენციის, დღის ცენტრის მომსახურების, სკოლამდელი დაწესებულების და სკოლის ადმინისტრაციის წევრები, სკოლამდელი დაწესებულების აღმზრდელ-პედაგოგები, სკოლის მასწავლებლები, დამრიგებლები, ფსიქოლოგები და სპეცმასწავლებლები. რეკომენდაციები ეხება როგორც თითოეული ამ სისტემის წარმომადგენლის როლს და პასუხისმგებლობებს, ასევე მათ შორის სავალდებულო და უწყვეტი თანამშრომლობის საკითხებს.

შესაბამისად, გზამკვლევი განიხილავს, თუ როდის, როგორ და ვის მიერ უნდა მოხდეს ბავშვის ტრანზიციის პროცესის ინიცირება, ბავშვის მომზადება გარემოს ცვლილებებისადმი, იმ გარემოს მოზილიზება, რომელშიც ინაცვლებს ბავშვი და მისი მხარდაჭერა ახალ კონტექსტში.

გზამკვლევი დაეხმარება ყველა დაინტერესებულ პირს, განსაზღვროს თავისი როლი და პასუხისმგებლობის ფარგლები ბავშვზე ორიენტირებული და თანმიმდევრული ტრანზიციის პროცესის დაგეგმვის და განხორციელების პროცესში.

რას ეფუძნება გზამკვლევი?

გზამკვლევი შემუშავებულია სხვადასხვა ქვეყნის წარმატებული მაგალითების მოკვლევის შედეგად, ის ითვალისწინებს აგრეთვე საქართველოს სკოლამდელი და ზოგადი განათლების პოლიტიკას, სისტემაში მოქმედ მარეგულირებელ დოკუმენტებს (კანონებს, კანონქვემდებარე აქტებს და შესაბამის სტანდარტებს) და არსებულ პრაქტიკას.

გზამკვლევი ეფუძნება ასევე ორგანიზაციის „ინოვაციები ინკლუზიური საზოგადოებისათვის“ მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგებს, რომლის საფუძველზეც მოხდა საქართველოში ტრანზიციის არსებული პრაქტიკის, გამოწვევების გამოვლენა და ანალიზი.

ამრიგად, გზამკვლევი ეხმიანება კვლევის შედეგად გამოვლენილ საჭიროებებს და საერთაშორისო გამოცდილებისა და სამინისტროს ხედვის გათვალისწინებით პასუხობს პრაქტიკოსების აქტუალურ შეკითხვებს.

რა თემატს მოიცავს გზამკვლევი?

გზამკვლევაში განსაკუთრებული ყურადღებაა გამახვილებული ტრანზიციის განმარტებაზე, ტრანზიციის პროცესზე, ეტაპებზე, ორგანიზებასა და განხორციელებისათვის საჭირო მექანიზმებზე როგორც სისტემურ, ასევე პრაქტიკის დონეზე.

გზამკვლევაში ხაზგასმულია, რომ ტრანზიცია ბავშვზე ფოკუსირებული პროცესია, რომლის ეფექტურობას განსაზღვრავს გამწვებ და მიმღებ სისტემებს შორის ორგანიზებული თანამშრომლობა და კავშირის უწყვეტობა აღნიშნულ სისტემებს შორის.

გზამკვლევი დეტალურად განიხილავს ბავშვის ტრანზიციის პროცესში მონაწილე მხარდამჭერ სუბიექტებს, რომლებსაც ევალებათ, შექმნან ტრანზიციისთვის მზაობა და ამგვარად იქონიონ პოზიტიური გავლენა აღნიშნულ პროცესში.

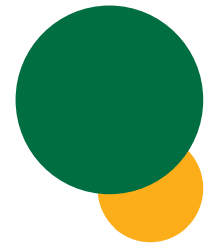
დამატებით შემოთავაზებულია ტრანზიციის პროცესის მხარდამჭერი ინსტრუმენტები - საჭიროებების შეფასების ფორმები, ტრანზიციის გეგმის დოკუმენტი, ბავშვის ტრანზიციის პასპორტი და სხვა პრაქტიკული ხელსაწყოები. აღნიშნული დოკუმენტები დაეხმარება პრაქტიკოსებს ტრანზიციის პროცესის ორგანიზებაში. იმისათვის, რომ ტრანზიციის პროცესში მაქსიმალურად ხდებოდეს ბავშვის ინტერესის გათვალისწინება, გზამკვლევი პასუხობს შემდეგ შეკითხვებს:

- რატომ არის მნიშვნელოვანი დაგეგმილი ტრანზიცია?
- როგორ უნდა დაიგეგმოს და განხორციელდეს ტრანზიციის პროცესი?
- რა ფაქტორები განსაზღვრავს ბავშვის ეფექტურ ტრანზიციას?
- როგორ უნდა შეფასდეს ტრანზიციის პროცესი? და სხვ.

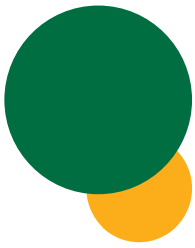
ტრანზიციის არსი

ბავშვის ემოციური, კოგნიტური თუ ფიზიკური განვითარება ცხოვრების ციკლის ცვლილებას იწვევს და ერთი მდგომარეობიდან მეორეში გადასვლას – ტრანზიციას გულისხმობს (van Gennep, 1960). კვლევებით დადასტურებულია, რომ ადრეული ბავშვობა განვითარების პროცესის ერთ-ერთი ყველაზე კრიტიკული პერიოდია, ხოლო ამ დროს განცდილი და შეძენილი გამოცდილება მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ბავშვის მომავალ ცხოვრებაზე. შესაბამისად, ადრეულ ბავშვობაში არსებული ტრანზიციები და მასთან დაკავშირებული დადებითი და უარყოფითი შთაბეჭდილებები გროვდება ბავშვის მეხსიერებაში, აყალიბებს განწყობებს შემდგომი პროცესების მიმართ (Elder 1998) და გავლენას ახდენს ცხოვრების მომდევნო ეტაპებზე. ტრანზიციის წარმატებული გამოცდილების შემთხვევაში ბავშვი მრავალფეროვანი სასარგებლო გამოცდილებებით იტვირთება და მეტი შესაძლებლობა ექმნება, ეფექტურად გაუმკლავდეს სხვა ტიპის ტრანზიციებს ცხოვრების მომდევნო ეტაპზე.

ტრანზიციის პოზიტიური გამოცდილება ბავშვების მომავალი სოციალური, ემოციური და საგანმანათლებლო წარმატების ერთ-ერთი განმაპირობებელი ფაქტორია.

ტრანზიციის არსი

ტრანზიციის საკვლედი

ტრანზიციის მრავალფეროვან გამოცდილებებს შორის ერთ-ერთი საკვანძო მოვლენა სკოლის ფორმალურ სისტემაში გადასვლაა.

საყოველთაოდ აღიარებულია, რომ ახალ საგანმანათლებლო გარემოში, განსაკუთრებით კი სკოლაში ტრანზიციის ნებისმიერი ბავშვის ცხოვრებაში კრიტიკულად მნიშვნელოვან პერიოდს წარმოადგენს. სკოლის დაწყება განიხილება, როგორც ინდივიდის ცხოვრების მნიშვნელოვანი ეტაპი, რომელიც გავლენას ახდენს ადამიანის იდენტობის ჩამოყალიბებაზე. ბავშვს საკუთარი თავის, როგორც მსწავლელის ხატი სკოლაში უყალიბდება იმ გამოცდილების საფუძველზე, რომელსაც ის აღნიშნულ საგანმანათლებლო კონტექსტში იძენს. ეს გამოცდილება გავლენას ახდენს მის შემდგომ მიღწევებსა და სკოლაში სწავლის მომდევნო წლებზე (Dockett and Perry 2007). ზოგადად, რაც უფრო პოზიტიური იქნება სკოლაში ტრანზიციასთან დაკავშირებული გამოცდილება, მით მეტად პოზიტიური შედეგები ექნება ბავშვს როგორც აკადემიური მოსწრების მხრივ, ასევე სოციალური კომპეტენციის განვითარების თვალსაზრისით (Margetts, 2007).

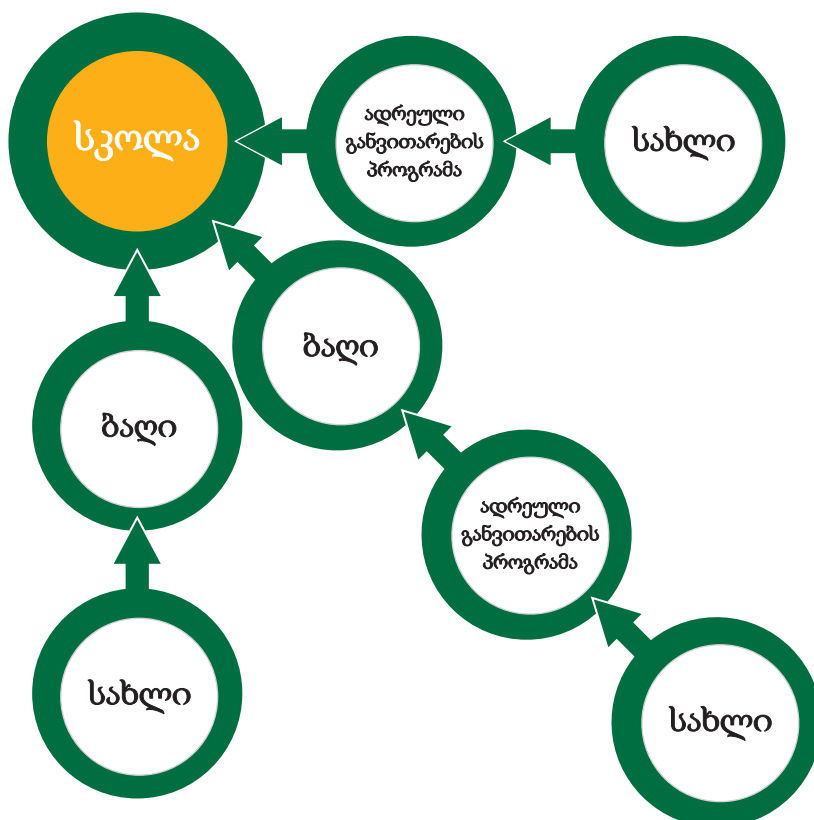
ხშირად სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის მხოლოდ ერთგვარად მოვლენად აღიქმება, რომელსაც ადგილი აქვს სასწავლო წლის პირველ დღეს. ეს მცდარი შეხედულება არასრულად ასახავს იმ კომპლექსურ მოვლენას, რომელიც ხდება ბავშვის ცხოვრებაში სკოლაში გადანაცვლების შემდეგ. შესაბამისად, მართებულია, რომ სასკოლო ტრანზიციის გააზრებული იყოს ცვლილებებით და გამოწვევებით დატვირთულ პროცესად, რომლის წინაშეც დგება ბავშვი და რომლის გავლაც უწევს მას. ამ ემოციებით სავსე პროცესს ყოველწლიურად მილიონობით ბავშვი გადის, ბევრი მათგანისთვის სკოლაში ტრანზიციასთან ასოცირებული გამოწვევები პოზიტიურ გამოცდილებად აღიქმება (Fabian, 2007; Moss, 2007), მათი ნაწილისთვის ეს პროცესი მტკივნეული და სტრესებით სავსეა (Brostrom, 2007). ამავდროულად, ბევრი ბავშვისთვის აღნიშნული ცვლილება განვითარების მასტიმულირებელ მოვლენას წარმოადგენს, თუმცა არცთუ იშვიათად ის ნეგატიური ეფექტის მატარებელია, იწვევს ბავშვის ფსიქო-ემოციური განვითარების შეფერხებას, ანდა სულაც რეგრესს, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუკი ტრანზიციის ბავშვისთვის მოულოდნელად ხდება და ის მისთვის შემზადებული არ არის (Benett, 2007).

ადრეული ბავშვობის მნიშვნელოვანი ტრანზიციები

ბავშვები ტრანზიციის გამოცდილებას ადრეული ასაკიდან იძენენ, რამდენადაც დაბადებიდან მალევე უწევთ სახლის მიკროკლიმატის დატოვება (სადაც ისინი დროის უმეტეს ნაწილს მშობლების გარემოცვაში ატარებდნენ) და ასაკობრივად განპირობებულ სხვადასხვა სისტემაში ჩართვა. აღნიშნული ტრანზიციები ემსახურება ბავშვის ადრეულ განვითარება-განათლებას და კრიტიკულად მნიშვნელოვანია სასკოლო მზაობის ფორმირებისთვის. ადრეული ტრანზიციის პროცესი გულისხმობს ბავშვის ჩართვას ფორმალურ თუ არაფორმალურ საგანმანათლებლო მომსახურებებში. მათ შორის ყველაზე მეტად გავრცელებულია ბავშვის ტრანზიცია სახლიდან სკოლამდელი განათლების დაწესებულებაში. აღსანიშნავია ასევე ხშირი შემთხვევები, როდესაც განვითარებასთან დაკავშირებული გამოწვევების გამო ბავშვი დამატებით მომსახურებებშია ჩართული. ამ შემთხვევაში ტრანზიცია ხდება სახლიდან ადრეული განვითარების მომსახურებაში და/ან სხვა მომსახურებებში.

ქვემოთ წარმოდგენილი დიაგრამა ასახავს ბავშვის ადრეულ ტრანზიციებს, რომლებიც ქმნიან ეფექტურ წინაპირობას სასკოლო მზაობისა და ზოგადი განათლების სისტემაში ტრანზიციისთვის.

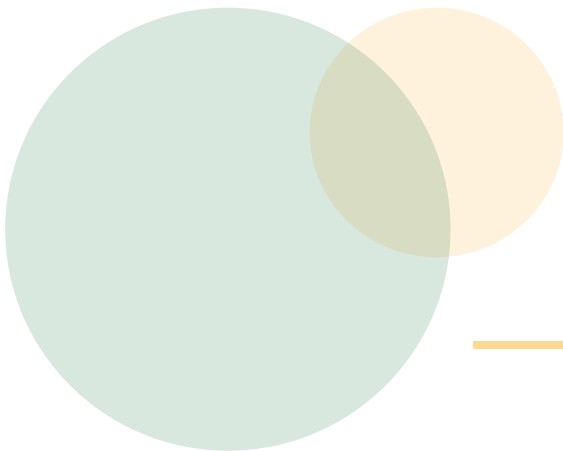
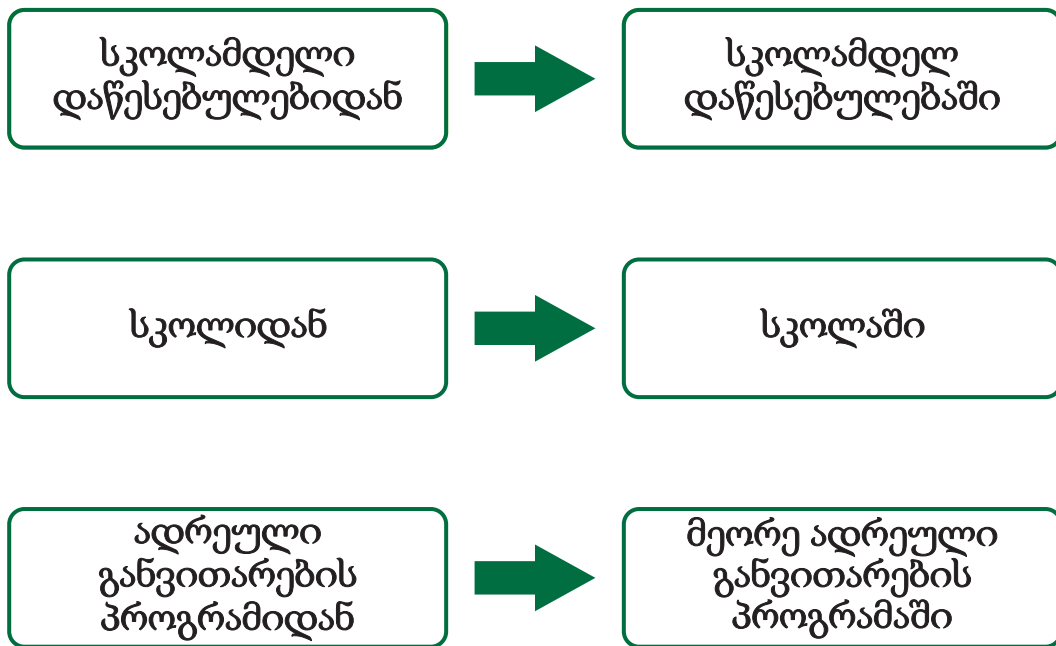
- სახლიდან სკოლამდელი განათლების დაწესებულებაში;
- სახლიდან ადრეული განვითარების მომსახურებაში
 - და/ან სხვა მომსახურებაში;
- ადრეული განვითარების მომსახურებიდან სკოლამდელ დაწესებულებაში.

ადრეული ბავშვობის
მნიშვნელოვანი ტრანზიციები

სხვადასხვა გარემოების გათვალისწინებით ბავშვს ხშირად უწევს გადანაცვლება ერთი და იმავე ტიპის დაწესებულებებს შორის, რაც ფსიქო-ემოციური კუთხით საყურადღებო გამოცდილება შეიძლება იყოს მისთვის; ამ შემთხვევაში ბავშვის ტრანზიცია ხდება:

- ერთი სკოლამდელი დაწესებულებიდან მეორეში
- ერთი ადრეული ინტერვენციის პროგრამიდან მეორეში
- ერთი სკოლიდან მეორეში

მხარდაჭერის მნიშვნელობა ტრანზიციის პროცესში

ბავშვისთვის ადრეული და სკოლამდელი ასაკის ტრანზიციები მეტად სენსიტიურ გამოცდილებას წარმოადგენს, რამდენადაც ჩვეული მდგომარეობის ცვლილებას და უცნობი შთაბეჭდილებების მიღებას უკავშირდება. აღსანიშნავია, რომ რაც უფრო მეტად განსხვავდება კონტექსტები ერთმანეთისგან, რომელთა შორისაც ბავშვი ახდენს ტრანზიციას, მით უფრო მეტი გამოწვევის წინაშე შეიძლება აღმოჩნდეს ის (Margetts, 2002 as cited in Skouteris, h., Watson, B. and Lum, J., 2012). ტრანზიციის პროცესში ბავშვები განსაკუთრებულად მოწყვლადები არიან - ისინი უკვე მოწყვეტილნი არიან თავიანთ წარსულ, ჩვეულ გარემოს (ოჯახს, სკოლამდელ დაწესებულებას თუ ადრეული ინტერვენციის გარემოს), მაგრამ ჯერ არ არიან სრულად ადაპტირებულნი ახალ გარემოსთან (სკოლასთან, კლასთან, რუტინასთან). შესაბამისად, სწორედ ამ ეტაპზეა მხარდაჭერის უზრუნველყოფა ყველაზე საჭირო და სწორად წარმართვის შემთხვევაში ყველაზე ეფექტიანიც ბავშვზე გავლენის თვალსაზრისით (პია ვოგლერი და სხვ., 2008).

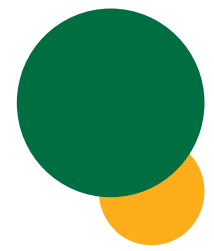
კვლევებით დადასტურებულია, რომ ის მოსწავლეები აღწევენ უფრო მეტ სასკოლო და აკადემიურ წარმატებებს, რომლებმაც რელევანტური მხარდაჭერა მიიღეს ტრანზიციის პროცესში და, შესაბამისად, ცხადი წარმოდგენები და ფსიქო-ემოციური მზაობა ჰქონდათ სასკოლო ცხოვრების მიმართ.

ტრანზიციის პროცესის მხარდაჭერის მთავარი ამოცანაა, ბავშვმა იპოვოს პასუხი კითხვებზე:

- როგორია ახალი გარემო? (რა პროცესები მიმდინარეობს ახალ გარემოში? რა ცვლილებებს გულისხმობს ის?)
- რით არის ახალი გარემო განსხვავებული ჩვეული გარემოსგან?
- რა მოხდება იქ? (რა ხდება იქ განსხვავებული?)
- რას მოელიან ჩემგან იქ? (როგორ აისახება ცვლილება ჩემზე? რა უნდა გავაკეთო სხვაგვარად?)
- რას მოველი მე იმ გარემოსგან? (რამდენად უსაფრთხოდ და დაცულად ვიგრძნობ თავს?)
- რა არის ჩემთვის საინტერესო იმ გარემოში? (როგორი წარმოდგენა მაქვს მასზე? რამდენად დაკმაყოფილდება ჩემი საჭიროებები და ინტერესები?)

ტრანზიციის მხარდაჭერა გულისხმობს სპონტანურობის და მოულოდნელობების მინიმუმამდე შემცირებას, შესაბამისად, საჭიროებს ფრთხილ დაგეგმვას ერთი მომსახურებიდან მეორეში გადასვლამდე, გადანაცვლების პროცესში და მას შემდეგ.

ტრანზიციის პროცესში ბავშვისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი მხარდამჭერი მისი ოჯახია, თუმცა, პროცესის კომპლექსურობის და არსებული გამოწვევების გათვალისწინებით ტრანზიციის პროცესში აღიარებულია დამატებითი მხარდამჭერი მექანიზმების სასარგებლო როლი და აუცილებლობა, მათ შორის, თავად ოჯახებისთვის.

მხარდაჭერის მნიშვნელობა
ტრანზიციის პროცესში

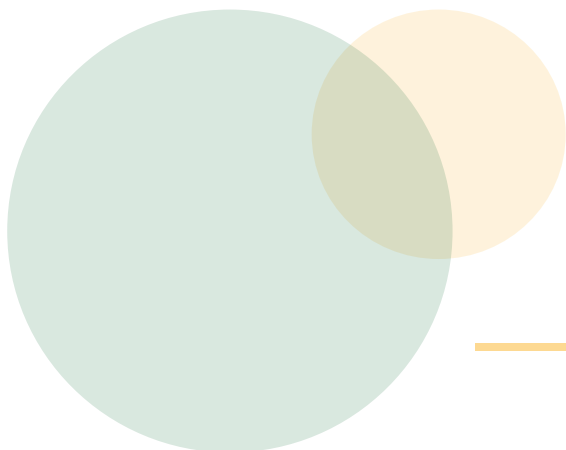
მშობლის როლი ტრანზიციის პროცესში

ბავშვის განვითარებისთვის ყველაზე მნიშვნელოვან კონტექსტს ოჯახი წარმოადგენს. მასტიმულირებელი ოჯახური გარემო და ხელშემწყობი „მშობლობა“, რომელსაც ზრდასრულები ბავშვის დაბადებისთანავე ავლენენ, ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი წინაპირობაა ბავშვის წარმატებული განვითარებისა და სასკოლო ცხოვრებისთვის როგორც დაწყებით, ასევე შემდგომ საფეხურზე (Bradley and Corwyn 2005; Burchinal et al. 2002; Morrison and Cooney 2002; Richter 2004; Rogoff 2003; Werner and Smith 2001; Whiting and Edwards 1988). „სენსიტიური მშობლობა“ გულისხმობს ბავშვისადმი პოზიტიური, ემპათიური დამოკიდებულების არსებობას, სწორი მოლოდინის ფორმირებას, ბავშვის აღქმას განვითარების პოტენციალის მქონე პიროვნებად, მისი ინიციატივების, საჭიროებების, ემოციების და სურვილების მუდმივ ხედვას და მათზე შესაბამის რეაგირებას. სენსიტიური მშობელი ემოციურად და პრაქტიკულად ხელმისაწვდომია ბავშვისთვის; ის უწყვეტადაა ჩართული ბავშვის განმავითარებელ და საგანმანათლებლო აქტივობებში; ბავშვის თვალსაწიერის და გამოცდილების გაფართოებით, პოზიტიური კომუნიკაციის დამყარებით მშობელი უზრუნველყოფს მისი განვითარებისა და ავტონომიურობის წახალისებას (Hundeide 2010); ის ემოციურად და პრაქტიკულად ამზადებს ბავშვს ცხოვრების ყოველი მომდევნო ეტაპისთვის და თავადაც ემზადება ამისთვის.

ღამათაბითი მხარდაჭერის მნიშვნელობა ტრანზიციის პროცესში

ხშირ შემთხვევაში ბავშვის ტრანზიციის პროცესებს ოჯახი დამოუკიდებლად, ხანდახან საკმაოდ სპონტანურად და, ერთი შეხედვით, შეუმჩნევლადაც კი გადის, თუმცა, პროცესის უმტკივნეულოდ და წარმატებით გასავლელად მოქმედებების დაგეგმვა და სხვათა მხარდაჭერაც შეიძლება გახდეს საჭირო (ნ. რუხაძე, 2016 წ.). ასევე, მიუხედავად იმისა, რომ ბავშვები ხშირად ადვილად ადაპტირდებიან ახალ საგანმანათლებლო გარემოში, ბევრისთვის ეს პროცესი გარკვეულ გამოწვევებს უკავშირდება და, შესაბამისად, დამატებითი მხარდაჭერის საჭიროებას აჩენს (Fabian, H. & Dunlop, A-W, 2002).

აღნიშნულის გათვალისწინებით განვითარებული ქვეყნების თანამედროვე საგანმანათლებლო სისტემაში განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა ბავშვების უმტკივნეულო გადასვლას (გადაცილებას) ერთი სისტემიდან მეორეში. ვითარდება და ინერგება მექანიზმები, რომლებიც ამზადებს ბავშვს და მის გარემოცვას სიახლისთვის, უადვილებს ცვლილების პროცესს და აგუებს ახალ კონტექსტს. მშობლებთან ერთად ბავშვის ტრანზიციის მხარდამჭერები ხდებიან ინ პირები, სპეციალისტები, რომელთაც რეგულარული ურთიერთობა აქვთ ბავშვთან და ზრუნავენ მის განვითარებასა და განათლებაზე. ბავშვის ტრანზიციასზე ზრუნვა მათი სამუშაოს განუყოფელი ნაწილია.

ტრანზიციის მხარდაჭერი სპეციალისტები იზიარებენ ტრანზიციის სახელმძღვანელო პრინციპებს. აქვთ გააზრებული, რომ ტრანზიციის პროცესში მხარდაჭერა უკლებლივ ყველა ბავშვს სჭირდება და უნიკალურია ის გამოწვევები, რომელთა დაძლევა მოუწევთ ბავშვებს და მათ მშობლებს. ამავდროულად, სპეციალისტები აღნობიერებენ, რომ ტრანზიციისადმი განსაკუთრებით მოწყვლადნი შეიძლება იყვნენ განვითარებისა და სწავლის სირთულეების ან ასეთი რისკის ქვეშ მყოფი ბავშვები, ლინგვისტური უმცირესობის წარმომადგენლები, სოციალურად დაუცველი მოზარდები, ბავშვები რომლებმაც გადაიტანეს მნიშვნელოვანი ფსიქოლოგიური სტრესი (მშობელთა განქორწინება, მათი ავადმყოფობა, ოჯახის წევრის გარდაცვალება, იძულებით გადაადგილება, ძალადობა და ა.შ.). ამ შემთხვევაში მხარდაჭერ სპეციალისტებს უნდა ჰქონდეთ მზაობა, რომ ბავშვები ტრანზიციის რთულ პროცესს ინდივიდუალური ტემპით და მიღწევებით გაივლიან, განსხვავებულად გაუჩნდებათ მზაობა ცვლილებებისადმი; შესაბამისად, მოსალოდნელია დასჭირდეთ სხვადასხვა ინტენსივობისა და ხანგრძლივობის მხარდაჭერა; შესაძლოა საჭირო გახდეს დამატებითი ინტერვენციის განხორციელება, სპეციფიკური კომპეტენციის მქონე სპეციალისტების (განათლების სამინისტროს მულტიდისციპლინური გუნდის წევრების) მოწვევა ან ბავშვების გადამისამართება შესაბამის პრაქტიკოსებთან (ფსიქოლოგი, ენისა და მეტყველების თერაპევტი და სხვ.).

შესაბამისად, ტრანზიციის მხარდაჭერა სპეციალისტების მხრიდან აღნიშნული კომპლექსური პროცესის სიღრმისეულ ანალიზს, ინდივიდუალურ დაგეგმვას და წარმართვას გულისხმობს.

ტრანზიციის მხარდაჭერი მექანიზმების დანერგვის წინაპირობა

ადრეული განვითარების და სკოლამდელი განათლების სისტემა

უკანასკნელ წლებში სახელმწიფოს მხრიდან ინტენსიური მუშაობა წარიმართა ბავშვთა კეთილდღეობაზე ზრუნვის თვალსაზრისით. შედეგად, მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა სკოლამდელი განათლების მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესებისკენ, რათა მაქსიმალურად იყოს მხარდაჭერილი ადრეულ ასაკში ბავშვთა განვითარება, განათლება და სასკოლო მზაობა. ამავდროულად, დაინერგა და გამრავალფეროვნდა მნიშვნელოვანი მომსახურებები ადრეული ასაკის ბავშვებისთვის, რომლებსაც დამატებითი მხარდაჭერა სჭირდებათ განვითარებასთან დაკავშირებულ გამოწვევებთან გამკლავებისა და სასკოლო მზაობის მიღწევისთვის. საქართველოს ცენტრალურ რაიონებში დაინერგა ადრეული განვითარების პროგრამები, რომელთა მიზანია ბავშვის საჭიროებების ადრეული იდენტიფიკაცია და მათი განვითარების სტიმულირება მიზანმიმართული ინტერვენციით.

ადრეული განვითარებისა და სკოლამდელი განათლების სფეროს გაძლიერება მოხდა რიგი მნიშვნელოვანი ინიციატივების შედეგად, რაც მხარდაჭერილი იყო სახელმწიფო, არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ. მიღწეული შედეგების პარალელურად, როგორც ადრეული განვითარების, ისე სკოლამდელი განათლების სისტემაში უწყვეტ რეჟიმში მიმდინარეობს ჯერაც არსებულ გამოწვევებზე მუშაობა, საერთაშორისო საუკეთესო გამოცდილების გაზიარება და ახალი ინიციატივების დანერგვა.

ადრეული განვითარებისა და განათლების სისტემების შემდგომი დახვეწისა და ბავშვთა კეთილდღეობის მაჩვენებლის გაუმჯობესებისთვის ერთ-ერთ გადაუდებელ ამოცანად განისაზღვრა სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის ეფექტური მიდგომების და პროცედურების დანერგვა.

მიმდინარე ეტაპზე ადრეული განვითარებისა და განათლების სისტემებში პოზიტიურ როლს თამაშობენ მიღწეული შედეგები; ისინი ქმნიან ხელსაყრელ პლატფორმას ტრანზიციის მიდგომებისა და პროცედურების სისტემური დანერგვისთვის. სასკოლო ტრანზიციის ეფექტური მექანიზმების დანერგვას მხარს უჭერს შემდეგი მიღწევები:

საკანონმდებლო დონეზე დარეგულირდა შესაბამისი ორგანოების ფუნქცია- მოვალეობები

მარეგულირებელი დოკუმენტებით ნათლად განისაზღვრა სხვადასხვა სახელმწიფო ორგანოსა და სტრუქტურის ფუნქცია-მოვალეობები. ადრეული განვითარების მხარდაჭერა საქართველოს ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სისტემის ვალდებულებად განისაზღვრა; ადრეული და სკოლამდელი განათლების პროცესებზე პასუხისმგებლობა განათლების სამინისტროსა და ადგილობრივ თვითმმართველობას შორის გადანაწილდა. მიუხედავად პასუხისმგებლობების გამოჯვნისა, თანხვედრაშია აღნიშნული სისტემების როლი ბავშვთა ადრეული განვითარებისა და განათლების პროცესში - ისინი ზრუნავენ ბავშვის ყოველმხრივ განვითარებაზე, განათლებასა და სასკოლო მზაობის ფორმირებაზე.

ადრეული განვითარებისა და განათლების პროცესების ქვეყნის მასშტაბით სამართლიანი რეგულირებისთვის შემუშავდა შესაბამისი მარეგულირებელი და სახელმძღვანელო დოკუმენტები, შეიქმნა სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების კანონი, ადრეული და სკოლამდელი განვითარების სტანდარტები, სკოლამდელი და სასკოლო მზაობის პროგრამები, გზამკვლევები, აქტივობების კრებულები და სხვ. მარეგულირებელი დოკუმენტები იცავს ბავშვებს დაბალი ხარისხის მომსახურებებისგან და ავალდებულებს უწყებებს, ხარისხიანად შეასრულონ მათთვის განსაზღვრული როლი და ფუნქცია-მოვალეობები.

გაიზარდა ადრეული განვითარების და სკოლამდელი განათლების მომსახურების ხელმისაწვდომობა

საქართველოს სახელმწიფო აცნობიერებს, რომ ადრეული ასაკის მომსახურებების მისაწვდომობა წარმოადგენს ერთ-ერთ საკვანძო წინაპირობას ბავშვთა განვითარების, განათლების და სასკოლო მზაობის ფორმირებისთვის.

შესაბამისად, სკოლამდელი განათლების მომსახურებით სარგებლობა შეუძლია ყველა ბავშვს ორი წლის ასაკიდან პირველ კლასში შესვლამდე. სკოლამდელი განათლების ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესების მიზნით სახელმწიფო ზრუნავს სკოლამდელი დაწესებულებების რაოდენობის ზრდაზე, გეოგრაფიული დაფარვის თავისთავრისით მათ თანაბარ და სამართლიან განაწილებაზე.

ამავდროულად, ყოველწლიურად იზრდება ადრეული განვითარების პროგრამების და მომსახურების მიმწოდებელი ორგანიზაციების რაოდენობა. სახელმწიფოს მიზანს წარმოადგენს, ყველა ბავშვს (მიუხედავად საცხოვრებელი ადგილისა) მიუწვდებოდეს ხელი იმ დამატებით მხარდამჭერ მომსახურებაზე, რაც მნიშვნელოვანია მისი განვითარებისთვის.

მხარდაჭერილია ადრეული განვითარების და განათლების მომსახურების ინკლუზიურობა

საქართველოს კონსტიტუციით, საერთაშორისო კონვენციებით და კანონებით დაცულია ბავშვთა განათლების, განვითარების და საჭირო მხარდაჭერაზე ხელმისაწვდომობის უფლება.

შესაბამისად, სკოლამდელი განათლების სისტემა აღიარებს და მხარს უჭერს საგანმანათლებლო პროცესების ინკლუზიურობას და ხელმისაწვდომობას ყველა ბავშვისთვის, მიუხედავად მათი ფიზიკური, შემეცნებითი, სენსორული, სოციალური, ემოციური, ლინგვისტური, ეთნიკური, რასობრივი, რელიგიური, გენდერული თუ სხვა მახასიათებლებისა. არსებული მარეგულირებელი დოკუმენტების თანახმად სკოლამდელ დაწესებულებებს აქვთ ვალდებულება, უზრუნველყონ ყველასთვის უსაფრთხო, ხელმისაწვდომი, კეთილგანწყობილი, უნივერსალური დიზაინის პრინციპებზე დაფუძნებული გარემო და რესურსები, სადაც გათვალისწინებულია ბავშვთა კულტურული, ეთნიკური და ლინგვისტური მრავალფეროვნება.

ამავდროულად, აღსანიშნავია ადრეული ინტერვენციის პროგრამის ღია სისტემა დაბადებიდან შვიდ წლამდე ასაკის ნებისმიერი ბავშვისათვის, რომელსაც აქვს განვითარების სირთულეები შემდეგ სფეროებში: მსხვილი და ნატიფი მოტორიკა, კომუნიკაცია და მეტყველება, ქცევა, სოციალურ-ემოციური და კოგნიტური სფერო. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ადრეული განვითარების პროგრამა არ ადგენს შეზღუდვებს ან დაშვებების კრიტერიუმებს სპეციფიკური დიაგნოზის და/ან შეზღუდული შესაძლებლობის სტატუსის მქონე ბავშვებისთვის. სისტემის ღიაობა შესაძლებლობას აძლევს ნებისმიერ, განვითარების ამა თუ იმ სფეროში შეფერხების ან შეფერხების რისკის მქონე ბავშვს, მიიღოს შესაბამისი, მის საჭიროებებზე მორგებული მხარდამჭერი მომსახურება. ბავშვებს შეუძლიათ პარალელურად ისარგებლონ სკოლამდელი განათლების მომსახურებით, რაც ერთმნიშვნელოვან პოზიტიურ გავლენას ახდენს მათი სასკოლო მზაობის განვითარებაზე.

განათლების სტანდარტები და უნიფიცირებული პროგრამები

ბავშვების განვითარების, განათლების და სასკოლო მზაობის მხარდასაჭერად შეიქმნა ბავშვის განვითარებისა და განათლების სტანდარტები, რომლებიც თვალსაჩინოდ ასახავს 0-დან 5 წლამდე ბავშვის ასაკობრივ მოთხოვნებს და მისაღწევ შედეგებს განვითარების ყოველი სფეროსთვის.

განვითარებისა და განათლების სტანდარტი მნიშვნელოვანი დოკუმენტია როგორც ბავშვთა სკოლამდელი განათლების, ისე ადრეული განვითარების სისტემაში დასაქმებული ნებისმიერი სპეციალისტისთვის, რამდენადაც სტანდარტის განსაზღვრით, გაჩნდა თანხმობა ამა თუ იმ ასაკში ბავშვის მოსალოდნელ შედეგებსა და მიღწევებზე.

აღნიშნული სტანდარტების საფუძველზე შეიქმნა სკოლამდელი განათლების და სასკოლო მზაობის პროგრამები, რომლებიც ხელს უწყობს ბავშვის მრავალმხრივ განვითარებას და ქმნის საფუძველს სასკოლო მზაობის ფორმირებისთვის. ამავდროულად, აღნიშნული პროგრამები საკვანძო რესურსს წარმოადგენს აღმზრდელ-პედაგოგებისთვის, - მის საფუძველზე საგანმანათლებლო პროცესი ბავშვისთვის სახალისოდ და საინტერესოდ იგეგმება. ქვეყნის მასშტაბით ხარისხის სტანდარტის უზრუნველყოფისა და საგანმანათლებლო პროცესების ჰარმონიზების მიზნით პროგრამები დაინერგა სკოლამდელი განათლების ყველა დაწესებულებაში.

მხარდაჭერილია მიზანმიმართული მუშაობა სასკოლო მზაობის ფორმირებისთვის

უკანასკნელ წლებში საუკეთესო საერთაშორისო გამოცდილების ანალიზის საფუძველზე ბავშვთა ადრეული განვითარებისა და განათლების სისტემებმა აღიარა სასკოლო მზაობის ფორმირებისთვის მიზანმიმართული მუშაობის აუცილებლობა.

შედეგად, სკოლამდელ დაწესებულებაში დაინერგა სასკოლო მზაობის სავალდებულო პროგრამა „თამაში“. აღნიშნულ პროგრამაში ერთვებიან სკოლამდელი განათლების დაწესებულებაში მყოფი ბავშვები ბოლო აკადემიური წლის განმავლობაში, ანუ, ხუთი წლიდან სკოლაში შესვლამდე. სასკოლო მზაობის პროგრამა და მის საფუძველზე შექმნილი კრებული გაჯერებულია მრავალფეროვანი აქტივობებით, რომელთა მიზანია ხელი შეუწყოს ბავშვის მრავალმხრივ განვითარებას, გამოცდილების შეძენას, სკოლისთვის მომზადებას, სწავლისადმი პოზიტიური დამოკიდებულების ფორმირებას, თანატოლებსა და უფროსებთან ეფექტური ურთიერთობის უნარ-ჩვევის განვითარებას. შედეგად, არსებობს მოლოდინი, რომ ბავშვები აღნიშნული პროგრამის წყალობით შეძლებენ უმტკივნეულო ტრანზიციას სკოლაში და გაუმკლავდებიან პირველი კლასისთვის არსებულ მოთხოვნებს და გამოწვევებს.

ანალოგიურად, სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის ხელშეწყობა ადრეული ინტერვენციის მიმწოდებელი ორგანიზაციების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს საქმიანობად განისაზღვრა. აღნიშნული ვალდებულება ასახულია ბავშვთა ადრეული ინტერვენციის მომსახურების მინიმალურ სტანდარტში, - იგი ადრეული განვითარების მომსახურების მიმწოდებელი ორგანიზაციების სახელმძღვანელო დოკუმენტია. შედეგად, ადრეული ინტერვენციის სპეციალისტები, ბავშვის განვითარების ინდივიდუალური პროგრამის ფარგლებში საკუთარი კომპეტენციიდან გამომდინარე, განსაზღვრავენ იმ მნიშვნელოვან აქტივობებს, რომლებიც, მათი აზრით, დაეხმარება ბავშვს სასკოლო მზაობის მიღწევასა და სასკოლო ტრანზიციის მიღწევაში.

დაინერგა ინდივიდუალური მიდგომები

ბავშვთა განვითარებისა და განათლების სისტემები აღიარებენ ბავშვების სწავლის და განვითარების ინდივიდუალურ ტემპს, თავისებურებებს და ინტერესებს. შესაბამისად, აღნიშნულ სისტემებში მიმდინარე რეფორმის ფარგლებში (მარეგულირებელ დოკუმენტებში) მნიშვნელოვანი აქცენტი კეთდება ინდივიდუალური და დიფერენცირებული მიდგომების დანერგვაზე. ადრეული განვითარების პროგრამა მთლიანად ეფუძნება ბავშვზე ფოკუსირებულ, ინდივიდუალურ მიდგომებს, სადაც თითოეული ბავშვისთვის იქმნება განვითარების ინდივიდუალური, მათ საჭიროებებს და შესაძლებლობებს მორგებული გეგმები.

ანალოგიურად, სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების კანონის საფუძველზე სკოლამდელ დაწესებულებებში წახალისებულია საგანმანათლებლო პროცესი, რომელიც ითვალისწინებს ბავშვების (მათ შორის სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვების) ინდივიდუალურ საჭიროებებს, ინტერესებს და შესაძლებლობებს. შესაბამისად, კანონი და სტანდარტები ავალდებულებს სკოლამდელი დაწესებულების ადმინისტრაციას და აღმზრდელ-პედაგოგებს, უზრუნველყონ ბავშვები შესაბამისი მხარდაჭერით, წახალისონ მათ ინტერესებზე მორგებული საგანმანათლებლო პროცესი, საჭიროების შემთხვევაში, შეიმუშაონ ინდივიდუალური გეგმები და ჰქონდეთ წვდომა ბავშვზე მორგებულ რესურსებზე.

გამრავალფეროვნდა მხარდამჭერი მომსახურებები

ადრეული განვითარებისა და განათლების სისტემებში ბავშვთა, მათ შორის სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვთა რაოდენობის ზრდამ დამატებითი გამოწვევების წინაშე დააყენა მომსახურების მიმწოდებელი ორგანიზაციები, რადგან ეს მოითხოვს მათგან მზაობას, უპასუხოთ მრავალრიცხოვან ბავშვთა მრავალფეროვან საჭიროებებს.

სკოლამდელი განათლების სისტემაში ყველასათვის მისაწვდომი საგანმანათლებლო პროცესის უზრუნველყოფის მიზნით სისტემა ცდილობს, სკოლამდელი დაწესებულებები გააძლიეროს დამატებითი სპეციალისტებით - სპეციალური მასწავლებლებით, ფსიქოლოგებით. შესაბამისად, საჭიროების შემთხვევაში, სკოლამდელი დაწესებულება იმატებს აღნიშნულ სპეციალისტებს, რათა მათ უზრუნველყონ აღმზრდელ-პედაგოგთა მხარდაჭერა საგანმანათლებლო პროცესში სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვებთან მუშაობისას.

მხარდამჭერი კადრის ამოცანაა პედაგოგთა კონსულტირება ბავშვთა განვითარების მხარდამჭერ მექანიზმებზე, ქცევის მართვის სტრატეგიებზე, აქტივობების შერჩევის საკითხებზე, მათი მოდიფიკაციის გზებზე და სხვა. დამატებით სპეციალისტები მონაწილეობენ ასევე ბავშვებისთვის განვითარების ინდივიდუალური გეგმის შედგენის პროცესში. განვითარებასა და სწავლასთან დაკავშირებული სირთულეების იდენტიფიცირების შემთხვევაში სკოლამდელი დაწესებულების ვალდებულებაა მიაწოდოს მშობელს ინფორმაცია ბავშვის ინდივიდუალური თავისებურებების შესახებ და გასცეს რეკომენდაცია განვითარების მხარდამჭერი ადრეული განვითარების მომსახურების შესახებ.

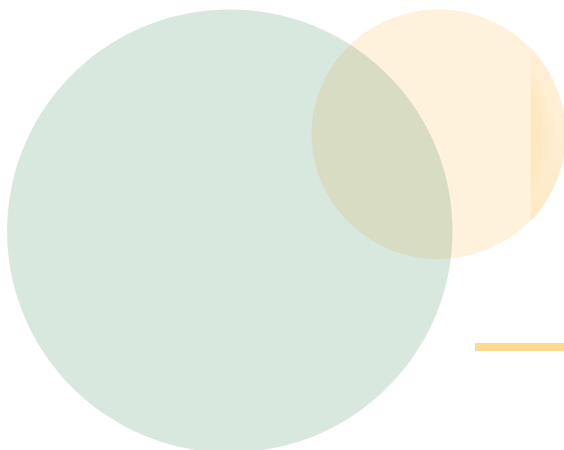
ადრეული განვითარების პროგრამა თავად წარმოადგენს მნიშვნელოვან მხარდამჭერ მომსახურებას სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვთა განვითარების ხელშეწყობის მიზნით. ის უზრუნველყოფს ბავშვების მრავალმხრივ განვითარებას და იმ სფეროების გაძლიერებას, სადაც ბავშვი განსაკუთრებულ გამოწვევებს აწყდება. მომსახურება ეფუძნება ინდივიდუალურ და ბავშვზე ორიენტირებულ მიდგომებს. ამავდროულად, აღნიშნული მომსახურება ოჯახის მხარდამჭერია და უზრუნველყოფს მშობელთა განათლებასა და კონსულტირებას ბავშვის განვითარების საკითხებზე.

სასკოლო ასაკის დადგომისას სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების შესახებ საფუძვლიანი ეჭვის არსებობისას მშობელს აქვს შესაძლებლობა სკოლამდელი დაწესებულების ან ადრეული განვითარების პროგრამის შუამდგომლობით მიმართოს დამატებით მხარდამჭერ მომსახურებას - ინკლუზიური განათლების მულტიდისციპლინურ გუნდს. აღნიშნული გუნდი ობიექტურად აფასებს და მსჯელობს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების არსებობაზე; სტატუსის დადასტურების და მშობლის მხრიდან დაინტერესების შემთხვევაში უწევს მას რეკომენდაციას საგანმანათლებლო დაწესებულების შერჩევის და სასწავლო პროცესის დაგეგმვის საკითხებზე. სტატუსის დადასტურების შემთხვევაში ბავშვი ხდება უფლებამოსილი, ზოგადი განათლების სისტემაში ჩარიცხვის მიზნით გაიაროს ადრეული რეგისტრაცია. ეს ოჯახს აძლევს შესაძლებლობას, შეუფერხებლად (სხვასთან კონკურენციის გარეშე) დარეგისტრირდეს შერჩეულ სკოლაში, ხოლო ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებას ადრეულ ეტაპზევე ხდის ინფორმირებულს ბავშვის საჭიროებების შესახებ, იმისათვის, რომ ის მოემზადოს აღნიშნული მოსწავლის მისაღებად.

იზრდება პრაქტიკოსთა კომპეტენცია ადრეული განვითარებისა და განათლების საკითხებში

ყველა მხარე თანხმდება, რომ ადრეული განვითარებისა და განათლების მომსახურების ხარისხის განმაპირობებელია პრაქტიკოსთა კომპეტენცია - მათი ცოდნა, პრაქტიკული უნარები და დამოკიდებულებები. შესაბამისად, სხვადასხვა სახელმწიფო სტრუქტურისა თუ საერთაშორისო ორგანიზაციის მხარდაჭერით უწყვეტ რეჟიმში მიმდინარეობს სპეციალისტთა მოსამზადებელი კურსები: სახელმწიფოს მხარდაჭერით დაფუძნდა საუნივერსიტეტო საგანმანათლებლო პროგრამები მომავალი აღმზრდელ-პედაგოგებისთვის; განათლების სამინისტროს დაქვემდებარებული უწყება – მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი ზრუნავს პრაქტიკოს აღმზრდელ-პედაგოგთა კომპეტენციის ზრდაზე; ადრეული განვითარების პროგრამაში ჩართული სპეციალისტების პროფესიულ განვითარებაზე პასუხისმგებლობა აკისრია ბავშვთა ადრეული განვითარების კოალიციას, რომელიც ინტენსიური ტრენინგ-პროგრამის საფუძველზე ამზადებს შესაბამის სპეციალისტებს ქვეყნის მასშტაბით და უწევს მათ სუპერვიზიას.

აღსანიშნავია ადრეული განვითარებისა და სკოლამდელი განათლების სისტემების და მათი სპეციალისტების დაინტერესება პროფესიული განვითარების ტრენინგ-პროგრამების მიმართ. არსებული მოტივაცია პრაქტიკოსებს უქმნის შესაძლებლობას, გაეცნონ სიახლეებს, გაიუმჯობესონ პროფესიული უნარები და დაწერონ სიახლეები.

სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სისტემაში არსებული გამოწვევები

მიუხედავად არსებული სისტემური ცვლილებებისა და უკანასკნელ წლებში მიღწეული შედეგებისა, რომლებიც ხელსაყრელ პლატფორმას ქმნის ბავშვთა ადრეული განვითარება-განათლების შემდგომი გაუმჯობესებისთვის და ახალი მიდგომების დანერგვისათვის, სისტემაში ჯერაც არსებობს რიგი გამოწვევები. მათ შორისაა:

კოორდინაცია ადრეული განვითარებისა და სკოლამდელი განათლების სისტემებს შორის

ადრეულ ასაკში ბავშვის განვითარებისა და განათლების მხარდაჭერის პროცესში არაერთი სისტემა ჩართულია. მიუხედავად იმისა, რომ დაინერგა მექანიზმები, რითიც გაიმიჯნა მონაწილე უწყებების პასუხისმგებლობის საზღვრები და უფლება-მოვალეობები, კვლავ მეტ დაბალანსებას მოითხოვს ვალდებულებები ადგილობრივ და ცენტრალურ ხელისუფლებას შორის. ასევე, მეტი კოორდინაციაა საჭირო ადრეული და სკოლამდელი განათლების ადმინისტრირების საკითხებზე ადგილობრივ თვითმმართველობასა და განათლების სამინისტროს შორის. თანამშრომლობასთან დაკავშირებული გამოწვევები ვლინდება პარალელურ უწყებებს შორისაც, რომლებიც თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად ზრუნავენ ბავშვის განათლებასა და განვითარებაზე. შედეგად, ჯანდაცვისა და სოციალურ სისტემას დაქვემდებარებული ადრეული განვითარების პროგრამა, რომელიც შესაძლებელია საუკეთესო ინტერვენციას ახორციელებდეს ბავშვთან ერთი-ერთზე და ოჯახთან მუშაობისას, დამოუკიდებლად ვერ უზრუნველყოფს იმ შედეგს, რასაც ის სისტემებს შორის მეტი კოორდინაციისა და შეთანხმებული მუშაობის შედეგად მიაღწევდა.

ადრეული განვითარებისა და სკოლამდელი განათლების დაწესებულებების რაოდენობა და გეოგრაფიული ხელმისაწვდომობა

მიუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელ წლებში იზრდება ადრეული განვითარებისა და სკოლამდელი განათლების დაწესებულებებში ბავშვთა ჩართულობის და დასწრების მაჩვენებელი, სამიდან ხუთ წლამდე ბავშვების დაახლოებით 40% არ არის ჩართული ადრეული განათლების დაწესებულებაში (იუნისეფი; 2014). ამრიგად, საქართველოში ბავშვები თანაბრად ვერ სარგებლობენ ადრეული განვითარებისა და განათლების მომსახურებით. დაუზუსტებელია იმ ბავშვთა რიცხვი, რომლებსაც შესაძლებელია სჭირდებოდეთ ადრეული განვითარების პროგრამა, მაგრამ ხელი არ მიუწვდებათ მასზე.

ადრეული ასაკისთვის საჭირო მომსახურებებში ბავშვთა არასრული ჩართულობა გამოწვეულია მთელი რიგი საყურადღებო ფაქტორებით. განსაკუთრებულ გამოწვევას წარმოადგენს ადრეული განვითარების პროგრამების და სკოლამდელი დაწესებულებების არასაკმარისო რაოდენობა, არათანაბარი გადანაწილება საქართველოს რეგიონებში და თავისუფალი ადგილების სიმწირე დაწესებულებებში. ხშირად აღნიშნული დაწესებულებები მდებარეობს მოსახლეობისთვის მიუწვდომელ არეალში, რაც საზოგადოებრივი სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის გაუმართაობის გამო დამატებით აფერხებს ბავშვთა ჩართულობას და დასწრებას.

შედეგად, ბავშვები ადრეულ ასაკში რჩებიან შესაბამისი ბაზისური თუ დამატებითი მომსახურების გარეშე, რაც ნეგატიურ გავლენას ახდენს მათ განვითარება-განათლებასა და სასკოლო მზაობის ფორმირებაზე.

მშობელთა მზაობა და დამოკიდებულება

ბავშვთა არასრული ჩართულობა და მონაწილეობა ადრეული განვითარებისა და სკოლამდელი განათლების სისტემაში ხშირად განპირობებულია მშობელთა დამოკიდებულებით სკოლამდელი განათლების სისტემის მიმართ და ინფორმირებულობით ადრეული განვითარების პროგრამის შესახებ. სკოლამდელი განათლების სისტემა არა სავალდებულო, არამედ ნებაყოფლობითია. შესაბამისად, მშობელს აქვს თავისუფალი არჩევანი, ჩარიცხოს ბავშვი სკოლამდელ დაწესებულებაში ან სასკოლო ასაკის დადგომამდე ნებისმიერი დროით გადაავადოს მისი ჩართულობა. შედეგად, ყველა ბავშვი ვერ ხვდება სკოლამდელ დაწესებულებაში, ვერ ერთვება სასკოლო მზაობის პროგრამაში და მას ვერ ექმნება საჭირო სასკოლო მზაობა.

ამავდროულად, არცთუ იშვიათად მშობლები ინფორმაციის ნაკლებობის გამო დროულად ვერ ახდენენ ბავშვის განვითარების საყურადღებო ნიშნების იდენტიფიცირებას და შესაბამის რეაგირებას ბავშვის ადრეული განვითარების მომსახურებაში ჩართვის სახით ან საჭიროებების იდენტიფიცირების მიუხედავად, არა აქვთ ცოდნა არსებული მომსახურების არსებობის შესახებ და ვერ იღებენ საჭირო მომსახურებას. ბუნებრივია, აღნიშნული გარემოება ნეგატიურად აისახება ბავშვის განვითარებასა და სასკოლო მზაობაზე.

სკოლამდელი დაწესებულებების დამოკიდებულება

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს სახელმწიფომ აიღო ვალდებულება, უზრუნველყოს სკოლამდელი განათლების ინკლუზიურობა და საყოველთაო ხელმისაწვდომობა, ხშირად სკოლამდელი განათლების დაწესებულებები ვერ უზრუნველყოფენ ამა თუ იმ საჭიროების მქონე ბავშვის მიღებას საგანმანათლებლო დაწესებულების არასათანადო ინფრასტრუქტურის, არასაკმარისი რესურსების ან ბავშვების უსაფრთხოების საკითხების გამო; ასეთ შემთხვევაში მშობელს აძლევენ რეკომენდაციას, გადაავადოს ბავშვის ჩართვა სკოლამდელ დაწესებულებაში ან ამისამართებენ სხვა დაწესებულებაში.

გარემოებას კიდევ უფრო ამძიმებს ის ფაქტი, რომ რეგიონებში მშობელმა შესაძლებელია ვერც ადრეული განვითარების პროგრამაში შეძლოს ბავშვის ჩართვა (გეოგრაფიული მდებარეობის, შევსებული ადგილების და სხვა მიზეზის გამო).

შედეგად, მაღალია რისკი იმისა, რომ სკოლამდელი ასაკის სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვი დარჩეს მისთვის ძალიან მნიშვნელოვანი განვითარების და განათლების მხარდამჭერი მომსახურებების გარეშე, რაც ბუნებრივად ნეგატიურ გავლენას მოახდენს მის სასკოლო მზაობაზე სათანადო ასაკის დადგომისას.

სისტემის ინკლუზიურობა

მართალია, კანონი ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ ექსპლიციტურად უჭერს მხარს სასწავლო პროცესში ინკლუზიური განათლების დანერგვას, მაგრამ მარეგულირებელ დოკუმენტების არაერთმნიშვნელოვანი ჩანაწერები ბავშვის საუკეთესო ინტერესების უზრუნველყოფის შესაძლებლობას იძლევა. მაგალითად, კანონმდებლობის მიხედვით სკოლამდელ დაწესებულებებს აქვთ უფლებამოსილება და არა ვალდებულება, ლინგვისტური უმცირესობების წარმომადგენელ ბავშვებს საგანმანათლებლო პროგრამა მიაწოდონ მშობლიურ ენაზე. შესაბამისად, მათ ინდივიდუალურ გადაწყვეტილებაზეა დამოკიდებული, მოხდება თუ არა ბავშვის ადრეული განათლება მისთვის ყველაზე უფრო ხელსაყრელი და ეფექტური ფორმით, რაც შესაძლებელია გულისხმობდეს იმას, რომ ადრეული განათლება წარიმართოს ბავშვის მშობლიურ ენაზე და ამავდროულად ის იყოს ორიენტირებული სახელმწიფო ენის ცოდნის გაუმჯობესებაზე.

გარდა ამისა, კანონი არ ავალდებულებს სკოლამდელი განათლების სისტემას, ყრუ ბავშვთან კომუნიკაცია განხორციელდეს მისთვის ყველაზე უფრო რელევანტური ფორმით - ქესტურ ენაზე ქესტური ენის თარჯიმნების მონაწილეობით.

აღსანიშნავია ისიც, რომ სისტემაში არ არის დანერგილი სხვა საჭირო სახელმძღვანელო დოკუმენტები, რომლებიც აღმზრდელ-პედაგოგს მისცემდა ნათელ ორიენტირს ამა თუ იმ სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვთან მუშაობისთვის. ასე, მაგალითად, აღზრდისა და განვითარების სტანდარტი შექმნილია ე.წ. უმრავლესობისთვის და მისი ცალკეული მიმართულება არ არის გათვალისწინებული უსინათლო ან ყრუ ბავშვებისთვის, რომლებიც სხვა გზით, სხვაგვარად ან სხვა დროს აღწევენ განვითარების ამა თუ იმ შედეგებს. შესაბამისად, სტანდარტის ეს ნაწილი დაზუსტებას საჭიროებს აღნიშნული ჯგუფისთვის.

აღზრდისა და განვითარების აღნიშნული სტანდარტული დოკუმენტის დანერგვა თანაბრად მნიშვნელოვანია სმენისა და მხედველობის დარღვევის მქონე ბავშვთა ადრეული აბილიტაციის სისტემებისთვის. აღნიშნული სტანდარტების გარეშე სფეროს სპეციალისტებისთვის რთულია რელევანტური ინტერვენციის პროგრამების დაგეგმვა და განხორციელება.

შესაბამისად, უმნიშვნელოვანესია, კვლევის საფუძველზე დადგინდეს განვითარების სტანდარტული მოთხოვნები უსინათლო და ყრუ ბავშვებისთვის; შეიქმნას მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელოები და მოხდეს სპეციალისტთა გადამზადება, რათა მათ ჰქონდეთ ნათელი წარმოდგენა, - როდის, რა შედეგებზე უნდა იყვნენ ორიენტირებულნი და როგორ შეუწყონ ხელი განსაზღვრული შედეგების მიღწევას.

პერსონალის კვალიფიკაცია

ბავშვის განვითარების და განათლების მხარდამჭერ პრაქტიკოსთა კვალიფიკაციის ამაღლებაზე ზრუნვა უწყვეტ რეჟიმში მიმდინარეობს. მიუხედავად ამისა, სპეციალისტთა მომზადების დონე ისევ რჩება გამოწვევად.

სკოლამდელი განათლების დაწესებულებებში აღმზრდელ-პედაგოგთა არასაკმარისი მზაობის გამო დაგვიანებით ხდება ბავშვთა საგანმანათლებლო საჭიროებების ადრეული იდენტიფიკაცია და მათთვის შესაბამისი მხარდაჭერის ორგანიზება – ადრეული განვითარების პროგრამაში გადამისამართება და/ან დამატებითი მხარდამჭერი მომსახურების ინტეგრირება. პრაქტიკოსებს უჭირთ გაუმკლავდნენ ბავშვთა ინდივიდუალურ საჭიროებებს, გამოიყენონ ინდივიდუალური მიდგომები, განახორციელონ სწავლების მეთოდების, თამაშობების, აქტივობების და მასალის მოდიფიცირება და ამ გზით უზრუნველყონ ყველას თანაბარი მონაწილეობა სასწავლო პროცესში.

გამოწვევად რჩება ასევე ადრეული ინტერვენციის სპეციალისტთა მზაობა, იმუშაონ სხვადასხვა საჭიროების მქონე ბავშვებთან. ხშირად, აღნიშნულ სპეციალისტებს არა აქვთ ბაზისური განათლება ბავშვთა განვითარებისა და აბილიტაციის საკითხებში, რის გამოც ადრეულ ინტერვენციაში პრაქტიკოსთა მოსამზადებელი ტრენინგები არასაკმარისია ხარისხიანი მომსახურების გასაწევად. სპეციალისტები არ ფლობენ საკმარის უნარ-ჩვევებს სმენის, მხედველობის თუ მრავლობითი დარღვევის მქონე ბავშვებთან მუშაობისათვის. თანაც, ქვეყანაში სახეზეა ნაკლებობა სპეციალისტებისა, რომლებმაც იციან ქესტური და სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფის ენები და შეუძლიათ ლინგვისტური უმცირესობის წარმომადგენელ ბავშვებთან მუშაობა.

იმ შემთხვევაში, თუ ბავშვები ვერ იღებენ ხარისხიანი ადრეული განვითარების და განათლების მომსახურებას, ფერხდება ბავშვების პოტენციალის სრული რეალიზება და სასკოლო მზაობის ფორმირება.

დამატებითი სპეციალისტების მისაწვდომობა

დამატებითი სპეციალისტების მისაწვდომობა დაკავშირებულია გამოწვევებთან, - როგორც ადრეული განვითარების ისე სკოლამდელი განათლების სისტემისთვის.

კანონში ადრეული და სკოლამდელი აღზრდის და განათლების შესახებ არ არის დაზუსტებული, რომ ბავშვების სპეციალური საჭიროებების გათვალისწინებით, დაწესებულება ვალდებულია უზრუნველყოს დამატებითი ადამიანური რესურსის არსებობა. შესაბამისად, გადაწყვეტილება დამატებითი სპეციალისტის ჩართვის თაობაზე დამოკიდებულია დაწესებულების ადმინისტრაციაზეა, რომელიც ხშირ შემთხვევაში ვერ განსაზღვრავს აღნიშნულ საჭიროებას ან არასაკმარისი ფინანსური რესურსებზე აპელირებით საერთოდ არ განიხილავს აღნიშნულ საჭიროებას.

ხშირად, განსაკუთრებით რეგიონებში, სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებას დამატებითი სპეციალისტები (სპეციალური პედაგოგი, ფსიქოლოგი) არ ჰყავს რეგიონში მათი არარსებობის გამო. შესაბამისად, აღმზრდელ-პედაგოგები და ბავშვები საჭირო მხარდაჭერის გარეშე რჩებიან, რის გამოც მშობელს თავად უწევს ბავშვის ასისტირება ან უარის თქმა სკოლამდელ განათლებაზე.

აღსანიშნავია ასევე, რომ რეგიონებში ადრეული განვითარების პროგრამების დანერგვა ფერხდება შესაბამისი კადრის არარსებობის გამო.

დამხმარე რესურსების ხელმისაწვდომობა

მიუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელ წლებში ქვეყანაში შეიქმნა მრავალი სასწავლო რესურსი, მათი რიცხვი ვერ აკმაყოფილებს სკოლამდელი და ადრეული განვითარების სისტემაში არსებულ მოთხოვნას და საჭიროებებს.

შესაბამისად, მწირია რესურსები (წიგნები, ალბომები, განმავითარებელი თამაშები) ბავშვების ასაკობრივი ჯგუფების, საკომუნიკაციო ენის, ინფორმაციის მიღების არხის და მოდალობის გათვალისწინებით. მრავალფეროვანი ტაქტილური, ხმოვანი, ვიზუალური წიგნები, განსაზღვრული სხვადასხვა ასაკის და საჭიროების ბავშვებისთვის, დაეხმარებოდა როგორც ადრეული განვითარების, ისე სკოლამდელი განათლების სპეციალისტებს ბავშვებთან მუშაობის პროცესში. ამ გზით ბავშვები განივითარებდნენ საჭირო კომპეტენციებს, მიიღებდნენ სათანადო ცოდნას და გამოცდილებას.

ამავდროულად, აღსანიშნავია საგანმანათლებლო და პრაქტიკული გზამკვლევების დეფიციტი, რომლებიც დაეხმარებოდა სპეციალისტებს (როგორც ადრეული განვითარების, ისე სკოლამდელი განათლების სფეროდან) თავიანთი პრაქტიკის დაგეგმვა-განხორციელების პროცესში.

სკოლაში ტრანზიციის არსებული პრაქტიკა და გამოწვევები

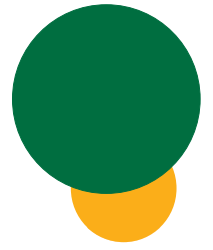
ყველა ერთხმად თანხმდება, რომ როგორც სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების, ისე ადრეული განვითარების პროგრამების უმნიშვნელოვანესი ამოცანაა ბავშვის ცხოვრების შემდგომი ეტაპისთვის მომზადება და სკოლაში ტრანზიციის მხარდაჭერა.

თუმცა, პრაქტიკის ანალიზმა გამოავლინა, რომ მიუხედავად აღნიშნული სისტემების მიერ ბავშვის განვითარებაზე ეფექტური ზრუნვისა, სკოლაში ბავშვების ტრანზიციის პროცესი ყოველთვის არ არის სათანადოდ მხარდაჭერილი, კერძოდ:

- სასკოლო მზაობა ძირითადად განიხილება, როგორც აკადემიური და კოგნიტური უნარების სიმწიფე, შესაბამისად, ადრეული განვითარებისა და განათლების პროგრამები ძირითადად ზრუნავენ აკადემიური და შემეცნებითი უნარების განვითარებაზე და ნაკლებ აქცენტს აკეთებენ ფსიქო-ემოციური მზაობის ფორმირებაზე სკოლის გარემოში გადასასვლელად; ბავშვებს არ ეძლევათ საკმარისი გამოცდილება ცხოვრების მომდევნო ეტაპზე წარმოდგენების შესაქმნელად;
- ადრეული განათლებისა და განვითარების მხარდამჭერ ორგანიზაციებში აკუმულირებული ინფორმაცია (ეფექტურად აპრობირებულ სტრატეგიებზე, ბავშვის შესაძლებლობებსა და საჭიროებებზე) არ გადაეცემა სკოლებს, რომლებიც აგრძელებენ ზრუნვას ბავშვის განათლებაზე;
- ხშირად ბავშვის სკოლაში ტრანზიციაზე ზრუნვა დავიანებით იწყება ან ეს პროცესი სპონტანურ ხასიათს ატარებს;
- ხშირია შემთხვევები, როდესაც მშობელი სათანადო მხარდაჭერისა და ინფორმაციის გარეშე მარტო ზრუნავს ბავშვის სკოლაში ჩართვაზე და, შესაბამისად, მთელ რიგ გამოწვევებს აწყდება ამ პროცესში.

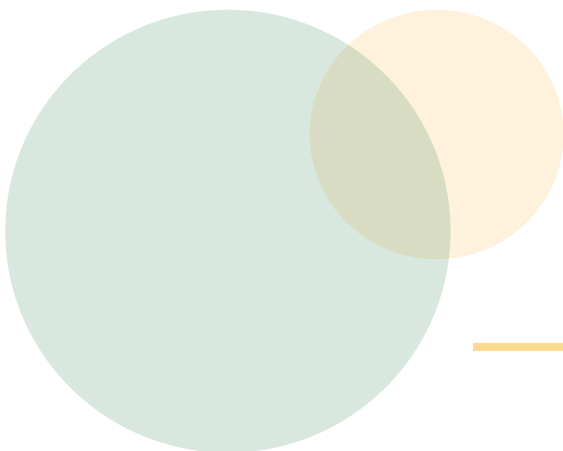
დღეს საქართველოში ტრანზიციის ნაკლებად გამართული სისტემა შემდეგ ფაქტორებს უკავშირდება:

- ადრეული განვითარების და განათლების მარეგულირებელ დოკუმენტებში არ არსებობს ნათელი და ერთმნიშვნელოვანი ჩანაწერები, რომლებიც დაავალდებულებს ტრანზიციის პროცესში მონაწილე სისტემებს და მხარეებს (სკოლას, ადრეული განვითარების პროგრამას და სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებას), მხარი დაუჭირონ ბავშვის უმტკივნეულო გადასვლას სკოლის გარემოში და ეს მხარდაჭერა გააგრძელონ მანამ, სანამ ბავშვი სკოლის გარემოს არ შეეგუება.
- ნაკლებია კოორდინაცია და თანამშრომლობა ბავშვის განვითარებისა და განათლების მხარდამჭერ სისტემებს შორის - სკოლამდელი დაწესებულებები ნაკლებად თანამშრომლობენ სკოლებთან, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვთა დღის ცენტრებთან ან ბავშვთა ადრეული ინტერვენციის მომსახურებასთან.
- არ არსებობს სახელმძღვანელო მეთოდოლოგიური გზამკვლევი, რომელიც დაეხმარებოდა პრაქტიკოსებს როგორც გაშვები, ისე მიმღები დაწესებულებიდან, რათა მათ ეფექტურად დაგეგმონ და განახორციელონ სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის პროცესი; სადაც პრაქტიკოსებისთვის მისაღები ფორმით იქნება აღწერილი ტრანზიციის მხარდამჭერი აქტივობები, ბავშვთან, ოჯახთან და სხვა მონაწილე დაწესებულებებთან თანამშრომლობის პრინციპები.

სკოლაში ტრანზიციის არსებული პრაქტიკა და გამოწვევები

- ტრანზიციის პროცესში მონაწილე სპეციალისტები (მასწავლებლები, აღმზრდელ-სპეციალისტები, ადრეული ინტერვენციის პრაქტიკოსები) არ ფლობენ შესაბამის კომპეტენციებს ბავშვთა ტრანზიციის მხარდასაჭერად.
- სპეციალისტების მოსამზადებელი აკადემიური პროგრამები არ მოიცავს ტრანზიციასთან დაკავშირებულ საკითხებს, შესაბამისად, სპეციალისტები ვერ იძენენ და არ ფლობენ სათანადო კომპეტენციებს ტრანზიციის მხარდასაჭერად.
- კანონში არსებული ჩანაწერი იძლევა შესაძლებლობას, მიუხედავად სასკოლო ასაკის დადგომისა, მოხდეს ბავშვის სკოლაში ტრანზიციის გადავადება. კერძოდ, კანონი დასაშვებად მიიჩნევს გახანგრძლივდეს სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვის ყოფნა სკოლამდელ დაწესებულებაში, თუკი მშობლის და სპეციალისტის მოსაზრებით, ბაღში დამატებით ერთი წლით დაყოვნება სასარგებლოდ მიიჩნევა ბავშვის განვითარებისა და სასკოლო მზაობის ფორმირებისთვის. აღნიშნული მიდგომა ეწინააღმდეგება ინკლუზიური განათლების და ტრანზიციის პრინციპებს, რამდენადაც ბავშვის სკოლაში ჩარიცხვის წამყვან კრიტერიუმად არა მისი ასაკი, არამედ უნარების სასკოლოდ მომწიფება განისაზღვრება.
- მიუხედავად იმისა, რომ ბაღში გატარებული ყოველი დღე მნიშვნელოვან პოზიტიურ გავლენას ახდენს ბავშვის განვითარებასა და სასკოლო მზაობის ფორმირებაზე, აღნიშნული მიდგომა არ უნდა იყოს მხარდაჭერილი და პრაქტიკაში განხორციელებული. სკოლამდელი განათლების სისტემის ვალდებულებაა არა სასკოლო მზაობის მიღწევამდე დააყოვნოს ბავშვი ბაღში, არამედ სასკოლო ასაკის დადგომისთვის შეძლებისდაგვარად მიაახლოვოს ის სასკოლო მზაობას და გადააცილოს ის სკოლაში; სკოლის ვალდებულებას წარმოადგენს უზრუნველყოს გარემოს მზაობა ამგვარი ბავშვის მისაღებად.

ტრანზიციასთან დაკავშირებული წარმატებული საერთაშორისო გამოცდილება

სკოლაში ბავშვების ტრანზიციასთან დაკავშირებით სხვადასხვა ქვეყანას განსხვავებული გამოცდილება გააჩნია. აღნიშნული განსხვავება აისახება როგორც სკოლის დაწყების ასაკში, ასევე ტრანზიციასთან დაკავშირებულ პოლიტიკასა და პრაქტიკულ პროცედურებში. მაგალითად, ზოგიერთ ქვეყანაში ტრანზიციის საკითხი ყველა ბავშვთან მიმართებით შედარებით ფართო ჭრილში განიხილება, ხოლო ზოგ შემთხვევაში აქცენტი უშუალოდ სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვების ტრანზიციაზე გამახვილებული. ზოგ ქვეყანას შემუშავებული აქვს ტრანზიციის პოლიტიკა და ფორმალური პროცედურები, ხოლო ზოგან აღნიშნული პროცესი არაფორმალური სახით ხორციელდება.

ქვეყნებს შორის არსებული განსხვავებების მიუხედავად, ახალ საგანმანათლებლო გარემოში ბავშვის ტრანზიცია საერთაშორისოდ აღიარებულ მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს. მრავალი ქვეყანა ტრანზიციასთან დაკავშირებული პოლიტიკისა და პრაქტიკის გაუმჯობესებაზე ორიენტირებული.

მაგალითად, ირლანდიის კურიკულუმისა და შეფასების ნაციონალური საბჭოს (National Council for Curriculum and Assessment's (NCCA)) 2015-2018 წლების სტრატეგიული გეგმის თანახმად, რომელიც ბავშვის დაბადებიდან სასკოლო განათლებამდე სწავლისა და განვითარების საკითხებს მოიცავს, ერთ-ერთ პრიორიტეტულ სფეროდ სწორედ ტრანზიციის პროცესი განისაზღვრა.

NCCA-მ ტრანზიციასთან დაკავშირებული 14 ქვეყნის (მათ შორის ადგილობრივი, ირლანდიური) ტრანზიციის პოლიტიკა და გამოცდილება შეისწავლა. შედეგად, ტრანზიციასთან დაკავშირებული საერთაშორისო გამოცდილების ანალიზის საფუძველზე ტრანზიციაზე მოქმედი და მისი ეფექტურობის განმსაზღვრელი შემდეგი ძირითადი მიგნებები გამოიკვეთა:

სკოლაში ტრანზიციაზე ფოკუსირებული პოლიტიკა და მარეგულირებელი დოკუმენტები:

აღსანიშნავია, რომ ამ ეტაპისთვის ყველა ქვეყანას არა აქვს სრულად ჩამოყალიბებული მკაფიო პოლიტიკა სკოლაში ბავშვების ტრანზიციის საკითხებზე, თუმცა, ეს ქვეყნები ერთხმად აღიარებენ კომუნიკაციისა და კოორდინაციის საჭიროებას მრავალ ჩართულ მხარეს შორის და ბავშვის შესახებ ინფორმაციის სკოლისთვის გადაცემისა და აღნიშნული საკითხების მარეგულირებელ დოკუმენტებში ასახვის მნიშვნელობას.

სკოლამდელი განათლების დაწესებულებებიდან სკოლაში ინფორმაციის გადაცემის/ტრანსფერის საშუალებები, ფორმატები და პრაქტიკა:

სკოლაში ტრანზიციის პროცესში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება მიმღები დაწესებულებისთვის ბავშვის შესახებ ინფორმაციის გადაცემას, იქნება ეს სპეციალურად შემუშავებული, უნიფიცირებული ფორმის თუ პორტფოლიოს სახით. მართალია, აღნიშნული ტრანზიციის კომპლექსური პროცესის ერთ-ერთ წამყვან ასპექტს წარმოადგენს ყველა ქვეყანაში და ქვეყნის შიგნითაც კი, ბავშვის შეფასების და შედეგების ამსახველი განსხვავებული ფორმები არსებობს ანუ, დოკუმენტაციის ჩამონათვალი და ფორმატი ნაკლებად არის უნიფიცირებული, თუმცა, ის რაც ქვეყნის მიერ არის არჩეული და პრაქტიკაში დანერგილი და ურთიერთმეთანხმებულია სხვადასხვა სექტორს შორის.

ტრანზიციასთან დაკავშირებული
წარმატებული საერთაშორისო გამოცდილება

ტრანზიციის დოკუმენტაციასთან დაკავშირებით შემდეგი მნიშვნელოვანი საკითხები გამოიკვეთა:

- ტრანზიციასთან დაკავშირებული დოკუმენტაცია უნდა იყოს ორიენტირებული მომხმარებელზე და ყველასათვის გასაგებ ენაზე დაწერილი;
- დოკუმენტაცია უნდა ეფუძნებოდეს პოზიტიურ მიდგომას, რაც გულისხმობს, რომ ფოკუსი უნდა კეთდებოდეს ბავშვის შესაძლებლობებზე, მიღწევებზე, ძლიერი მხარეებზე და არა „დეფიციტზე“;
- დოკუმენტაციაში წარმოდგენილი უნდა იყოს ის სფეროები, რომლებშიც ბავშვი დამატებითი მხარდაჭერას საჭიროებს (ასეთის არსებობის შემთხვევაში);
- დოკუმენტაციაში უნდა იყოს გათვალისწინებული ბავშვის ხმა, პერსპექტივა;
- ბავშვის მშობლები ჩართულები უნდა იყვნენ როგორც ფორმის/ინფორმაციის შევსებაში, ასევე მისი მიმღები საგანმანათლებლო გარემოსთვის გადაცემაში;
- სკოლებს კარგად უნდა ჰქონდეთ გააზრებული, როგორ გამოიყენონ ბავშვის შესახებ მიღებული ინფორმაცია.

საკვანძო დისპოზიციები, უნარები და ცოდნა, რომლებიც ბავშვს ყველაზე მეტად ეხმარება სასკოლო ტრანზიციისთვის:

ყველა ქვეყანა თანხმდება ბავშვის წამყვან დისპოზიციებზე, უნარებსა და ცოდნაზე, რაც სკოლაში მისი ტრანზიციის პროცესს აადვილებს. ეს უნარებია: სოციალური და ემოციური, კომუნიკაციის და ენობრივი, ავტონომიურობა, სწავლისადმი პოზიტიური დისპოზიცია, ცნობისმოყვარეობა და თვითმომსახურება. აღსანიშნავია, რომ ყველაზე ნაკლები აქცენტი აკადემიურ უნარებზე კეთდება.

უკანასკნელ წლებში ასევე შეიცვალა „სკოლისათვის მზაობის“ ცნება, რომელიც ამჯერად არამარტო ბავშვის, არამედ ოჯახის, თემის, საზოგადოების მზაობასაც მოიაზრებს. მიმდინარე საერთაშორისო პერსპექტივის მიხედვით, სწორედ აღნიშნული მრავალი ფაქტორის ურთიერთქმედება და ყველა ჩართული მხარის „მზაობა“ ახდენს ყველაზე მნიშვნელოვან გავლენას ბავშვის სკოლაში ტრანზიციაზე.

ამრიგად, უფრო ფართო პერსპექტივის თანახმად, არა მარტო ბავშვი უნდა იყოს მზად სკოლისთვის, არამედ თავად სკოლაც და, ზოგადად, ნებისმიერი მიმღები დაწესებულება უნდა იყოს მზად ბავშვის მისაღებად.

იმ ბავშვების შემთხვევაში, რომლებიც სოციალურად, ეკონომიკურად მოწყვლადები არიან ან/და შეზღუდული შესაძლებლობა და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროება გააჩნიათ, დამატებითი საჭიროა გაფართოებული მხარდაჭერა ტრანზიციის პროცესში.

კურიკულუმის, პედაგოგიკის და თამაშის როლი სკოლაში ბავშვების ტრანზიციის ხელშეწყობის საქმეში:

საერთაშორისო გამოცდილება განსაკუთრებულ აქცენტს აკეთებს სკოლამდელი განათლების და სასკოლო კურუკულუმს შორის უწყვეტ კავშირსა და თანხვედრაზე, განსაკუთრებით პედაგოგიკური პრაქტიკის თვალსაზრისით.

კვლევების თანახმად, თამაშზე-დაფუძნებული სწავლა (როგორც სკოლამდელ განათლებაში, ასევე სკოლის ადრეულ წლებში) ერთ-ერთ წამყვან ფორმას უნდა წარმოადგენდეს, რაც, თავის მხრივ, ბავშვებს სკოლაში ტრანზიციის პროცესსა და ცვლილებებთან შეგუებას უადვილებს. მეორე მხრივ, თამაშზე დაფუძნებულ და უფრო ფორმალურ მიდგომას შორის არსებული მკვეთრი განსხვავება ნეგატიურად აისახება ბავშვების ტრანზიციის გამოცდილებაზე.

როლები, პასუხისმგებლობები და ურთიერთობები ტრანზიციის პროცესში:

საერთაშორისო კვლევების თანახმად, ბავშვების ტრანზიციის ხელშეწყობა ერთიან, საზიარო პასუხისმგებლობის მქონე პროცესს წარმოადგენს, რომელიც გადანაწილებული უნდა იყოს ყველა ჩართულ მხარეს შორის - ოჯახს, სკოლამდელ დაწესებულებას, ადრეული განვითარების მომსახურებასა და სკოლას შორის. ყველა ქვეყანა თანხმდება, რომ წარმატებული ტრანზიცია მხოლოდ მრავალი ჩართული მხარის თანამშრომლობის, მათ შორის უწყვეტი დიალოგის ჭრილში შეიძლება განხილვად.

სექტორებს შორის კოორდინაცია ხელს უწყობს არამარტო საგანმანათლებლო დაწესებულებას შორის თანამშრომლობის გაძლიერებას და ბავშვის უმტკივნეულო ტრანზიციას, არამდე ბევრად უფრო გრძელვადიან პოზიტიურ შედეგებსაც განაპირობებს (მაგ., ზოგადი პრაქტიკის განვითარება-გაუმჯობესება საგანმანათლებლო დაწესებულებაში). თუმცა, სხვადასხვა ქვეყნის გამოცდილების ანალიზმა ასევე ცხადყო, რომ სექტორებს შორის კოორდინაცია და თანამშრომლობა ადვილი და ყველა ქვეყანაში მყარად დამკვიდრებული პრაქტიკა არ არის. ყველა სექტორს ჯერ კიდევ არა აქვს სრულად გააზრებული საკუთარი როლი და პასუხისმგებლობები ტრანზიციასთან მიმართებით.

გარდა ამისა, ტრანზიციის პროცესში განსაკუთრებულად არის გამოკვეთილი მშობლების როლი, რომელთა სრულფასოვანი მონაწილეობა აღნიშნულ პროცესებში და მათთან თანამშრომლობითი და პატივისცემაზე დაფუძნებული ურთიერთობა წარმატებული ტრანზიციის ხელშეწყობ ფაქტორს წარმოადგენს.

სამი ქვეყნის გამოცდილება

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, სხვადასხვა ქვეყანას ტრანზიციის ინდივიდუალური გამოცდილება გააჩნია. სანიმუშოდ წარმოვადგენთ ავსტრალიის, ახალი ზელანდიის და შოტლანდიის გამოცდილებას, რომლებიც ტრანზიციის კუთხით მოწინავე ქვეყნებად არიან მიჩნეული.

შოტლანდიასა და ახალ ზელანდიაში სკოლამდელ დაწესებულებებსა და სკოლებს შორის კოორდინაციისა და კომუნიკაციის გაძლიერების საკითხის ინიცირება სამთავრობო დონეზე მოხდა და შესაბამის დოკუმენტებში აისახა (Early Years Framework, Scottish Government 2008, 2008a - შოტლანდია და Recommendation 16 of the Report of the Advisory Group on Early Learning, Ministry of Education, 2015 - ახალი ზელანდია). გარდა ამისა, ახალ ზელანდიაში სკოლამდელი განათლების ყველა დაწესებულებას მოეთხოვა, რომ შემუშავებინა სკოლაში ტრანზიციის პოლიტიკა და შესაბამისი რეგულაციები. რაც შეეხება ავსტრალიას, სკოლამდელი დაწესებულების და სკოლის პრაქტიკოსებს შორის ტრანზიციის პროცესში მჭიდრო თანამშრომლობის აუცილებლობა გათვალისწინებულია ავსტრალიის მთავრობის ბავშვის ადრეული განვითარების ნაციონალურ სტრატეგიაში (Council of Australian Government's national Early Childhood Development Strategy, 2009).

N1 ცხრილში გთავაზობთ აღნიშნული სამი ქვეყნის ტრანზიციასთან დაკავშირებულ გამოცდილებას ოთხი კომპონენტის მიხედვით:

- ტრანზიციასთან დაკავშირებული პოლიტიკა, რეგულაციები
- ინფორმაციის გადაცემა სკოლამდელი განათლების დაწესებულებიდან სკოლაში
- ტრანზიციის დოკუმენტების შინაარსობრივი მხარე
- ჩანაწერები ბავშვის შესახებ და ანგარიშის შექმნაში მონაწილე პირები

ცხრილი N 1

ქვეყანა	ტრანზიციასთან დაკავშირებული პოლიტიკა, რეგულაციები	ინფორმაციის გადაცემა სკოლამდელი განათლების დაწესებულებიდან სკოლაში	ტრანზიციის დოკუმენტების შინაარსობრივი მხარე	ბავშვის შესახებ ანგარიშის შექმნაში მონაწილე პირები და პასუხისმგებლობები
ავსტრალია	არსებობს დებულება/დეკლარაცია ტრანზიციის შესახებ (Statement on transitions) Victoria Gov. Dept. of Education Transitions website	არსებობს ტრანზიციის სწავლისა და განვითარების დებულება (Transition Learning and Development Statement) ბავშვის დოკუმენტაცია საბავშვო ბაღიდან იგზავნება სკოლაში მშობლის წერილობითი თანხმობით.	ტრანზიციის შესახებ დებულება ორი ნაწილისგან შედგება: -პირველი ნაწილის ა, ბ, გ განყოფილება განკუთვნილია ოჯახებისთვის. გ განყოფილება ეხება სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების ან შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვის ოჯახებს. -მეორე ნაწილი განკუთვნილია ადრეული აღზრდისა და განათლების სპეციალისტებისთვის.	დებულება მოიცავს ინფორმაციას ბავშვის დოკუმენტაციის კონფიდენციალობისა და სკოლამდელი განათლების დაწესებულებიდან სკოლაში გადაგზავნის თაობაზე.
ახალი ზელანდია	ახალი ზელანდიის სკოლამდელი განათლების რეგულაციების მიხედვით, სკოლამდელი განათლების დაწესებულებებს მოეთხოვებათ სკოლაში ტრანზიციის პოლიტიკის ქონა National report on Continuity of learning (ERO, 2015)	არ არის სტანდარტული ფორმა ბავშვების სწავლისა და განვითარების შესახებ, რომელიც სკოლას უნდა გადაეცეს. შესაბამისად, ტრანზიციის პრაქტიკა შედარებით მრავალფეროვანია. ბავშვების პორტფოლიოები შეიძლება მოიცავდეს სკოლამდელი პრაქტიკოსების მიერ განხორციელებულ შეფასებას.	ბავშვის დოკუმენტაცია, როგორც წესი, ასახავს ბავშვის მიდრეკილებებს, წინა აკადემიურ უნარებს და ხშირად იმ დახმარებების აღწერას, რომლებიც ბავშვის წარმატებული ტრანზიციისთვის არის საჭირო (ERO, 2015).	წარმატებული პრაქტიკა მოიცავს მომსახურებებს, რომლებიც უზრუნველყოფს მშობლებს ბავშვის სწავლისა და განვითარების შესახებ შეფასების ანგარიშით და წაახალისებს მათ, რომ აღნიშნული ინფორმაცია გადასცენ სკოლას. არსებობს სპეციალური რეკომენდაცია, რომ ინფორმაცია ბავშვის შესახებ გაზიარებული იყოს სკოლამდელი განათლების დაწესებულებებსა და სკოლას შორის.
შოტლანდია	ტრანზიციის ძირითადი მარეგულირებელი დოკუმენტია წარმატების კურიკულუმი: ტრანზიციის სკოლამდელიდან სკოლაში. Curriculum for Excellence: pre-school into primary transitions (Learning and Teaching Scotland, 2010)	შეფასების, ბავშვის შესახებ ინფორმაციის დოკუმენტაციის სტანდარტული ფორმა/ფორმატი არ არის დამკვიდრებული	ზედმიწვევით არის განსაზღვრული ინფორმაციის გაზიარებისას კონფიდენციალურობის საკითხის დაცვა. ინფორმაციის გადაცემა ყოველთვის ხდება ისეთ ფორმაში, როგორიცაა ბავშვის პერსონალური პორტფოლიო ან სწავლის ისტორია, რომელიც თავის მხრივ შეთანხმებულია მშობელს, პრაქტიკოსებსა და ბავშვს შორის. გადაცემული ინფორმაცია/ ინდივიდუალური პროფილი ასახავს პოლისტურ სურათს ბავშვის შესახებ და მის პროგრესს ისეთ სფეროებთან მიმართებით როგორიცაა: წიგნიერება, მათემატიკური უნარები, ჯანმრთელობა და კეთილდღეობა. ასევე, აღწერს ბავშვის სწავლის უპირატეს სტილს, ქცევითი თავისებურებებს, სოციალურ უნარებს. ხშირად, პორტფოლიო მოიცავს სამომავლო ნაბიჯებს, რეკომენდაციებს.	ადგილობრივი ავტორიტეტები წახალისებულები არიან, რომ უზრუნველყონ ტრანზიციასთან დაკავშირებული პრაქტიკული გზამკვლევი და მეტი განმარტება იმის შესახებ, თუ რა ტიპის ინფორმაცია უნდა იყოს გაზიარებული სკოლამდელ დაწესებულებებსა და სკოლას შორის.

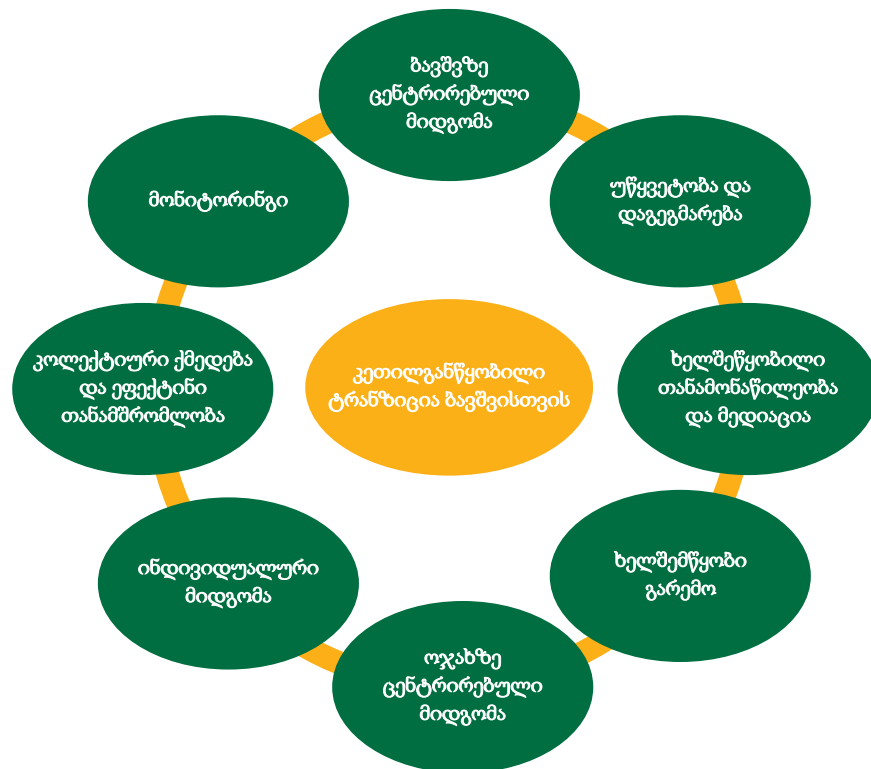
წარმატებული სამართაშორისო გამოცდილების შეჯამება

სკოლაში ტრანზიცია განგრძობითი და საკმაოდ კომპლექსური პროცესია, რომელიც აქტივობების, ურთიერთობების, კომუნიკაციის და დამოკიდებულებების ერთობლიობას წარმოადგენს. მისი წარმატება მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული. ტრანზიციასთან დაკავშირებით არსებული განსხვავებული გამოცდილების მიუხედავად, ყველა ქვეყანა თანხმდება გარკვეულ მახასიათებლებზე, რომლებიც წარმატებულ ტრანზიციას განაპირობებს. ეს მახასიათებლებია:

- ქვეყანაში ტრანზიციის მკაფიოდ განსაზღვრული პოლიტიკის და რეგულაციების არსებობა ხელს უწყობს პროცესის წარმატებულად განხორციელებას;
- სკოლამდელი განათლების და სასკოლო კურიკულუმებს შორის თანხვედრა უადვილებს ბავშვს ახალ, შედარებით ფორმალურ გარემოსთან შეგუებას;
- ჩართული მხარეების - სკოლამდელი განათლების და სკოლის პრაქტიკოსების სპეციალური მომზადება ტრანზიციის საკითხებში (განსაკუთრებით კი ერთობლივი ტრენინგების გზით) უზრუნველყოფს ტრანზიციის პროცესის უფრო ეფექტიანად განხორციელებას;
- ბავშვი, მისი ოჯახი და განათლების სფეროს წარმომადგენლები (მასწავლებლები) უზრუნველყოფილნი არიან უწყვეტი, გრძელვადიანი მხარდაჭერით, რაც ტრანზიციის პროცესში მათ კომპეტენტურობასა და თავდაჯერებულობას სძენს;
- ბავშვის შესახებ მომზადებული ინფორმაცია ჰოლისტური, შესაბამისად, დოკუმენტირებული და გაზიარებულია ჩართულ მხარეებს შორის;
- ტრანზიციის პროცესში ნათლად არის განსაზღვრული როლები და პასუხისმგებლობები;
- ყველა ჩართულ მხარეს/პირს შორის ურთიერთობა თანამშრომლობასა და ეფექტურ კომუნიკაციაზეა დაფუძნებული; სკოლამდელი განათლების დაწესებულების და სკოლის წარმომადგენლებს შორის ხდება შეხვედრების ორგანიზება და ინფორმაციის გაცვლა;
- სკოლებში ტრანზიციაზე პასუხისმგებელი პირის/პირთა ჯგუფის არსებობა ხელს უწყობს პროცესის ორგანიზებასა და კოორდინაციას;
- საკმაოდ მაღალია მშობლების/ოჯახის მონაწილეობა, ჩართულობა. საკუთარი შიში და წუხილი ბავშვებმა შესაძლოა მხოლოდ მშობლებს გაუზიარონ სახლის უსაფრთხო გარემოში. პერსონალსა და მშობლებს შორის ეფექტიანი კომუნიკაცია აღნიშნული ინფორმაციის გაზიარებას და, შედეგად, ბავშვისთვის საჭირო მხარდაჭერას უწყობს ხელს;
- გამოყენებულია ადრეული დაგეგმვა. ტრანზიციის პროცესი დროულად არის ინიცირებული; პროცესი მოქნილია და ყველა საჭირო ცვლილებებს ითვალისწინებს; ამასთანავე, მიმდინარეობს პროცესის მონიტორინგი;
- სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ასევე, სოციალურად და ეკონომიკურად მოწყვლადი ჯგუფის ბავშვებისთვის დამატებითი, სპეციფიკური მხარდაჭერა გამოყენებული;
- გამოყენებულია ტრანზიციის მხარდამჭერი ეფექტური აქტივობების მრავალფეროვნება. კერძოდ :
 - » საორიენტაციო ვიზიტები და ერთობლივი ღონისძიებები (რომლებიც ბავშვს აძლევს შესაძლებლობას, წინასწარ ეწვიოს და გაეცნოს სკოლის ახალ გარემოს) მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს უცხო გარემოთი და მოულოდნელობებით განპირობებული შფოთვის დაძლევის;
 - » ამბების, ისტორიების გამოყენება ეხმარება ბავშვს ახალი სიტუაციისთვის მომზადებასა და მასთან შეგუებაში. ისტორიები ღია დაბოლოებით ბავშვს საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვისა და პრობლემის გადაჭრის შესაძლებლობას აძლევს;
 - » ბავშვის მიერ/ბავშვთან ერთად ახალ გარემოში სურათების გადაღება და შემდგომ მათი ერთობლივად განხილვა აძლევს მას ახალი გარემოზე დაკვირვების და უკეთ გაგნობის შესაძლებლობას;
 - » იმავე კლასში მოხვედრა, სადაც ბავშვისთვის უკვე ნაცნობი თანატოლი/თანატოლები ისწავლიან, საკმაოდ უადვილებს მას ახალ გარემოში ტრანზიციას და ახალ საგანმანათლებლო გარემოსთან შეგუებას.

ტრანზიციის სახელმძღვანელო პრინციპები

ბავშვისთვის კეთილგანწყობილი და წარმატებული ტრანზიციის პროცესი რვა წამყვან პრინციპად ერთიანდება.

პრინციპი 1. ეფექტიანი ტრანზიცია ინკლუზიურობის პრინციპს ეფუძნება და ინდივიდუალურად მორგებულ პროცესს წარმოადგენს

ინკლუზიის პრინციპზე დაფუძნებული ტრანზიცია ითვალისწინებს თითოეული ბავშვის უნიკალურ მახასიათებლებს, ინტერესებს, შესაძლებლობებს, სწავლასა და განვითარებასთან დაკავშირებულ საჭიროებებს.

ინკლუზიური ტრანზიციის პროცესი წარმოადგენს ბავშვსა და ოჯახზე ინდივიდუალურად მორგებულ პროცესს; იგი სპეციფიკურ ხელშეწყობებს სთავაზობს და უზრუნველყოფს მათთვის გარემოს, ინფორმაციის, არსებული რესურსების, მომსახურებების, სასწავლო, განმავითარებელი და სოციალური აქტივობების თანაბარ ხელმისაწვდომობას.

პრინციპი 2. ეფექტიანი ტრანზიცია ბავშვზე ცენტრირებული პროცესია

ტრანზიციის და მასთან დაკავშირებული პროცესების ცენტრში თავად ბავშვია - ბავშვის ხმა მოსმენილი, გაგონილი და გათვალისწინებულია; ბავშვის საჭიროებები სათანადოდ შესწავლილი, გაანალიზებული და რეაგირებულია; ბავშვის ინტერესები და შესაძლებლობები მაქსიმალურადაა რეალიზებული.

ბავშვზე ფოკუსირებული ტრანზიცია ბავშვისთვის კეთილგანწყობილ პროცესს წარმოადგენს, რომელიც მისი ჰოლისტური განვითარების მასტიმულირებელია და წარმატებული საგანმანათლებლო და სოციალური თანამონაწილეობისთვის შესაბამის პირობებს ქმნის.

პრინციპი 3. ეფექტიანი ტრანზიცია ოჯახზე ფოკუსირებული პროცესია

მშობლები ბავშვის განვითარების ძირითად მედიატორებს, ტრანზიციის პროცესის მთავარ დამკვეთებსა და თანამონაწილეებს წარმოადგენენ. ეფექტიანი ტრანზიცია მშობლებთან/ოჯახებთან ერთად დაგეგმილი და განხორციელებული პროცესია.

ოჯახზე ფოკუსირებული ტრანზიციის პროცესი გულისხმობს, რომ ყოველი ოჯახის ხმა მოსმენილი, გაგონილი და გათვალისწინებულია, ისევე, როგორც გათვალისწინებულია ყოველი ოჯახის ინტერესები, ენობრივი და კულტურული თავისებურებები, საჭიროებები და რესურსები.

ტრანზიციის პროცესი ოჯახთან აქტიურ თანამშრომლობას, ეფექტიან კომუნიკაციას და მის გაძლიერებას გულისხმობს, რათა მშობლებმა პოზიტიური, სენსიტიური მშობლობის კომპეტენციები შეიძინონ და ბავშვის სწავლისა და განვითარების ძლიერ აგენტებად იქცნენ.

პრინციპი 4. ეფექტიანი ტრანზიცია წადლოლილ /ხელშეწყობილ თანამონაწილეობას გულისხმობს

ტრანზიციის ეფექტურობა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული იმ პირდაპირ თუ ირიბ ფასილიტაციაზე (წადლოლაზე), რომელსაც მას შესაბამისი კომპეტენციის მქონე სპეციალისტი/სპეციალისტები უწევენ. ტრანზიციის პროცესის წადლოლა გულისხმობს ბავშვსა და მის მიმღებ გარემოს შორის შუამავლობას, მედიაციას. აღნიშნულ პროცესში გათვალისწინებულია ბავშვის განვითარების აქტუალური და პოტენციური ზონა და, შესაბამისად, გაწეული მხარდაჭერა, აქტივობები, კომუნიკაციის ფორმები, გარემოს სტიმულები ოპტიმალურადაა მორგებული ბავშვზე. წადლოლილი თანამონაწილეობა უზრუნველყოფს, რომ მიღებული გამოცდილება განმავითარებელი და მაქსიმალურად სარგებლიანი იყოს ბავშვისთვის.

პრინციპი 5. ეფექტიანი ტრანზიცია კოლექტიური, თანამშრომლობაზე დაფუძნებული პროცესია

ბავშვის ტრანზიციის პროცესი მრავალი სისტემის მონაწილეობას და, შესაბამისად, საერთო მიზანზე ორიენტირებულ კოლექტიურ ძალისხმევას მოითხოვს. პროცესში ჩართულ სისტემებსა და პირებს შორის ერთიანი ხედვის, ეფექტიანი კომუნიკაციის და გეგმის არსებობა კოორდინირებული მოქმედების საფუძველს წარმოადგენს.

რაც უფრო ძლიერია თანამშრომლობა სკოლამდელი განათლების დაწესებულებებს, ოჯახს, სხვადასხვა დამხმარე მომსახურებასა და სკოლას შორის, მით უფრო უმტკივნეულოა ბავშვისთვის ახალ გარემოსთან შეგუება და არსებულ გამოწვევებთან გამკლავება. ამასთანავე, მნიშვნელოვანია, რომ მონაწილეთა როლები და პასუხისმგებლობები ნათლად იყოს ფორმირებული და შეთანხმებული.

პრინციპი 6. ეფექტიანი ტრანზიცია ხელშემწყობ გარემოს გულისხმობს

ტრანზიციის პროცესის ეფექტურად განხორციელება და წარმატებით დასრულება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ხელშემწყობ გარემოზე. ამისათვის ფიზიკური, სოციალური და ატიტუდური კონტექსტი, რომელშიც ბავშვი მონაწილეობს, მაქსიმალურადაა მორგებული მის საჭიროებებზე. გარემოში გათვალისწინებულია ყველა საჭირო ადაპტაცია, დამხმარე საშუალებები, აღჭურვილობა, სასწავლო მასალა და სხვა დამატებითი მხარდაჭერა, რომელიც ბავშვის სწავლისა და განვითარებისთვის არის აუცილებელი.

პრინციპი 7. ეფექტიანი ტრანზიცია დაგეგმილ და უწყვეტ პროცესს გულისხმობს

ტრანზიცია არა ერთჯერად მოვლენას, არამედ პროცესს წარმოადგენს, რომელიც უწყვეტობას, სათანადო დროის დათმობასა და დაგეგმვას - ტრანზიციის ინდივიდუალური გეგმის შედგენას მოითხოვს. უმტკივნეულო ტრანზიციის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია ბავშვისთვის ნაცნობსა და უცხო კონტექსტს შორის კავშირის დამყარება და შენარჩუნება მანამ, სანამ ახალი გარემო ბავშვისთვის ნაცნობობას და მნიშვნელობას არ შეიძენს. სწავლასთან და ახალ გარემოსთან დაკავშირებული ბავშვის მოლოდინის ხელშეწყობა და ტრანზიციისთვის მომზადება ტრანზიციამდე იწყება და შეიძლება გაგრძელდეს სკოლაში ფიზიკური ტრანზიციის შემდეგაც, ვიდრე ბავშვი ახალ გარემოში წარმატებულად ფუნქციონირებისთვის აუცილებელ კომპეტენციებს არ შეიძენს.

პრინციპი 8. ეფექტიანი ტრანზიცია მონიტორინგს ითვალისწინებს

სკოლაში ბავშვის ტრანზიცია და დაგეგმილი პროცესის სათანადოდ განხორციელება უწყვეტ მონიტორინგს მოითხოვს. გაზომვად ინდიკატორებზე დაფუძნებული მონიტორინგი ტრანზიციის შედეგების და განხორციელებული პროცესის ხარისხის შეფასების შესაძლებლობას იძლევა. მნიშვნელოვანია, მონიტორინგი მას შემდეგაც გაგრძელდეს, რაც ბავშვი ფორმალურად ჩაირიცხება სკოლაში, რათა სკოლაში ჩართვის საწყის ეტაპზე გამოვლინდეს არსებული საჭიროებები და ბავშვმა, მშობელმა და სკოლის პერსონალმა დროული მხარდაჭერა მიიღონ.

სკოლაში ტრანზიციასთან დაკავშირებული ცვლილებები

სკოლაში ტრანზიცია სენსიტიური პროცესია მასში ჩართული ყველა მხარისთვის, რადგან ის ცვლილებებს და ჩვეული მდგომარეობის ტრანსფორმაციას უკავშირდება. როგორც წესი, ტრანზიციის პროცესში სიახლისთვის ემზადება ოთხი სუბიექტი:

- ბავშვი
- ოჯახი
- მიმღები დაწესებულება, სადაც გადადის ბავშვი
- გამშვები დაწესებულება, საიდანაც გადადის ბავშვი

ცვლილებები გავშვითვის

სკოლაში, ანუ ზოგადი განათლების სისტემაში ბავშვის ჩართვა მისი და მისი გარემოცვის ცხოვრების წესის ცვლილებას, ახალი როლის შეძენას და ახალ გარემოში გადანაცვლებას უკავშირდება. ტრანზიციის პროცესი ბავშვისთვის სტრესულია, რადგან ის, ერთი მხრივ, მისთვის ნაცნობ და შესაბამისად, უსაფრთხო გარემოსთან, ჩვეულ წესებთან და რუტინასთან მეტნაკლებად განშორებას გულისხმობს, ხოლო მეორე მხრივ, ახალი და განსხვავებული გამოცდილებების ნაკადია. ცვლილებები და უცხო გამოცდილებები ხშირ შემთხვევებში ბავშვისთვის არამკაფიო და ბუნდოვანია, რაც არცთუ იშვიათად შფოთვის მატების საფუძველი ხდება.

ბავშვის სკოლაში გადასვლა ხშირად შემდეგი სახის ცვლილებებს უკავშირდება:

- ნაცნობი და ჩვეული გარემოს (მაგ., სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების) დატოვება/შეცვლა;
- ახალი, განსხვავებული დღის რუტინა;
- მეტი სტრუქტურა და მასწავლებლის მიერ მართული პროცესი/აქტივობები;
- ახალი და განსხვავებული პროგრამა, აქტივობები;
- ფიზიკურად განსხვავებული გარემო (მაგ.: დიდი და ორიენტაციის თვალსაზრისით შედარებით რთული სივრცე, ხმაური, განსხვავებული ავეჯი და სასკოლო ინვენტარი);
- ბევრი ახალი, უცხო ბავშვი და ზრდასრული;
- ახალი ურთიერთობების/კავშირების დამყარება და ახალი მეგობრების შეძენა;
- განსხვავებული და გაზრდილი მოთხოვნები სხვების მხრიდან;
- ახალი და განსხვავებული მოლოდინი მშობლების, სხვა უფროსების (მაგ., მასწავლებლების) მხრიდან;
- განსხვავებული წესები;
- მეტი დამოუკიდებლობა და პასუხისმგებლობა;
- ახალი და განსხვავებული სოციალური, ემოციური, კოგნიტური და ქცევითი რეალობა.

ტრანზიციით გამოწვეული სტრესის შემცირება შესაძლებელია, თუკი ახალ გარემოში მოხდება ბავშვისთვის ნაცნობი და ჩვეული ელემენტების ტრანზიცია და ეს შენარჩუნება მანამ, სანამ ახალი არ გახდება უსაფრთხო და ჩვეული.

სკოლაში ტრანზიციასთან დაკავშირებული ცვლილებები

ცვლილებები ოჯახისთვის

მრავალი კვლევა ადასტურებს, რომ სკოლაში ბავშვების ტრანზიციის პროცესი საკმაოდ კრიტიკული და დინამიკური გამოცდილებაა ოჯახისა და მშობლებისთვის, რომელთაც თანმიმდევრული ეტაპების გავლასჭირდებათ ცვლილებების მიმართ მიმდებლობის ჩამოსაყალიბებლად და მათთან შესაგუებლად. მშობლებში თანდათან ჩნდება მზაობა ცხოვრების შემდეგი ეტაპისათვის და ეს მათგან ტრანზიციის პროცესის წინასწარ დაგეგმვას, საჭირო რესურსების მოძიებას და გარემოს შესაბამის ორგანიზებას მოითხოვს.

მშობელთა უმრავლესობას სასკოლო განათლების როლის მნიშვნელობა გააზრებული აქვს. შესაბამისად, სასკოლო ასაკის დადგომისას ისინი შესაბამის ფორმალურ პროცედურებს ასრულებენ; მაგ.: არეგისტრირებენ ბავშვს ზოგადსაგანმანათლებლო სისტემაში, ამარაგებენ შესაბამისი ნივთებით, ინვენტარით და ა.შ. თუმცა, ხშირად მშობლებს მხედველობიდან რჩებათ ის, რომ სკოლამდელი დაწესებულების, ადრეული განვითარების პროგრამის და სკოლის გარემო მნიშვნელოვნად განსხვავდება ერთმანეთისგან და ბავშვის სასკოლო სისტემაში ჩართვა, როგორც თავად ბავშვის, ასევე მათი ცხოვრების წესის, სტატუსის, როლის და ურთიერთობების მნიშვნელოვან ცვლილებას იწვევს; ცვლილება შეიძლება უკავშირდებოდეს:

განსხვავებულ დღის რეჟიმს: სასკოლო დღე უფრო ხანმოკლეა, ვიდრე ის დრო, რასაც ბავშვები სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებაში ატარებენ; შესაბამისად, მშობელს შესაძლებელია დასჭირდეს სამსახურებრივი დატვირთვის ცვლილება, საოჯახო საქმეების სხვაგვარად ორგანიზება ან ზოგიერთ შემთხვევაში დამხმარის აყვანა;

ახალ ვალდებულებებს: მშობელს მოუწევს ბავშვის სასწავლო პროცესის რეგულარული კოორდინირება და მისი მხარდაჭერა სახლის გარემოში საშინაო დავალებების მომზადებისას; ეს მისი მხრიდან შესაძლებელია მოითხოვდეს დღის მეორე ნახევარში დროის გამოთავისუფლებას ბავშვთან სამუშაოდ ან საოჯახო საქმეების სხვაგვარად ორგანიზებას;

კომუნიკაციას ახალ ადამიანებთან: გარდაუვალი იქნება კომუნიკაცია ახალ ადამიანებთან, მაგალითად, კლასის დამრიგებელთან, მასწავლებლებთან, სხვა სპეციალისტებთან, ბავშვის თანაკლასელებთან და მათ მშობლებთან.

განსხვავებულ გამოცდილებებს: სკოლას შესაძლებელია ტერიტორიულად განსხვავებული ადგილმდებარეობა ჰქონდეს, ვიდრე სკოლამდელ დაწესებულებას; ამრიგად, შესაძლებელია საჭირო გახდეს ახალი მარშრუტით და სატრანსპორტო საშუალებებით სარგებლობა, მგზავრობისთვის უფრო მეტი ან ნაკლები დროს და/ან ფინანსების ხარჯვა.

თუკი მშობელმა დროულად ვერ შეძლო აღნიშნულ ცვლილებებთან შეგუება და ახალ როლსა და რუტინასთან ადაპტაცია, მომატებული სტრესის ფონზე მან შესაძლოა არასაკმარისი ჩართულობა გამოავლინოს ბავშვის სასწავლო პროცესების მიმართ, ყურადღების მიღმა დარჩეს ბავშვის საგანმანათლებლო საჭიროებები, არ აკონტროლოს მისი აკადემიური წინსვლა, მიღწევები, ვერ მოახდინოს მათზე შესაბამისი და დროული რეაგირება.

შედეგად, მშობლის მხარდაჭერა ბავშვის მიმართ არასაკმარისი და ნაკლებად ეფექტიანი აღმოჩნდება, მიუხედავად იმისა, რომ მან თავისი ვალდებულება შვილის სავალდებულო საგანმანათლებლო სისტემაში ჩარიცხვის კუთხით, ერთი შეხედვით, პირნათლად შეასრულა.

ცვლილებები გაშვები დაწესებულებისთვის

ბავშვის ერთი დაწესებულებიდან მეორეში გადასვლა იწვევს ცვლილებებს თავად იმ ორგანიზაციაში, რომლის დატოვებაც უწევს ბავშვს. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია გამშვები ორგანიზაციაც მოემზადოს ბავშვის ტრანზიციისთვის და ეს მზადება დროულად დაიწყოს. გამშვებმა დაწესებულებამ ისე უნდა დაგეგმოს ბავშვთან მუშაობის პროცესი, რომ ბავშვის ტრანზიციის ეტაპისთვის ბავშვის წინაშე აღებული ვალდებულება მაქსიმალურად ჰქონდეს შესრულებული, დასახული მიზნები – მიღწეული და პროგრესი – შეჯამებული.

მნიშვნელოვანია, რომ გამშვები დაწესებულება არ „წყვეტდეს“ მუშაობას ბავშვთან, არამედ ასრულებდეს მას შედეგის მიღწევის განცდით და ბავშვის იმ ორგანიზაციაში გაცილებით, რომელიც გააგრძელებს მის განვითარებასა და განათლებაზე ზრუნვას. ბავშვის სხვა სისტემაში ან ორგანიზაციაში გაცილებისას გამშვები დაწესებულებამ მონაცვლე ორგანიზაციას უნდა გაუზიაროს სრული ინფორმაცია ბავშვის მიღწევებსა და შედეგებზე და ამავდროულად, გააცნოს ბავშვთან მუშაობის საკუთარ გამოცდილება. მიმღები დაწესებულებისთვის ბავშვის შესახებ ცხადი წარმოდგენის შექმნის მიზნით მიზანშეწონილია, ინფორმაცია იყოს შეჯამებული და თვალსაჩინოდ წარმოდგენილი წერილობით ანგარიშის და ბავშვის პორტფოლიოს სახით. მიმღები დაწესებულებისთვის ბავშვის დოკუმენტაციის გადაცემას უნდა მოჰყვეს დისკუსია, მხარეებს უნდა შეეძლოს ერთმანეთისთვის შეკითხვებით მიმართვა და ამომწურავი განმარტებების მიღება. ამ გზით მიმღებ დაწესებულებას და პრაქტიკოსებს, რომლებიც გააგრძელებენ ბავშვთან მუშაობას, შეეძლება ნათელი წარმოდგენა იმ ცვლილებებზე, რომლებსაც გამოიწვევს მათ კონტექსტში ბავშვის ტრანზიცია; ისინი შეძლებენ რეალისტური გეგმის დასახვას ბავშვისთვის საუკეთესო გარემოს შესაქმნელად; გამშვები დაწესებულება ამით კიდევ ერთ მნიშვნელოვან ნაბიჯს გადადგამს იმისათვის, რომ ბავშვი წარმატებულ თანამონაწილედ იხილოს იმ კონტექსტში, რომლისთვისაც საკმაოდ დიდი ხნის განმავლობაში ამზადებდა მას.

ცვლილებები მიმღები დაწესებულებისთვის

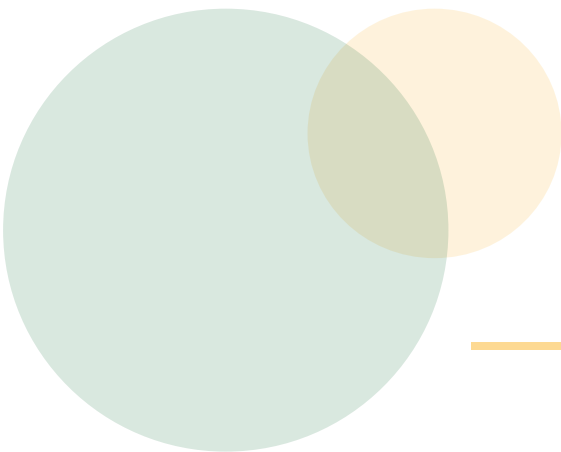
სკოლა ყოველწლიურად დგება სიახლეების წინაშე, უწევს რა ყოველი სასწავლო წლის დასაწყისში მრავალრიცხოვანი ბავშვების ახალი ჯგუფების მიღება. შესაბამისად, საგანმანათლებლო დაწესებულებებს აქვთ განსაკუთრებული ვალდებულება, ჰქონდეთ მზაობა და მიმღებლობა ცვლილებების მიმართ. იმისათვის, რომ მიმღები დაწესებულება ეფექტურად უმკლავდებოდნენ ცვლილებებს, პირველ რიგში, მნიშვნელოვანია, სკოლა აღიარებდეს განსხვავებულობას, ყოველი ბავშვის უნიკალურობას და არ ჰქონდეს ერთგვარი და სტანდარტული მოლოდინი მათ მიმართ მხოლოდ იმიტომ, რომ ბავშვები ერთ ასაკობრივ ჯგუფს განეკუთვნებიან. დაუშვებელია იმის მოთხოვნა მოსწავლეებისგან, რომ თავად მოერგონ სკოლას, მის ფიზიკურ გარემოს, კულტურას, სწავლების სტილს თუ სტრუქტურას. პირიქით, სკოლა თავის ვალდებულებად უნდა თვლიდეს, გაითვალისწინოს მოსწავლეთა თავისებურებები და თავად განიცადოს ცვლილებები, რათა უზრუნველყოს მოსწავლეთა საჭიროებებზე მორგებული სასწავლო გარემო და პროცესები.

ამისათვის სკოლა ყოველი სასწავლო წლის დასაწყისში უნდა ეცნობოდეს ინფორმაციას ახალი ნაკადის შესახებ, აანალიზებდეს მოსწავლეთა თავისებურებებს და მსჯელობდეს:

- აკმაყოფილებს თუ არა სკოლის ფიზიკური გარემო და მისი მოწყობა ყველა ბავშვის საჭიროებებს;
- არსებობს თუ არა სკოლაში საკმარისი საჭირო ინვენტარი, რაც ყველა ბავშვს შეუქმნის შესაძლებლობას, სხვებთან თანაბარ პირობებში მიიღონ მონაწილეობა სასწავლო და საგანმანათლებლო პროცესებში;
- ფლობენ თუ არა მასწავლებლები საჭირო კომპეტენციებს იმისათვის, რომ გაუმკლავდნენ მოსწავლეთა ქცევის და კომუნიკაციის თავისებურებებს, შეარჩიონ და ეფექტურად გამოიყენონ სწავლების შესაბამისი მეთოდები და სტრატეგიები;
- არსებობს თუ არა სკოლაში საჭირო დამატებითი მომსახურებები და პროფესიონალები, რომლებიც იზრუნებენ მოსწავლის სასწავლო პროცესის და სკოლაში ფუნქციონირების მხარდაჭერაზე.

აღნიშნული ანალიზის შემდეგ სკოლა უნდა განსაზღვრავდეს გასატარებელ ცვლილებებს და ღონისძიებებს და პროაქტიულად იღებდეს ზომებს მათ განსახორციელებლად.

სკოლას უნდა ჰქონდეს მზაობა იმისათვის, რომ შესაძლებელია მოუწიოს გასულ წელს გატარებული ცვლილების მოდიფიცირება.

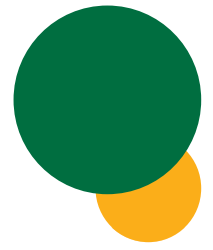
სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვთა ტრანზიცია

სასკოლო ტრანზიცია, რომელიც ყველა ბავშვისთვის სენსიტიური პროცესია და კომპლექსურ ცხოვრებისეულ ცვლილებასთან არის დაკავშირებული, კიდევ უფრო სტრესული და გამოწვევებით სავსე შეიძლება აღმოჩნდეს სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვებისა და მათი ოჯახებისთვის (Rosier, K., McDonald, M., 2011). იმის მიხედვით, თუ როგორია ბავშვის სკოლისწინარე გამოცდილება, ანუ კონტექსტი, საიდანაც ხდება ბავშვის სკოლაში გადასვლა, იცვლება როგორც ბავშვის, ასევე ოჯახის მზაობაც.

ქვემოთ წარმოდგენილია ის საჭიროებები, რომლებმაც შესაძლებელია სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვების შემთხვევაში დამატებით იჩინოს თავი, იქონიოს გარკვეული შემაფერხებელი ან ნეგატიური გავლენა სკოლაში ბავშვის ტრანზიციაზე და, ამდენად, გასათვალისწინებელი იყოს.

ბავშვის საჭიროებები

- ჯანმრთელობასთან და/ან განვითარებასთან დაკავშირებული დამატებითი საჭიროებების გამო ბავშვს შესაძლოა არ ჰქონდეს ან საკმარისად არ ჰქონდეს განვითარებული/გამომუშავებული ახალ გარემოსთან შეგუებისთვის აუცილებელი კომპეტენციები;
- სპეციალური საჭიროების არსებობის შემთხვევაში მეტად არსებობს რისკი, რომ ბავშვი ზე-მზრუნველობას, ნაკლებ ავტონომიასა და დამოუკიდებლობას იყოს შეჩვეული;
- სპეციალური საჭიროების არსებობის შემთხვევაში დიდია რისკი, რომ ბავშვი არ იყოს ჩართული სკოლამდელი განათლების დაწესებულებაში და სხვა ასაკობრივად მნიშვნელოვან გარემოსა და სიტუაციებში. შესაბამისად, შესაძლებელია ბავშვი მოკლებული იყოს მნიშვნელოვან სკოლისწინარე გამოცდილებას, სოციალური უნარების განვითარებისთვის საჭირო სტიმულაციას და სასკოლო მზაობას. (Hart and Risely, 1995; UNICEF 2009a);
- ჯანმრთელობასა და განვითარებასთან დაკავშირებული სხვადასხვა მიზეზის გამო ბავშვს შესაძლოა ჰქონდეს ახალ გარემოში შესვლის/გადასვლის ნეგატიური და ზოგ შემთხვევაში მტკივნეული წინარე გამოცდილება (მაგ.: ხშირად მოხვედრილა სამედიცინო დაწესებულებებში, გაუვლია სხვადასხვა სამედიცინო ჩარევა და სხვა);
- ბავშვს შეიძლება ჰქონდეს ინფორმაციის მიღებისა და დამუშავების განსხვავებული სტილი და შესაძლებლობა, შესაბამისად, სპეციფიკურ ხელშეწყობასა და გახანგრძლივებულ დროს მოითხოვდეს;
- ბავშვს, შესაძლოა ჰქონდეს სენსორული ინფორმაციის დამუშავების სირთულეები და გაუჭირდეს სკოლის გარემოში არსებულ მრავალფეროვან ფიზიკურ გამდიზიანებელთან გამკლავება, ასევე, მოტორული სირთულეების მიზეზით საჭიროებდეს გარემოს განსაკუთრებულ მორგებას;
- სკოლის პარალელურად ბავშვს შესაძლოა უწევდეს ჯანმრთელობასა და რე/აბილიტაციასთან დაკავშირებულ სხვადასხვა მომსახურებაში/ებში სიარულიც, და ამან მის სასკოლო რუტინასა და ჩართულობაზე ნეგატიური გავლენა იქონიოს.

სპეციალური საჭიროების
მქონე ბავშვთა ტრანზიცია

- ბავშვს შესაძლოა ენობრივი სირთულეები ჰქონდეს იმის გამო, რომ ოჯახსა და სასწავლო გარემოში გამოყენებული საკომუნიკაციო ენა ერთმანეთისგან განსხვავებული აღმოჩნდეს და, შესაბამისად, ბავშვის წვდომა ინფორმაციაზე როგორც ტრანზიციის, ასევე, უშუალოდ სასწავლო პროცესში, შეზღუდული იყოს.

ოჯახის საჭიროებები

- სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვის მშობლებს შესაძლოა არასაკმარისი ინფორმაცია ჰქონდეთ ბავშვის საგანმანათლებლო უფლებებსა და ქვეყანაში არსებულ რესურსებზე; ასევე, სკოლის ვალდებულებებსა და ხელმისაწვდომ მხარდაჭერ სისტემებზე;
- სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვის მშობლებს სკოლაში ბავშვის მიყვანასთან დაკავშირებით შეიძლება მეტი შფოთვა და სკოლისადმი ნაკლები ნდობა ჰქონდეთ (რამდენად უპასუხებს სკოლა ბავშვის საჭიროებებს, რამდენად უსაფრთხო იქნება სკოლის გარემო ბავშვისთვის, რამდენად მოუტანს სკოლა ბავშვს სარგებელს...);
- მშობლებს შესაძლოა არასწორი ხედვა ჰქონდეთ იმ საკითხების მიმართ, თუ რა განსაზღვრავს ბავშვის სასკოლო მზაობას, რისი კეთება მოეთხოვება სკოლის ასაკის ბავშვს, რა უნდა იცოდეს სკოლაში შესვლამდე. შესაბამისად, მათი მხრიდან შესაძლებელია აქცენტი მხოლოდ აკადემიურ მზაობაზე კეთდებოდეს და ბავშვის სოციალურ-ემოციური განვითარება არასაკმარისად იყოს მხარდაჭერილი;
- შესაძლოა მშობელმა სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის ერთი ან რამდენიმე წლით გადაავადოს, რადგან განვითარებასთან დაკავშირებული გამოწვევების არსებობის ან, მისი შეფასებით, აკადემიური უნარების არასაკმარისი განვითარების გამო არ ჩათვალოს ბავშვი სკოლისათვის მზად.
- შესაძლებელია მშობელი ფიქრობდეს, რომ ბავშვის სკოლაში ჩართვა აზრს არის მოკლებული, რადგან მისი მიღწევის დონე თანატოლებისგან მნიშვნელოვნად იქნება განსხვავებული;
- შესაძლოა ბავშვის მშობლების ძირითადი ყურადღება მის ჯანმრთელობასა და რეაბილიტაციას ეთმობოდეს და მათ არასაკმარისად ჰქონდეთ გაცნობიერებული და აღიარებული ბავშვისთვის განათლების (სწავლისა და განვითარების) მიღებისა და თანატოლებთან ურთიერთობის მნიშვნელობა;
- ფორმალური განათლების, სკოლის ნაცვლად ოჯახმა შეიძლება არჩევანი არაფორმალური განათლების – დღის ცენტრის სასარგებლოდ გააკეთოს იმ მომსახურებების მიღების მიზნით, რომელსაც ცენტრი ოჯახს სთავაზობს (ტრანსპორტირება, კვება, ბავშვის მთელი დღით დატოვების შესაძლებლობა, რეაბილიტაციის სპეციალისტები და სხვა);
- გამომდინარე იქიდან, რომ სპეციალური საჭიროების გამო ზოგიერთი ბავშვი სკოლის პარალელურად სარეაბილიტაციო მომსახურებაშიცაა ჩართული, ოჯახისთვის განსაკუთრებული გამოწვევაა ორი განსხვავებული რუტინის შეთავსება;
- აღნიშნულ ფაქტორებზე დამატებით ოჯახების შესაძლო სოციალურ-ეკონომიკურმა სირთულეებმა, ენობრივმა და კულტურულმა თავისებურებებმა, შეიძლება სპეციფიკური სირთულეები გამოიწვიოს სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის პროცესში (მაგ.: ოჯახის დაბალი ხელმისაწვდომობა ინფორმაციაზე და კომუნიკაციის სირთულე სკოლის წარმომადგენლებთან, სკოლისათვის საჭირო მასალის და ინვენტარის შეძენის შეუძლებლობა, განსხვავება სკოლის მოთხოვნებსა და ოჯახის კულტურულ ღირებულებებს შორის და სხვა);
- სასწავლო გარემოსა და ოჯახში გამოყენებულ ენებს შორის არსებული განსხვავების გამო (ეთნიკური/ლინგვისტური უმცირესობის წარმომადგენელი ოჯახების შემთხვევაში) მშობლებს შესაძლოა გაუჭირდეთ სასწავლო პროცესში აუცილებელი მხარდაჭერის გაწევა ბავშვისთვის (მაგ.: დახმარება საშინაო დავალებების მომზადებაში).

სკოლის საჭიროებები

კონკრეტული საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვის დასახვედრად სკოლას შესაძლოა შესაბამისი კომპეტენციები, ადამიანური/პროფესიული და მატერიალურ-ტექნიკური რესურსი აკლდეს და, შესაბამისად, სპეციფიკურ წინასწარ მომზადებასა და მიმდინარე განვითარებას საჭიროებდეს. სკოლას შესაძლოა:

- არ ჰქონდეს სწორი ხედვა ინკლუზიურ განათლებაზე და საკმარისად პოზიტიური დამოკიდებულებები სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვებისა და მათი მშობლების მიმართ;
- აკლდეს სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვის სწავლის ხელშეწყობის, მისი მშობლების მხარდაჭერის და მათთან თანამშრომლობის კომპეტენციები;
- ჰქონდეს არასაკმარისი ინფორმაცია როგორც ბავშვის შესაძლებლობებისა და საჭიროების, ასევე, ოჯახის გამოწვევებისა და რესურსების შესახებ;
- კონკრეტული სპეციალური საჭიროების შემთხვევაში არ გააჩნდეს ბავშვის სწავლების და მხარდაჭერის მეთოდოლოგია და ეფექტური სტრატეგიები;
- არ ჰქონდეს კონკრეტული ბავშვის საჭიროებებზე მორგებული ფიზიკური გარემო და შესაბამისი მატერიალურ-ტექნიკური მხარდაჭერა.

დამატებითი ფაქტორი: ტრანზიციის ფორმალურ განათლებაში საცხოვრებელი გარემოს შეცვლით

როდესაც განვიხილავთ საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვების ტრანზიციის ფორმალურ განათლებაში, აუცილებელია ადგილობრივი კონტექსტის გათვალისწინებაც. დღესდღეობით საქართველოში სმენის, მხედველობისა და ინტელექტუალური სირთულეების მქონე ბავშვებისთვის სპეციალიზებული პროფილის მქონე რამდენიმე სკოლა-პანსიონი ფუნქციონირებს, რომლებიც დაწყებითი განათლების საფეხურიდან უწყვეტ ბავშვებს მომსახურებას.

სკოლა-პანსიონში ტრანზიციის ჩვეულებრივი სასკოლო ტრანზიციისგან განსხვავებული ფენომენი და პროცესია, რომელიც დამატებითი გამოწვევების და, შესაბამისად, უფრო სპეციფიკური დამატებითი მხარდაჭერის საჭიროების წინაშე აყენებს ბავშვსა და ოჯახსაც:

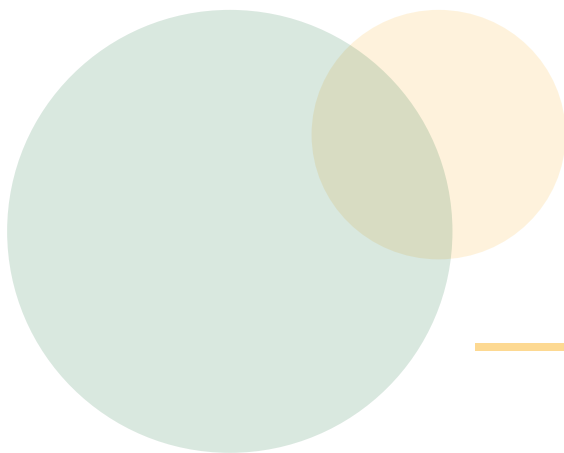
- სკოლა-პანსიონში ჩართვისას ბავშვს არა მხოლოდ ახალ საგანმანათლებლო გარემოსთან, არამედ ახალ საცხოვრებელ კონტექსტთან და ზოგჯერ ახალ გეოგრაფიულ არეალსა და ეკოლოგიურ პირობებთანაც უწყვეტ შეგუება.
- სკოლა-პანსიონში გადასვლა ხშირად ოჯახის წევრებთან შედარებით ხანგრძლივი დროით განმორებას გულისხმობს და შეიძლება მატრავმირებელი იყოს როგორც თავად ბავშვისთვის, ასევე, მისი მშობლებისა და დედამიწელებისთვის.
- დამატებით ფინანსურ გამოწვევას წარმოადგენს სოციალურად და ეკონომიკურად დაუცველი/მოწყვლადი ოჯახებისთვის სკოლა-პანსიონში ბავშვის მოსანახულებლად და სწავლისგან თავისუფალ დღეებში ბავშვის სახლში წასაყვანად ტრანსპორტირება, – ამან შეიძლება კიდევ უფრო გაახანგრძლივოს ბავშვისა და ოჯახის წევრებს შორის განმორების პერიოდები.

შესაბამისად, სკოლა-პანსიონში ტრანზიციის ბავშვისა და ოჯახის წევრების განსაკუთრებულ ხელშეწყობას, დამატებით ძალისხმევას, სპეციფიკურ დაგეგმარებასა და დროს მოითხოვს.

ზემოხსენებულის გათვალისწინებით, ცხადია, რომ უფრო აქტუალური ხდება მიზანმიმართული მუშაობა იმისათვის, რათა გაფართოვდეს, დაზუსტდეს, გახდეს ნათელი და თანმიმდევრული სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვის და მისი ოჯახის წარმოდგენები საკუთარ როლზე მომავალში (მოსწავლის როლი), ახალ მოსალოდნელ გარემოზე (სკოლის გარემო) და მოსალოდნელ ქცევებზე (სასკოლო აქტივობები). სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვებს, მათ ოჯახებს და სკოლას შესაძლებელია დამატებითი მხარდაჭერა, სპეციფიკური მომზადება, მეტი დრო და განსხვავებული რესურსის მობილიზება დასჭირდეთ ბავშვის სკოლაში ჩართვისთვის (ნ. რუხაძე, ინკლუზიური პროფესიული განათლების გზამკვლევი, 2016 წ.).

როგორც წესი, სკოლამდელი განათლების დაწესებულებებში და ადრეული განვითარების მხარდამჭერ პროგრამებში სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვთა განვითარებისა და განათლების პროცესის წარმართვისთვის იქმნება განვითარების ინდივიდუალური გეგმები, სადაც ზუსტდება ის შედეგები, რომლის მიღწევაც აქტუალურად განისაზღვრება ბავშვისთვის განვითარების მოცემულ ეტაპზე. ასეთი გეგმის არსებობის შემთხვევაში ბავშვის სკოლაში ტრანზიციისთვის გასატარებელი ღონისძიებები, ანუ ტრანზიციასთან დაკავშირებული გეგმა შეიძლება გახდეს განვითარების ინდივიდუალური გეგმის ნაწილი, რადგან გარკვეული ეტაპიდან სწორედ სასკოლო ტრანზიცია და მასთან დაკავშირებული მიზნები ხდება აქტუალური.

გასათვალისწინებელია, რომ საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვთა სკოლაში ტრანზიციის დაგეგმვისას ინკლუზიური განათლების ძირითადი პრინციპების დაცვა ისეთივე არსებითია, როგორც უშუალოდ საგანმანათლებლო პროცესში.

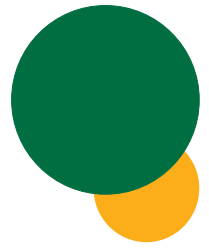

როგორც არაერთგზის აღინიშნა, ბავშვთა კეთილდღეობაზე მზრუნველი სისტემები (განათლების, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის) აქტიურად მუშაობენ, რათა საქართველოში ყველა ბავშვი იყოს ჩართული მისი ასაკისთვის რელევანტურ ადრეული განვითარებისა და განათლების მომსახურებებში. მიუხედავად ამისა, ხშირია შემთხვევები, როდესაც ბავშვი სხვადასხვა გარემოების გამო (ოჯახის არჩევანი/გადაწყვეტილება, მომსახურებებზე მისაწვდომობა) მოკლებულია აღნიშნულ მომსახურებებს (განსაკუთრებით საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვები). შესაბამისად, ისინი სკოლას იწყებენ ტრანზიციის წინარე გამოცდილების და გამშვები დაწესებულებიდან პრაქტიკოსთა მხარდაჭერისა და შუამდგომლობის გარეშე.

ამ შემთხვევაში მატულობს რისკი იმისა, რომ ბავშვებისთვის პროცესი სტრესული იქნება. ამავდროულად, თუკი ოჯახისა და მიმღები დაწესებულების მხრიდან დაცული იქნება ტრანზიციის ძირითადი პრინციპები, შესაძლებელია ბავშვისთვის პროცესი ნაკლებად მტკივნეულად წარიმართოს. ამ შემთხვევაში სკოლის უმთავრესი ამოცანა უნდა იყოს ბავშვის ტრანზიციის ფრთხილი დაგეგმვა და მისთვის ტრანზიციის პოზიტიური გამოცდილების უზრუნველყოფა, ხოლო ოჯახმა უნდა გააცნობიეროს საკუთარი გადაწყვეტი როლი მთელ პროცესში.

რასაკვირველია, ტრანზიციის პროცესის ინიციატორი ორივე მხარე იქნება, თუმცა საგანმანათლებლო დაწესებულება პროაქტიულად უნდა ზრუნავდეს ბავშვის საჭიროებების შესახებ ინფორმაციის მიღებასა და ნდობაზე დაფუძნებული თანამშრომლობის დამყარებაზე მშობლებთან, რომელთათვისაც ამგვარი გამოცდილება სიახლე იქნება. შესაბამისად, ხშირად სასარგებლოა სკოლის წარმომადგენლის მიერ სახლში ვიზიტის განხორციელება და ბავშვის იმ გარემოში ხილვა, სადაც ის თავს ყველაზე თავდაჯერებულად გრძნობს. ჩვეულ გარემოში ბავშვის გაცნობით სკოლის წარმომადგენლისთვის ნათელი გახდება ბავშვის საჭიროებები, საჭირო აკომოდაციები, გარემოს ადაპტაციები და მხარდაჭერის საჭირო ოდენობა. სახლში ვიზიტი ხელს შეუწყობს მშობელსა და სკოლის წარმომადგენელს შორის ეფექტური და ღია კომუნიკაციის დამყარებას. მშობელს შესაძლებელია გაუიოლდეს საუბარი ბავშვის საჭიროებებსა და საკუთარ შფოთვებზე. ამავდროულად, ეს არ გამოირიცხავს იმას, რომ საგანმანათლებლო დაწესებულებებმა მიიწვიონ ბავშვი და მისი მშობლები „ღია კარის დღეებზე“, საზაფხულო შეკრებებზე, კულტურულ და სპორტულ თამაშობებში მონაწილეობის მისაღებად, იმისათვის, რომ მიიზიდონ ბავშვები და მათი მშობლები სკოლის გარემოს გასაცნობად. სკოლის გარემოს გაცნობის პროცესში ბავშვს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, მოინახულოს მომავალი კლასი, ეზო, სპორტული დარბაზი, გამოიყენოს კაფეტერია და ტუალეტი.

მშობელს უნდა ახსოვდეს, რომ მნიშვნელოვანია ყველა საყურადღებო ინფორმაციის გაზიარება იმისათვის, რათა სკოლაში ბავშვს დახვდეს აუცილებელი მხარდაჭერა. იდეალურ შემთხვევაში სასურველია სკოლის წარმომადგენელთან შეხვედრას ორივე მშობელი ესწრებოდეს, - ისინი ერთად მიიღებენ მონაწილეობას ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმის შედგენაში.

ტრანზიციის გეგმაში განისაზღვრება ყველა ის მნიშვნელოვანი აქტივობა, რაც განსახორციელებელი იქნება ოჯახისა და სკოლის მხრიდან ბავშვის სასკოლო მზაობის ფორმირებისა და სკოლის გარემოს იმგვარად ორგანიზებისთვის, რომ ის იყოს უსაფრთხო, კეთილგანწყობილი და მომზადებული ბავშვის მისაღებად. შესაძლებელია, ასევე იდენტიფიცირდეს ის აქტივობები, რომელთა განხორციელებაზე პასუხისმგებლობას მშობლები აიღებენ ბავშვის სასკოლოდ მოსამზადებლად. აქტივობების მიზანი იქნება ბავშვის წარმოდგენის გაფართოება სკოლის გარემოზე, მისთვის შესაბამისი ცოდნის გადაცემა და გამოცდილების მიწოდება, ავტონომიურობის და კოგნიტურ-აკადემიური უნარების განვითარების წახალისება საჭიროების შემთხვევაში.

მხარდაჭერილი ტრანზიციის შედეგი

მხარდაჭერილი ტრანზიციის მიზანია უზრუნველყოს ბავშვის, ოჯახისა და საგანმანათლებლო დაწესებულების მზაობა სკოლაში ბავშვის ჩასართავად. სკოლისათვის მზაობა გულისხმობს მომზადებას ახალი სტრუქტურირებული სასწავლო გარემოსთვის, რომელიც ბავშვის სკოლაში შესვლამდე გარკვეული პერიოდით ადრე იწყება და შემდგომ ყოველდღიური სასკოლო ცხოვრების პროცესში ვითარდება. სპეციალისტებისთვის, რომლებიც ბავშვის ტრანზიციის პროცესის ფასილიტაციას ახდენენ, ბავშვთან ერთად მნიშვნელოვანი სამიზნეა მშობლების და მიმღები დაწესებულებების მზაობის უზრუნველყოფა. განვიხილოთ თითოეული მონაწილე ცალ-ცალკე.

მოზადებული გავშვი

სკოლისათვის მზაობა ფართო და ჰოლისტიური ცნებაა. სასკოლო მზაობის მქონე ბავშვს განვითარებული აქვს უსაფრთხოების და სკოლის ახალ, სოციალურ კონტექსტთან მიკუთვნებულობის განცდა, კეთილდღეობის და კომფორტის შეგრძნება, ცოდნა საკუთარი, სხვისი პასუხისმგებლობების და უფლებების შესახებ. ამავდროულად, ასეთ ბავშვს ჩამოყალიბებული აქვს კეთილგანწყობა და პოზიტიური ურთიერთობები სკოლის გარემოში არსებულ ზრდასრულებსა და თანატოლებთან. და ის ამას ავლენს.

სასკოლო მზაობის მქონე ბავშვის მახასიათებლები
 ეფუძნება: "Outcomes & Indicators of a Positive Start of School" (Victoria University, 2009)

შედეგი	მაჩვენებელი
● ბავშვი თავს გრძნობს უსაფრთხოდ, დაცულად და სხვებისგან იღებს საჭირო დახმარებას ● სკოლის გარემოში ბავშვი ავლენს სოციალურ და ემოციურ შეგუებას ● ბავშვს აქვს სკოლის თემთან მიკუთვნებულობის განცდა ● ბავშვი იღებს უწყვეტ სასწავლო გამოცდილებას ● ბავშვს პოზიტიური ურთიერთობა აქვს მასწავლებლებსა და თანატოლებთან ● ბავშვს ფორმირებული აქვს საკუთარი თავის, როგორც მოსწავლის პოზიტიური აღქმა ● ბავშვი ავლენს სწავლისადმი დისპოზიციას	● ბავშვი ადვილად შორდება მშობელს სკოლაში მისვლისას ● ბავშვი ინფორმირებულია სკოლის გარემოს შესახებ ოჯახის მხრიდან და აქვს მეტი ნდობა და უსაფრთხოების განცდა იმ გარემოს მიმართ, სადაც გადადის ● ბავშვი ესწრება და მონაწილეობს სასწავლო პროცესში ● ბავშვი ავლენს ცოდნას სკოლის გარემოს - ფიზიკური სივრცის, სასკოლო რუტინის, ძირითადი პერსონალისა და მათი როლების შესახებ ● ბავშვს ჰყავს მეგობრები, იძენს და ინარჩუნებს მათ ● საჭიროების შემთხვევაში ბავშვი ითხოვს დახმარებას ● ბავშვი სვამს კითხვებს, იძლევა პასუხებს და მონაწილეობს საკლასო დისკუსიაში/აქტივობებში ● ბავშვი იკვლევს, მოსინჯავს სიახლეებს ● ბავშვი ამყარებს კომუნიკაციას მასწავლებლებსა და თანატოლებთან

რა განსაზღვრავს ბავშვის სასკოლო მზაობის ფორმირებას

სასკოლო მზაობის ფორმირებისთვის ბავშვები საჭიროებენ ზრდასრულთა (მშობლების და განათლების სპეციალისტების) ხარისხიან და ეფექტურ მხარდაჭერას, რის შედეგადაც მათ უზრუნველყოფილი იქნება ის უნარ-ჩვევები და განწყობა-დამოკიდებულებები, რომლებიც არის საჭირო სკოლაში წარმატებული ფუნქციონირებისთვის.

სასკოლო მზაობის ფორმირებისა და ეფექტური ტრანზიციისთვის გადამწყვეტია, რომ ბავშვი იყოს ინფორმირებული და ჩართული თავისი ცხოვრების შემდგომი ეტაპის დაგეგმვაში, ჰქონდეს გარემოზე კონტროლი საკუთარი შესაძლებლობების გათვალისწინებით, იცოდეს, როდის მოხდება ეს ცვლილება, ვინ იქნებიან პროცესში ჩართული პირები (ნაცნობი, უცნობი, ახლად გაცნობილი) და რა მოლოდინი არსებობს ახალი გარემოს მხრიდან; სტრესის გამომწვევი ფაქტორების შესამცირებლად ბავშვს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, გაეცნოს გარემოს, სადაც დღის მნიშვნელოვან ნაწილს გაატარებს და განსაზღვროს, რა ელის მას. ამ შემთხვევაში მატულობს ალბათობა იმისა, რომ ბავშვი სასკოლო ცხოვრებას დადებითი გამოცდილებების მიღებით დაიწყებს, თავს კომფორტულად, დაცულად და მშვიდად იგრძნობს, გამოხატავს მონდომებას და მოტივაციას სწავლისადმი, ჩამოუყალიბდება მიკუთვნებულობის შეგრძნება სკოლის გარემოსა და იქ არსებული ადამიანებისადმი (Fabian, H., Dunlop, A.W., 2006).

ბავშვის წინასასკოლო ასაკის დადგომისას მშობელი აცნობიერებს სკოლაში ბავშვის ტრანზიციასთან ასოცირებულ ცვლილებებს და გამოწვევებს, შეიმუშავებს მოქმედებათა თანმიმდევრულ გეგმას და პრაქტიკულად მოქმედებს. პოზიტიური კომუნიკაციის დამყარებით მშობელი უზრუნველყოფს მისი განვითარებისა და ავტონომიურობის წახალისებას (Hundeide, 2010); ის ემოციურად და პრაქტიკულად ამზადებს ბავშვს ცხოვრების მომდევნო ეტაპისთვის და თავადაც ემზადება ამისთვის. შედეგად, ბავშვს, მშობელს და მთელ ოჯახს თანმიმდევრულად უჩნდება მიმდებლობა და მზაობა ახალი როლის და ვალდებულებების მიმართ.

სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის მიმართ მზაობის მქონე მშობლის მახასიათებლები
 ეფუძნება: "Outcomes & Indicators of a Positive Start of School" (Victoria University, 2009)

შედეგი	მაჩვენებელი
• ოჯახს მისთვის ხელმისაწვდომად აქვს მიწოდებული ინფორმაცია სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის შესახებ • ოჯახი ჩართულია ბავშვის სასკოლო ცხოვრებაში • ოჯახი თანამშრომლობს ბავშვის სწავლებაში • ოჯახსა და სკოლას შორის ურთიერთობა ორმხრივი და პატივისცემაზე დაფუძნებულია	• ოჯახმა გადასცა სკოლას ინფორმაცია ბავშვის და ოჯახის კულტურის და სხვა თავისებურებების შესახებ • ოჯახმა მიიღო ინფორმაცია ბავშვის შესახებ • ბავშვის სკოლაში ჩარიცხვამდე საგანმანათლებლო პერსონალს/ადმინისტრაციას კომუნიკაცია ჰქონდა ოჯახთან • მშობლებს ჰქონდათ სხვა ბავშვების ოჯახების გაცნობის შესაძლებლობა • ოჯახი ჩართულია სკოლის აქტივობებში • მასწავლებლებს, სკოლის პერსონალსა და ოჯახს შორის პოზიტიური ურთიერთობაა

რა განსაზღვრავს მშობელთა სასკოლო მზაობის ფორმირებას

ტრანზიციის პროცესში ჩართულ სპეციალისტებს უნდა ახსოვდეთ, რომ ზოგადად, მშობელთა მზაობა, რწმენა და წარმოდგენები ზეგავლენას ახდენს ბავშვების განვითარების და ცხოვრების ყოველ მომდევნო ეტაპზე ტრანზიციის პროცესზე (პია ვოგლერი და სხვ., 2008) და რომ ბავშვების სკოლისათვის მომზადების საუკეთესო საშუალება სწორედ მშობლების გაძლიერება და მხარდაჭერაა.

აქედან გამომდინარე, გადაწყვეტია, ბავშვის გაჩენისთანავე, ანუ, მშობლობის ადრეულ ეტაპზევე ხდებოდეს მშობლებისთვის შესაბამისი მომსახურებების და მხარდამჭერი მექანიზმების მიწოდება, რომელთა ფორმა და შინაარსი შეიცვლება მშობელთა საჭიროებების, ბავშვების ასაკის, განვითარების თავისებურებების და გარემოს მახასიათებლების გათვალისწინებით; ბავშვის სასკოლო ასაკის დადგომისას კი ბუნებრივად წარმართება მშობელთა მოსამზადებლად მათი ცხოვრების იმ ახალი ეტაპისადმი, რომელსაც ბავშვის სკოლაში ტრანზიცია გულისხმობს.

ამგვარად, მნიშვნელოვანია, რომ სპეციალისტების მიერ ტრანზიციის პროცესში ბავშვების საჭიროებების ანალიზთან ერთად ხდებოდეს მშობელთა საჭიროებების განსაზღვრაც და საგანმანათლებლო სისტემის მიმართ მზაობის და სწორი მოლოდინის წახალისება. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სპეციალისტები უნდა ეხმარებოდნენ მშობლებს სკოლაში ბავშვის ტრანზიციით გამოწვეული მოსალოდნელი ცვლილებების იდენტიფიცირებასა და მათზე რეაგირების გზების დასახვაში.

შესაბამისად, ტრანზიციის პროცესში მნიშვნელოვანია მშობლების ხელშეწყობა, რომ „სენსიტიური მშობლებისთვის“ აუცილებელი კომპეტენციების შეძენით/გაძლიერებით, ერთი მხრივ, მშობლებს გაუძლიერდეთ საკუთარი თავის მიმართ რწმენა და ნდობა; მეორე მხრივ, მოხდეს მათი წახალისება სკოლაში ბავშვის ტრანზიციასთან დაკავშირებული საკითხების გადასაწყვეტად.

მომზადებული საგანმანათლებლო დანახარჯები

„მომზადებული საგანმანათლებლო გარემო“, რომელიც ბავშვისა და ოჯახისთვის უმტკივნეულო, წარმატებულ ტრანზიციას უზრუნველყოფს, პირველ რიგში, გულისხმობს სასწავლო პროცესში ჩართული პირების - მასწავლებლების კომპეტენციებს, სენსიტიურ პედაგოგიკას, მხარდაჭერ სპეციალისტებს, ბავშვზე მორგებულ სასწავლო პროცესს, სასწავლო მასალას, ფიზიკურ გარემოს, სწავლების ეფექტიან სტრატეგიებს და სხვ.

მომზადებული საგანმანათლებლო პერსონალი იცნობს ბავშვს და შესაბამის დროს და ძალისხმევას უთმობს სკოლასთან მის შეგუებას, ზრუნავს არა მხოლოდ ბავშვის აკადემიურ წარმატებაზე, არამედ სოციალურ ჩართულობასა და სკოლის ცხოვრებაში სრულფასოვან მონაწილეობაზე. საგანმანათლებლო პერსონალი ზრუნავს, რომ სწავლის პროცესი ბავშვისთვის სასიამოვნო გამოცდილებად იქცეს, რომლის საფუძველზეც გაძლიერდება მისი აკადემიური, კოგნიტური, სოციალური და ემოციური სფეროები. პროგრესის მიღწევის საშუალებად განიხილება ბავშვის ცნობისმოყვარეობა, ექსპერიმენტირების სურვილი, თანამშრომლობა, ავტონომია, კრეატიულობა, ენთუზიაზმი, წარმოსახვითი უნარები, პრობლემების გადაჭრის ხერხების გამომუშავება. შესაბამისად, წახალისებულია აღნიშნული უნარების განვითარება და გამოყენება.

მომზადებული საგანმანათლებლო დაწესებულება/პერსონალი, ასევე ითვალისწინებს ოჯახის საჭიროებებსა და ინტერესებს, თანამშრომლობს ბავშვის მშობლებთან და ზრუნავს მათ გაძლიერებაზე.

ბავშვისადმო მომზადებული საგანმანათლებლო დაწესებულების/საგანმანათლებლო პერსონალის მახასიათებლები

ეფუძნება: “Outcomes & Indicators of a Positive Start of School” (Victoria University, 2009)

შედეგი	მაჩვენებელი
- საგანმანათლებლო პერსონალი უზრუნველყოფს ბავშვს უწყვეტი სწავლა-სწავლებით - საგანმანათლებლო პერსონალი მომზადებული და კომპეტენტურია სასწავლო წლის დასაწყებად - საგანმანათლებლო პერსონალი პარტნიორად განიხილავს ოჯახს ბავშვის სწავლების პროცესში და ქმნის მშობლების ჩართულობისთვის შესაბამის პირობებს - სკოლამდელი განათლების დაწესებულებისა და სკოლის საგანმანათლებლო პერსონალს შორის ურთიერთობა ორმხრივი და პატივისცემაზე დაფუძნებულია	- ბავშვის სწავლისა და განვითარების შესახებ ინფორმაცია გაზიარებულია სკოლაში შესვლამდე - საგანმანათლებლო პერსონალი იცნობს ბავშვის ინდივიდუალურ საჭიროებებს და ტრანზიციის პროცესი მორგებულია ამ საჭიროებებზე - საგანმანათლებლო პერსონალი პატივს სცემს მშობლებს და აქტიურად ხდება ბავშვის შესახებ მოსაზრებებისა და ინფორმაციის გაზიარება - სკოლამ დაამყარა ოჯახთან კომუნიკაცია სასწავლო წლის დაწყებამდე - დამყარებულია ადგილობრივი ტრანზიტული ქსელი ყველა ჩართულ მხარესთან - სკოლამდელი განათლების დაწესებულებასა და სკოლის მასწავლებლებს შორის კავშირი შენარჩუნებულია სკოლის დაწყების შემდეგაც - სკოლა და სკოლამდელი განათლების დაწესებულება თანამშრომლობს ბავშვის შესახებ ინფორმაციისა და გამოცდილების გაზიარების კუთხით - საგანმანათლებლო პერსონალი ხელს უწყობს მშობლებს კომპეტენციისა და თვითდაჯერებულობის შეძენაში ბავშვის ტრანზიციის პროცესის უზრუნველსაყოფად

როდის იწყება სკოლაში ტრანზიციამდე ბრუნვა და რა დრო უნდა დაეთმოს მას

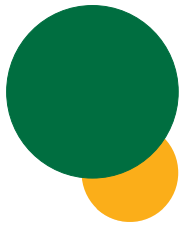
ბავშვთა ქრონოლოგიური (ბიოლოგიური) ასაკი წარმოადგენს მძლავრ სოციალურ მარკერს, რომელიც მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრავს ბავშვების თანამედროვე სამყაროში ცხოვრებას (პია ვოგლერი და სხვ., 2008). ბავშვის ზოგადი განათლების სისტემაში ტრანზიციასაც, როგორც წესი, მისი ასაკი განაპირობებს. საქართველოში სკოლაში სწავლის დაწყების ასაკია 6 წელი (რაც საქართველოს ზოგადი განათლების შესახებ კანონით არის განსაზღვრული (მუხლი 6, პუნქტი 6)). თუკი ამ ემპირიულ გამოცდილებას გავაანალიზებთ, აღმოჩნდება, რომ ამ გადაწყვეტილებას საფუძვლად უდევს ბავშვის ფიზიკური, სოციალური, ემოციური და შემეცნებითი მზაობა იმ ტიპის პროცესების მიმართ, რომლებიც სკოლის გარემოს და სასკოლო პროცესებს უკავშირდება და მიიჩნევა სათანადოდ, რათა ბავშვმა შეძლოს სასკოლო მიზნების მიღწევა (Scott-Little et al., 2006). შესაბამისად, სასკოლო ასაკის დადგომისას და ადრეული და სკოლამდელი განათლების პერიოდის დასრულების შემდეგ ექვსი წლის ბავშვების უმრავლესობა რეგისტრირდება და ერთვება ზოგადსაგანმანათლებლო სისტემაში.

თუმცა, შესაძლოა ზოგიერთმა მშობელმა სკოლაში ბავშვის ტრანზიცია ერთი ან რამდენიმე წლით გადაავადოს, რადგან განვითარებასთან დაკავშირებული გამოწვევების არსებობის გამო არ ჩათვალეს ბავშვი სასკოლოდ მზად. ეს მაშინ, როდესაც კვლევებით აღიარებულია, რომ სწორედ სკოლის გარემო ბავშვისთვის საჭირო უნარების მასტიმულირებელი. ამ შემთხვევაში გონივრულია არა სკოლაში ტრანზიციის გადავადება, არამედ სკოლაში ტრანზიციისთვის დროულად მომზადება, რათა 6 წლის ასაკში ბავშვს მაქსიმალურად ჰქონდეს გამოყენებული თავისი ასაკობრივი პოტენციალის. მშობლების მიერ სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვის სკოლაში დროულად შეყვანა წარმატებული ტრანზიციის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ასპექტად არის მიჩნეული (Perez and Gauvain, 2009).

აღნიშნულის გათვალისწინებით სპეციალისტებისა და მკვლევარების განსაკუთრებულ ინტერესს წარმოადგენს იმ წინარე პერიოდის განსაზღვრა, როდესაც უნდა დაიწყოს ბავშვის მომზადება სკოლისათვის.

განვითარების სპეციალისტების ხედვით სკოლაში ბავშვის ტრანზიციაზე ზრუნვა იმ წუთიდან იწყება, როდესაც ბავშვი სკოლამდელ დაწესებულებასა თუ დამხმარე მომსახურებაში ხვდება, გრძელდება უწყვეტად და სრულდება მაშინ, როდესაც ბავშვი სკოლაში გადადის და ახალ გარემოსთან შეგუებას ახდენს. ამრიგად, სკოლაში ტრანზიცია არა ერთჯერად მოვლენას, არამედ პროცესს გულისხმობს, რომელიც ცალკეული ბავშვის შემთხვევაში შესაძლოა დროის განსხვავებულ პერიოდს მოიცავდეს. რეკომენდებულია, რომ ტრანზიციის პროცესის ინიცირება სკოლის დაწყებამდე, სულ მცირე, 12 თვით ადრე მაინც დაიწყოს. მოსალოდნელ ცვლილებებთან ბავშვის და ოჯახის შეგუება მანამ უნდა მოხდეს, სანამ ისინი უშუალოდ ამ ცვლილებების პირისპირ დადგებიან.

თუმცა, ცალკეული ბავშვის შემთხვევაში ტრანზიცია შესაძლოა დროის განსხვავებულ პერიოდს მოიცავდეს. ტრანზიციის პროცესისათვის კიდევ უფრო ხანგრძლივი დროის დათმობა განსაკუთრებით იმ შემთხვევებშია აუცილებელი, როდესაც ბავშვის, ოჯახის და/ან სკოლის გარემოს სპეციფიკური მომზადებაა საჭირო, მაგ.: სკოლის ფიზიკური გარემოს ადაპტაცია, მასწავლებლის გადამზადება, დამხმარე სპეციალისტების მობილიზება, ბავშვისთვის კომუნიკაციის ალტერნატიული ფორმების შერჩევა და გამოყენების სწავლება და სხვა. შესაბამისად, რაც უფრო ადრე დაიწყება სკოლაში ბავშვის ტრანზიციასთან დაკავშირებული საჭიროებების შეფასება, მით უფრო მეტი დრო იქნება წინამოსამზადებელი სამუშაოებისთვის.

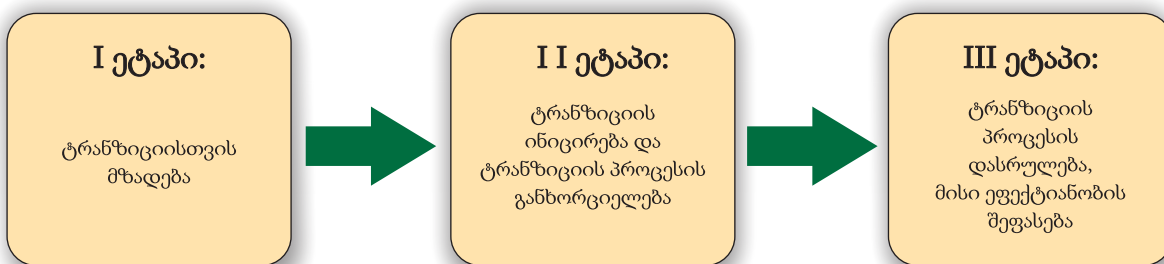

ტრანზიციის პროცესი და ეტაპები

როგორც უკვე არაერთხელ აღინიშნა, ტრანზიცია არა რაიმე ერთჯერად მოვლენას, არამედ განგრძობით და საკმაოდ კომპლექსურ პროცესს წარმოადგენს. წარმატებული ტრანზიცია ბავშვის, მისი ოჯახის და მიმღები საგანმანათლებლო გარემოს უწყვეტ, გრძელვადიან მხარდაჭერას გულისხმობს. ბავშვის ტრანზიციისათვის მზადება მანამდე უნდა დაიწყოს, სანამ ცხოვრების მიმდინარე ეტაპი დასრულდება და ბავშვი ახალი ეტაპის პირისპირ აღმოჩნდება; ტრანზიციის პროცესი ბავშვის ახალ გარემოში გადასვლით უნდა გაგრძელდეს და ამ გარემოსთან შეგუების შემდეგ დასრულდეს.

ტრანზიციის პროცესი პირობითად სამ ძირითად ეტაპად შეგვიძლია დავყოთ:

1. ტრანზიციისთვის მზადების ეტაპი;
2. ტრანზიციის განხორციელების ეტაპი;
3. ტრანზიციის დასრულების ეტაპი.

ტრანზიციის ყველა ეტაპი უწყვეტად უნდა იყოს დაკავშირებული ერთმანეთთან და მთელი ამ პროცესის მანძილზე ბავშვის შესაბამის მხარდაჭერას უზრუნველყოფდეს.

ტრანზიციის ყველა ეტაპს თავისი მიზანი, მნიშვნელობა და ხანგრძლივობა გააჩნია; ცალკეული ეტაპის ხანგრძლივობა კონკრეტული ბავშვისა და ოჯახის ინდივიდუალური საჭიროებებით და არსებული რესურსებით განისაზღვრება. ეფექტიანი ტრანზიციის უზრუნველსაყოფად მნიშვნელოვანია, რომ ამ ეტაპებს შორის წყვეტა არ მოხდეს.

სკოლამდელ დაწესებულებებს და დამხმარე სოციალურ მომსახურებებს სამივე ეტაპზე უმნიშვნელოვანესი როლი აკისრიათ. აღნიშნული დაწესებულებებისა თუ მომსახურებების პასუხისმგებლობაა სათანადოდ წარმართონ ტრანზიციის მოლოდინის (ტრანზიციისთვის მზადების) ეტაპი და უშუალოდ ტრანზიციის პროცესი; შედარებით იკლებს მათი როლი მას შემდეგ, რაც ბავშვი მიმღებ დაწესებულებაში (მაგ., სკოლაში) გადაინაცვლებს, თუმცა მათი მონაწილეობა ნარჩუნდება ტრანზიციის ეფექტიანად დასრულებამდე და ბავშვის ახალ გარემოსთან შეგუებამდე.

პირველი ეტაპი - ცხოვრების შედეგ ეტაპზე ტრანზიციისთვის მომზადება

ტრანზიციის პირველი ეტაპი იმ პერიოდს მოიცავს, როდესაც ბავშვი ჯერ კიდევ თავის ნაცნობ გარემოსა და როლში იმყოფება. ტრანზიციისთვის მზადების ეტაპი ფაქტობრივად მთელი ის პერიოდია, რომელსაც ბავშვი მოცემულ კონტექსტში/დაწესებულებაში (მაგ., ოჯახში, სკოლამდელი განათლების დაწესებულებაში) ან ადრეული ინტერვენციის მომსახურებაში ატარებს და რომლის დროსაც ის იქ მიმდინარე უმნიშვნელოვანეს პროცესებსა და აქტივობებში ჩართულობით, სხვადასხვა უნარის განვითარებით საფუძველს უყრის ცხოვრების შემდგომ ეტაპზე გადასვლის მზაობას. ცხოვრების შემდეგ ტრანზიციისთვის მზადების ეტაპი უფრო ხანგრძლივია, ვიდრე უშუალოდ ტრანზიციის პროცესი; შესაბამისად, ოჯახისა და სპეციალისტთა განკარგულებაში საკმაოდ დიდი დროა, რომლის ეფექტურად გამოყენების პირობებში ბავშვს და მის ოჯახსაც ნაბიჯ-ნაბიჯ უყალიბდება მზაობა (როგორც ემოციური, ისე კოგნიტური) ცხოვრების მომდევნო ეტაპის და მასთან დაკავშირებული ცვლილებების მიმართ.

შესაბამისად, თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ ბავშვი სასკოლო ცხოვრების დადგომამდე, მოსწავლის როლის შექმნამდე და სკოლის გარემოში ტრანზიციამდე მნიშვნელოვან ცხოვრებისეულ გამოცდილებას იღებს ოჯახში, სკოლამდელი განათლების დაწესებულებაში ან ადრეული ინტერვენციის მომსახურებებში, ნათელია, რომ სასკოლო ტრანზიციისთვის მომზადება სწორედ ამ ეტაპზე იწყება და ხორციელდება; სწორედ ამ პერიოდში იქმნება ის მნიშვნელოვანი წინაპირობა, რომელიც ბავშვის ცხოვრების მომდევნო ეტაპზე უმტკივნეულო გადასვლას და სასკოლო ცხოვრებაში წარმატებულ ჩართვას განსაზღვრავს.

მშობლის როლი ცხოვრების შემდეგ ეტაპზე ტრანზიციისთვის მზადებისას

პოზიტიური და სენსიტიური მშობლობის გამოვლინებით, ბავშვისთვის მასტიმულირებელი გარემოს შექმნით ბავშვის ოჯახის წევრები გამუდმებით უწყობენ ხელს მის განვითარებას და ასაკობრივად რელევანტური უნარ-ჩვევების აღმოცენებას, გაძლიერებას და გამოყენებას. ამას მშობლები ხშირად იმპლიციტურად, ყოველდღიური აქტივობების პროცესში, ბავშვთან თამაშით, მასთან პოზიტიური კომუნიკაციის დამყარებით უზრუნველყოფენ. უსაზღვროა იმ აქტივობების ჩამონათვალი, რომლებიც მშობლების განკარგულებაშია ბავშვის განვითარების წასახალისებლად; ესენია: ბავშვთან ერთად სეირნობა, წიგნების თვალიერება და კითხვა, სხვადასხვა თამაშობასა და აქტივობაში ჩართვა, ყოველდღიური საქმიანობების ერთად შესრულება (ნივთების მილაგება, საკვების მომზადება, ჭამა, ჩაცმა-გახდა, ბანაობა) და ა.შ. აღნიშნულ საქმიანობებში მონაწილეობით ბავშვები ეცნობიან მნიშვნელოვან საკითხებს, რომლებიც აფართოებს მათ წარმოდგენებს საკუთარ თავზე, სამყაროს შესახებ და გარემოს ცვალებად მოთხოვნებზე.

არის შემთხვევებიც, როდესაც მშობლებს ბავშვის განვითარების თავისებურებიდან გამომდინარე (მისი ფსიქო-ემოციური, კოგნიტური თუ მოტორული მახასიათებლების გათვალისწინებით), ასაკობრივად რელევანტური უნარ-ჩვევების გამოვლინების წასახალისებლად განსაკუთრებული და მიზანმიმართული ჩარევა უწევთ; ამ დროს მშობელი სპეციალისტებისგან მიღებული რეკომენდაციების საფუძველზე ფრთხილად, თუმცა ბავშვისთვის ბუნებრივ გარემოში ახდენს სამიზნე უნარის აღმოცენების, გაძლიერების და გამოყენების სტიმულირებას. სწორედ ამგვარად ხდება ბავშვის განვითარების სტიმულირება და მომზადება მომავალი მნიშვნელოვანი ფაზისთვის.

გამშვები დაწესებულის როლი ცხოვრების შემდეგ ეტაპზე ტრანზიციისთვის მზადებისას

ოჯახში მიმდინარე პროცესების პარალელურად, უმნიშვნელოვანესია სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების როლიც ბავშვის ცხოვრების მომდევნო ეტაპისთვის მომზადების თვალსაზრისით. სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებები ექსპლიციტურად ზრუნავენ ამაზე. საბავშვო ბაღებში სისტემურად დანერგილია და ორგანიზებულად მიმდინარეობს სასკოლო მზაობის პროგრამა („თამაში“), რომლის ამოცანაა: სკოლაში წასვლამდე ერთი წლის განმავლობაში განუვითაროს ბავშვს მომავალი ცხოვრებისათვის საჭირო უნარები, მოამზადოს ის მოსწავლის მიმართ არსებული მოლოდინისა და გამოწვევებისათვის, შეუქმნას მას პოზიტიური განწყობა სწავლისადმი. სასკოლო მზაობის პროგრამაში განსაზღვრული თემატური მიმართულებები, მრავალფეროვანი ღონისძიებები და აქტივობები უზრუნველყოფს იმ უნარ-ჩვევების განვითარებას, რომლებიც ბავშვის ცხოვრების მომდევნო ეტაპზე წარმატებული ფუნქციონირებისთვის არის საჭირო. ესენია: კომუნიკაცია, არჩევანის გაკეთება, პრობლემის გადაჭრა, ახალ გამოწვევებთან გამკლავება, მოქნილი და შემოქმედებითი აზროვნება, ფიზიკური და ემოციური სიჯანსაღე, კითხვისა და წერის წინმსწრები უნარები, რაოდენობრივი წარმოდგენები და სხვ. (საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის 2015 წლის ბრძანება №110/ნ სასკოლო მზაობის საგანმანათლებლო სახელმწიფო სტანდარტის დამტკიცების თაობაზე).

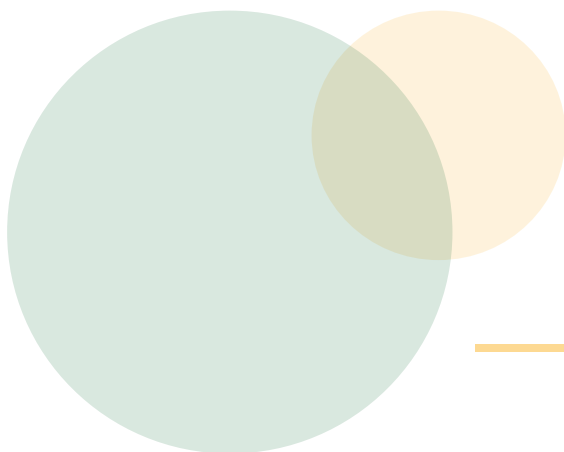
ანალოგიურად შეიძლება განვიხილოთ ადრეული განვითარების პროგრამის როლი, რომელიც ბავშვის განვითარების მხარდაჭერას ემსახურება და მას ცხოვრების შემდეგი ეტაპისთვის ამზადებს. აღნიშნული პროგრამით, როგორც წესი, დამატებით სარგებლობენ ბავშვები, რომლებსაც განვითარების ამა თუ იმ სფეროს თავისებურება აღენიშნება. შესაბამისად, აღნიშნული მომსახურების მიმწოდებელი ორგანიზაციები, სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებთან ერთად მნიშვნელოვანი როლისა და ფუნქციის მატარებელნი არიან ზოგიერთი ბავშვის სასკოლო მზაობის ფორმირების კუთხით. აღნიშნული მომსახურების მიმწოდებელი დაწესებულებები ყოველი კონკრეტული ბავშვისთვის ქმნიან განვითარების ინდივიდუალურ გეგმებს და მიზანმიმართული მუშაობის შედეგად უზრუნველყოფენ მის ჰოლისტურ განვითარებას და სამიზნე უნარების ფორმირებას. ბავშვის მომსახურებაში ჩართულობის ხანგრძლივობა დამოკიდებულია მის საჭიროებებზე, თუმცა მომსახურებით სარგებლობა ბავშვებს შეუძლიათ 7 წლის ჩათვლით, შესაბამისად, წინასასკოლო ასაკიდან დაწყებული, პროგრამის უმთავრესი ამოცანა ხდება მუშაობა ბავშვის სასკოლო მზაობის ფორმირებაზე და სკოლაში ტრანზიციის მხარდაჭერა მიზანმიმართული ინტერვენციის შედეგად.

ზოგიერთი კითხვა, რომელიც ტრანზიციის პირველ ეტაპზე შეიძლება დაისვას:

- ? როგორ მიმდინარეობს ბავშვის ასაკობრივი განვითარების პროცესი?
- ? რა უნარებს ავლენს ბავშვი ამჟამად - რისი კეთება შეუძლია (რა თამაშებს ანიჭებს უპირატესობას, რა აქტივობებში ერთვება, რა ინტერესები აქვს)?
- ? რა უნარების სტიმულირებაა განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანი?
- ? რამდენად მასტიმულირებელი და განვითარების მხარდამჭერია ბავშვის გარემო?
- ? რამდენად მრავალფეროვან გამოცდილებას იღებს ბავშვი ყოველდღიურად?
- ? რამდენად საკმარისია განვითარების არსებული მხარდაჭერა (იმპლიციტურად და/ან ექსპლიციტურად მიმდინარე)?
- ? რა ტიპის დამატებითი მხარდაჭერა სჭირდება ბავშვს - ინდივიდუალური პროგრამის, მხარდამჭერი მომსახურების და/ან გარემოს ადაპტაციის სახით?
- ? რა ტიპის დამატებითი მხარდაჭერა სჭირდება ოჯახს - მშობელთა კონსულტაციის, განათლების და/ან მხარდამჭერი მომსახურების მოძიების კუთხით?

პირველი ეტაპის საორიენტაციო აქტივობები:

- ბავშვის ინტერესებზე დაკვირვება და მასთან კომუნიკაციისას გათვალისწინება
- ბავშვისთვის მასტიმულირებელი გარემოს შექმნა ოჯახში და მისი განვითარების წახალისება ყოველდღიური აქტივობების დასხვადასხვა თამაშობების განხორციელების გზით
- ბავშვის ჩართვა სკოლამდელ დაწესებულებაში და იქ მიმდინარე განვითარების მხარდამჭერ აქტივობებში
- ბავშვის განვითარების პროცესზე უწყვეტი დაკვირვება, შეფასება
- ბავშვის ინდივიდუალური საჭიროებების იდენტიფიცირება, სიღრმისეული შესწავლა
- საჭიროების შემთხვევაში, ბავშვისთვის დამატებითი მხარდამჭერი ღონისძიებების ორგანიზება - ბავშვის ჩართვა ადრეული ინტერვენციის მომსახურებაში, დამხმარე სპეციალისტების უზრუნველყოფა, განვითარების მხარდამჭერი დამატებითი ინდივიდუალური აქტივობების შერჩევა და მიწოდება
- პარალელურად, ბავშვის მშობლების საჭიროებების სიღრმისეული შესწავლა
- საჭიროების შემთხვევაში, მშობელთა ინფორმირება ბავშვის ასაკობრივი თავისებურებების, საჭიროებების შესახებ
- მშობელთა განათლება ბავშვის განვითარების მხარდამჭერის საკითხებზე, მათი კონსულტირება პოზიტიური მშობლობის საკითხებზე
- კომუნიკაციის და კოორდინაციის უზრუნველყოფა ბავშვის განვითარების მხარდამჭერ რგოლებს შორის (ოჯახი, სკოლამდელი განათლების დაწესებულება და ადრეული ინტერვენციის მომსახურება)

მეორე ეტაპი - ტრანზიციის ინიცირება და განხორციელება

ტრანზიციის მეორე ეტაპი შეგვიძლია განვიხილოთ ტრანზიციის ინიცირების და განხორციელების პერიოდად. აღნიშნულ ეტაპზე ძლიერდება და უფრო ინტენსიური ხდება ბავშვის მზადება სასკოლო ცხოვრებისთვის. ამ დროს ხდება ბავშვთან კავშირში მყოფი ყველა რგოლის (ოჯახი, სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულება, ადრეული განვითარების/ინტერვენციის მომსახურება) მობილიზება, მათი გაერთიანება ერთი მიზნის ქვეშ და ერთობლივი ძალისხმევით განსაკუთრებული ზრუნვა სკოლაში ბავშვის ტრანზიციაზე.

ტრანზიციის პროცესის დაწყების ინიციატორი და ძირითადი პასუხისმგებელი ოჯახთან ერთად ის დაწესებულება ხდება, სადაც ბავშვი ტრანზიციის პროცესის დაწყების მომენტისთვის ყველაზე მეტ დროს ატარებს, მაგალითად, სკოლამდელი განათლების დაწესებულება (თუ ბავშვი ბაღშია ჩართული) და/ან ადრეული განვითარების მომსახურება (თუკი ბავშვი აღნიშნული მომსახურების მიმღებია). მეტიც, გამშვებ დაწესებულებებს უმთავრესი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ არა მხოლოდ ტრანზიციის პროცესის ინიცირებაზე, არამედ მის ფასილიტაციაზე. მათი ძირითადი ამოცანა ხდება კავშირის დამყარება ორ ძირითად, ე.წ. გამშვებ და მიმღებ დაწესებულებას შორის; ანუ, ხიდის გადება იმ გარემოდან, რომელსაც თავად წარმოადგენენ და საიდანაც ხდება ბავშვის გაცილება (სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულება და/ან ადრეული ინტერვენციის მომსახურებები) იმ გარემოსთან, რომელიც მიიღებს ბავშვს, ანუ სკოლასთან.

ტრანზიციის პროცესის ინიცირებისას გამშვები დაწესებულებიდან განისაზღვრება ბავშვის/ბავშვების ტრანზიციაზე პასუხისმგებელი პირი, რომელიც პროაქტიულად წამოიწყებს სკოლაში ბავშვების ტრანზიციაზე ზრუნვას და ხდება როგორც პროცესების მაკოორდინირებელი, ისე ხშირ შემთხვევაში მედიატორი ოჯახს, მიმღებ და გამშვებ დაწესებულებებს შორის.

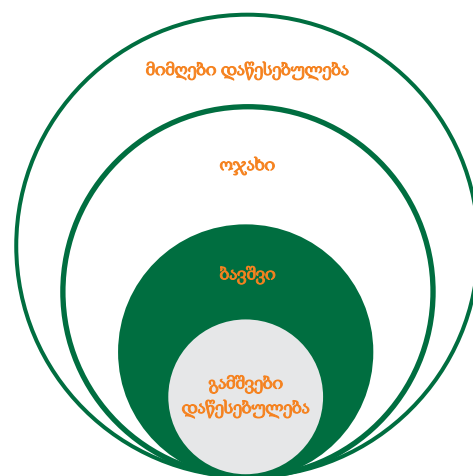
თუკი გამშვები სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებაა, ტრანზიციის პროცესების ფასილიტაციაზე პასუხისმგებელ პირად ძირითადად განისაზღვრება ჯგუფის აღმზრდელ-პედაგოგი; იმ შემთხვევაში, თუკი ბავშვს სპეციალური საჭიროებები აღნიშნება და მას დამატებითი მხარდაჭერა მიეწოდება, ბავშვის ტრანზიციაზე ზრუნვის პროცესში აღმზრდელ-პედაგოგთან ერთად ერთვებიან სპეციალური მასწავლებლები ან ფსიქოლოგები (ბაღში აღნიშნული სპეციალისტების არსებობის შემთხვევაში).

იმ შემთხვევაში, თუკი გამშვები დაწესებულება ადრეული ინტერვენციის პროგრამაა, ბავშვის ტრანზიციაზე ზრუნვა შემთხვევის მენეჯერის ან იმ წამყვანი სპეციალისტის პასუხისმგებლობით ხდება, რომელიც ყველაზე უკეთ იცნობს ბავშვს და მის საჭიროებებს; ხოლო თუკი ბავშვის სკოლაში ტრანზიცია დღის ცენტრიდან ხორციელდება, სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების ანალოგიურად პასუხისმგებლობა შესაძლებელია გაინაწილონ როგორც ჯგუფის ხელმძღვანელმა (ეს შესაძლებელია იყოს აღმზრდელ-პედაგოგი ან სპეციალური მასწავლებელი), ისე დღის ცენტრში არსებულმა ფსიქოლოგმა, შემთხვევების მენეჯერმა.

ნებისმიერ შემთხვევაში, ტრანზიციის ინიცირებასა და განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირები თანამშრომლობენ ბავშვთან, მშობელთან, მიმღებ დაწესებულებასთან. სწორედ აღნიშნულ ეტაპზე ბავშვის ტრანზიციაზე მზრუნველი მხარეების/პირების მიერ იქმნება და თანმიმდევრულად ხორციელდება ტრანზიციის გეგმა.

მუშაობა ბავშვთან

ტრანზიციის მეორე ეტაპზე აქტიურდება და მიზანმიმართული ხდება ბავშვის მზადება სასკოლო კონტექსტისა და მოსწავლის მომავალი როლისთვის. კორსარო და მოლინარი ხაზს უსვამენ ტრანზიციის პროცესში „მასტიმულირებელი მოვლენების“ მნიშვნელობას, რომლებიც წარმოადგენენ ინტერაქტიულ და სიმბოლურ საქმიანობებს, რითიც ბავშვებს ეძლევათ საშუალება აქტიურად მოემზადონ ცვლილებებისა და ახალ გარემოსთან შეხვედრისთვის (პია ვოგლერი და სხვ., 2008). აღნიშნულის გათვალისწინებით, ამ დროს უფრო კონცენტრირებულად და ფოკუსირებულად მიმდინარეობს ბავშვისთვის სასკოლო გარემოს და იქ მიმდინარე პროცესების გაცნობა.

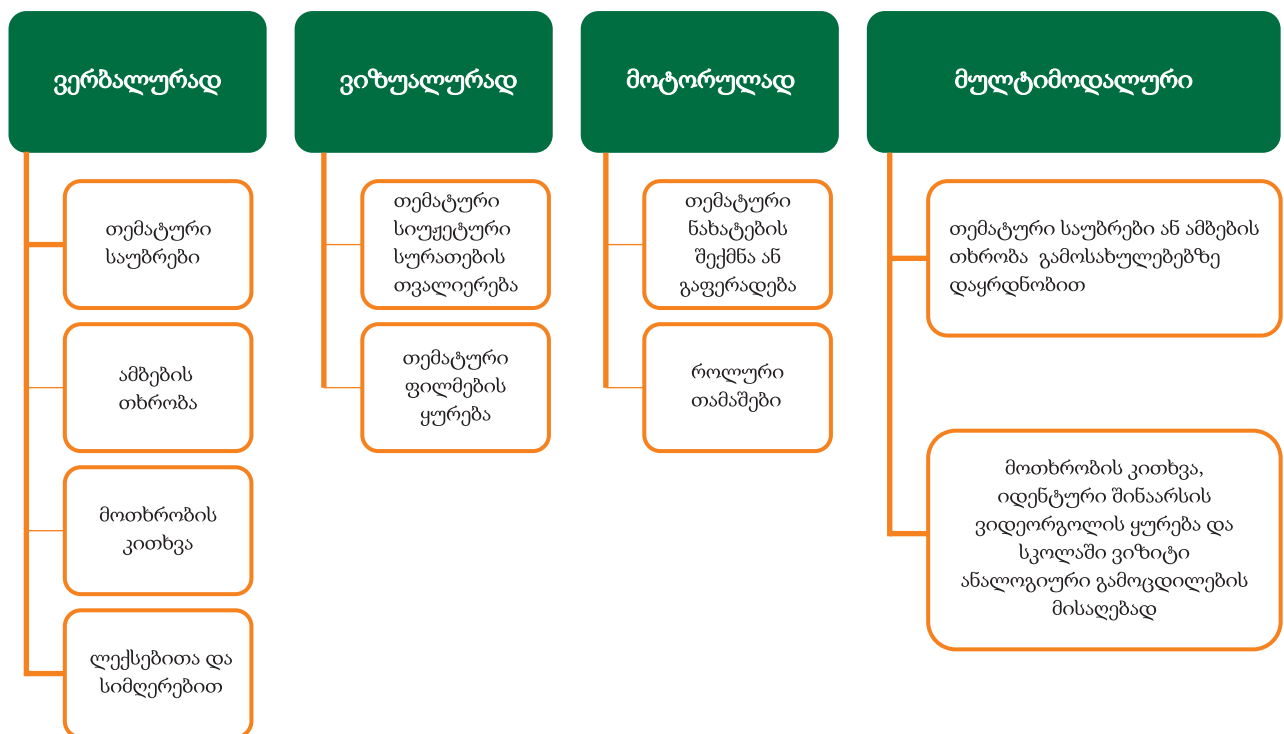
ამისათვის სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებში მიმდინარე სასკოლო მზაობის პროგრამაში („თამაში“) აქტიურდება სასკოლო თემატიკასა და მოსწავლის მომავალ როლთან დაკავშირებული საკითხების წარდგენა, ბავშვებისთვის შესაბამისი თანმიმდევრული გამოცდილების მიწოდება და ამ გზით სასკოლო მზაობის ფრთხილი ფორმირება. მაგ., სასწავლო წლის ბოლოს დაახლოებით ორი კვირის განმავლობაში სხვადასხვა აქტივობის გამოყენებით მუშავდება თემა: „მე სკოლაში მივდივარ“.

თუმცა, რაც უფრო ადრე დაიწყება და მრავალფეროვანი აქტივობებით მოხდება აღნიშნული მოვლენის გააზრება, მით უფრო მეტი დრო და შესაძლებლობა ექნებათ ბავშვებს ცხოვრების მომდევნო ეტაპად განსაზღვრული გარემოს სხვადასხვა კუთხით გასაცნობად, ბაღსა და სკოლას შორის მსგავსება-განსხვავებების აღმოსაჩენად, სკოლის მიმართ პოზიტიური მოლოდინის და მზაობის შესაქმნელად. მთავარია, გამოინახოს მრავალფეროვანი გზები და საშუალებები ბავშვთა წარმოდგენების გაფართოებისა და კოგნიტურ-ემოციური მზაობის ფორმირებისთვის.

მიუხედავად იმისა, რომ სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებიდან სკოლაში ტრანზიციისთვის სასკოლო მზაობის მთელი ჯგუფი ან მასში ჩართული ყველა ბავშვი ემზადება ხოლმე (რომელთათვისაც, როგორც წესი, იგეგმება და ხორციელდება ერთობლივი ჯგუფური აქტივობები), ეს არ გამოირიცხავს ტრანზიციის პროცესის ძალზე სპეციფიკურად წარმართვის შესაძლებლობას და საჭიროებას კონკრეტული ბავშვისთვის/ბავშვებისთვის, რაც მათი და მათი ოჯახის საჭიროებით შეიძლება იყოს გამოწვეული. ამ შემთხვევაში ჯგუფში ყველა ბავშვისა და მათი მშობლებისთვის განსაზღვრული ტრანზიციის გეგმის და ჯგუფური აქტივობების პარალელურად კონკრეტული ბავშვისთვის იგეგმება და ხორციელდება **ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმა** - აქტივობები, შეხვედრები და გასატარებელი ღონისძიებები. აღნიშნული განსაკუთრებით ხშირია იმ შემთხვევებში, თუკი ბავშვს განსაკუთრებული საჭიროებები აქვს, რაც დამატებით დროს, ინდივიდუალურ მიდგომებს, სპეციფიკურ რესურსებს და მომსახურებებს მოითხოვს.

ინდივიდუალური გეგმით და მიდგომებით ხორციელდება ადრეული ინტერვენციის პროგრამებში ჩართული ბავშვების სასკოლო ტრანზიციის პროცესიც. დოკეტა და პერიმ დაადგინეს, რომ ხშირად ბავშვის მიერ ტრანზიციისას მნიშვნელოვნად მიჩნეული საკითხები არ ემთხვევა ზრდასრულთა მიერ აქტუალურად განსაზღვრულ საკითხებს და არ არსებობს ერთადერთი ოპტიმალური მიდგომა, რომელიც ყველა ბავშვს შეეფერება ყველა კონტექსტში (Dockett and Perry, 2005).

შესაბამისად, მიდგომები უნდა იყოს ინკლუზიური და ბავშვების ინტერესებს და საჭიროებებს მორგებული, მიუხედავად იმისა ბავშვის ტრანზიცია სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებიდან ხდება, დღის ცენტრიდან თუ ადრეული ინტერვენციის პროგრამიდან, ხოლო სასკოლო ცხოვრებისთვის მოსამზადებლად და სასკოლო გარემოს გასაცნობად გამოყენებული საშუალებები უნდა იყოს მრავალფეროვანი და მულტიმოდალური, მიწოდებული როგორც ვერბალური, ვიზუალური, ისე მოტორული გზებით და აქტივობებით. აქტიურად უნდა მიმდინარეობდეს თემატური საუბრები, ამბების თხრობა, მოთხრობების კითხვა, ლექსებისა და სიმღერების მოსმენა, თემატური სიუჟეტური სურათების, ფოტოების თვალიერება, ფილმების ყურება, როლური თამაშები, თემატური ნახატების შექმნა, გაფერადება და სხვ.

უმნიშვნელოვანესია ვიზიტები სკოლაში, შეხვედრა მომავალ მასწავლებლებთან და თანაკლასელებთან, მათი ბაღში მოწვევა, გაერთიანებული ღონისძიებებისა და აქტივობების განხორციელება როგორც ერთ, ისე მეორე გარემოში. შესაძლებელია დაიგეგმოს:

- მშობელთან ერთად ბავშვის საორიენტაციო ხანმოკლე ვიზიტი მიმღებ დაწესებულებაში, გარემოს დათვალიერება, სკოლის, საკლასო და სხვადასხვა ფუნქციური დანიშნულებების მქონე სივრცეების (ტუალეტი, ბუფეტი, ეზო) გაცნობა (საჭიროების შემთხვევაში მათი ფუნქციური გამოყენება - ტუალეტით სარგებლობა, ბუფეტში კვება, ეზოში სეირნობა);
- ბავშვის დასწრება მიმღები დაწესებულების ღონისძიებაზე - ზეიმზე ან ღია გაკვეთილზე;
- ბავშვის მონაწილეობა მიმღებ დაწესებულებაში მიმდინარე აქტივობაში - ეზოში ხატვა, პიკნიკი, სპორტის გაკვეთილი;
- გაერთიანებული შეხვედრა მომავალ მასწავლებლებსა და თანაკლასელებთან, ურთიერთგაცნობა სახალისო აქტივობების შესრულების გზით.

მოცემულ აქტივობაში მონაწილეს აუცილებელია მოჰყვეს ბავშვის რეფლექსია მიღებულ გამოცდილებაზე, ანუ, ანალიზი იმისა, თუ რისი აღქმა, განცდა და გააზრება მოხდა ბავშვის მიერ, რამ გაუჩინა დაცულობის განცდა, რამ დააინტერესა, რა მოეწონა/არ მოეწონა, რა გაცხადდა, რა დარჩა ბუნდოვანი და რა საჭიროებს განმეორებითად განცდას ან განსხვავებულად მიწოდებას. რეფლექსიის წასახალისებლად აღმზრდელ-პედაგოგმა, სპეციალურმა მასწავლებელმა თუ ფსიქოლოგმა ასევე შესაძლებელია მიმართონ გამოხატვის მრავალ გზასა და საშუალებას.

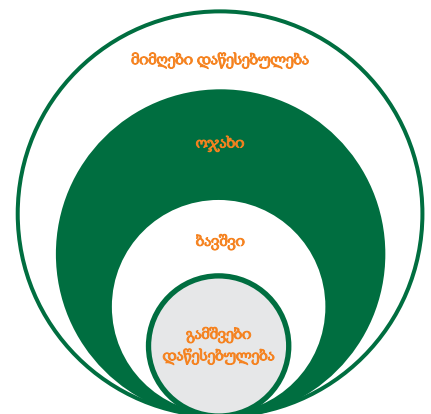
პარალელურად, არსებითია, სპეციალისტებმა ყურადღება მიაქციონ პროცესში ბავშვის აქტიურობის, ინტერესის თუ მოტივაციის მატება-შემცირების დინამიკას, რაც, ერთი მხრივ, იძლევა ინფორმაციას იმის შესახებ, თუ რამდენად გამოხატავს ბავშვი სასკოლო მზაობას, ხოლო მეორე მხრივ, რა შეიძლება შეცვალოს ზრდასრულმა ტრანზიციის პროცესის ეფექტიანობისათვის. იმის გათვალისწინებით, რომ ბავშვებს ადრეული ასაკიდან აქვთ ინტერესების, გრძნობებისა და განზრახვების უნიკალური გამოხატვის ფორმები (Doeck, Krappmann and Lee, 2006), ბავშვზე დაკვირვება და მისი ვერბალური თუ არავერბალური რეაქციების, ემოციების და ქცევების მიდევნება აუცილებელი ინსტრუმენტია ბავშვის სასკოლო მზაობის ობიექტური შეფასებისთვის.

ნებისმიერ შემთხვევაში, ბავშვის მდგომარეობის და მზაობის გათვალისწინებით აუცილებელია ბავშვისთვის ინდივიდუალურად შეირჩეს და დაგეგმოს აქტივობები. აქტივობების შერჩევისას და გეგმის შემუშავებისას გუნდმა ბავშვის საჭიროების გათვალისწინებით უნდა განსაზღვროს მათი ხანგრძლივობა, თანმიმდევრობა, ინტენსიურობა და კომპლექსურობა, მშობლის ჩართულობის აუცილებლობა, დასწრების ან თანამონაწილეობის საჭიროება. მაგ., მიმღებ ორგანიზაციაში ვიზიტის დაგეგმვისას გამშვებ დაწესებულებას არ უნდა გამოერჩეს გარემოს მახასიათებლების გაანალიზება და საჭიროების შემთხვევაში სპეციფიკური ღონისძიებების გატარება უსაფრთხოების, მისაწვდომობის და მეტი კომფორტისთვის.

ტრანზიციის გუნდს უნდა ახსოვდეს, რომ ეს პროცესი ემსახურება ბავშვში ახალი გარემოს მიმართ ნდობის და უსაფრთხოების განცდის ფორმირებას და, შესაბამისად, ყოველი მოქმედება დესენსიტიზაციის ფრთხილი მიდგომით უნდა განხორციელდეს.

მუშაობა მშობელთან/ოჯახთან

ტრანზიციის მეორე ეტაპზე ბავშვთან მუშაობის პარალელურად აქტიურდება მუშაობა ბავშვის მშობლებთან, ოჯახის წევრებთან ან კანონიერ წარმომადგენელთან. ამ დროს სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების, დღის ცენტრისა თუ ადრეული ინტერვენციის პროგრამის სპეციალისტები პროაქტიულად იწყებენ კომუნიკაციას მშობლებთან ბავშვის სასკოლო მზაობასა და სკოლაში ტრანზიციაზე. ამისათვის გამშვები დაწესებულება შესაძლებელია ორგანიზებას უწევდეს ჯგუფურ ან ინდივიდუალურ შეხვედრებს მათთან და წახალისოს საუბრები ბავშვის/ბავშვების სკოლაში ტრანზიციის საკითხებზე, დააზუსტოს მშობელთა მიერ განხორციელებული და/ან დაგეგმილი ღონისძიებები, მიაწოდოს მშობლებს საჭირო ტექნიკური და პროცედურული ინფორმაცია, მას არ გამოეპარება მშობლის/ოჯახის ფსიქო-ემოციური მზაობა ბავშვის სკოლაში ტრანზიციის მიმართ; საჭიროების შემთხვევაში დაეხმარება მშობელს, გააანალიზოს სკოლაში ბავშვის ტრანზიციასთან დაკავშირებული საჭიროებები,

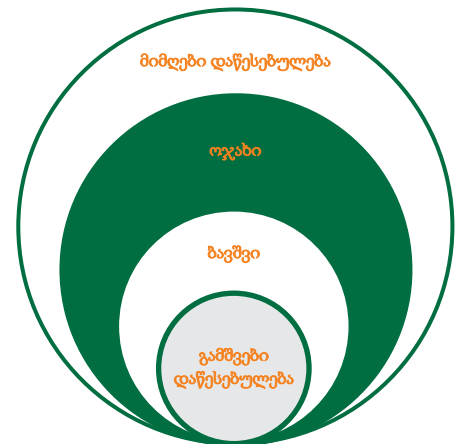

რომლებიც ოჯახში იჩენს თავს; გაუწევს მშობელს/ოჯახს შესაბამისი მხარდაჭერას ან დაეხმარება შესაბამისი კვალიფიციური მხარდაჭერის მიღებაში - გადაამისამართებს სხვა სპეციალისტთან; ამავდროულად, გაუწევს ოჯახს მხარდაჭერას მიმღები დაწესებულების შერჩევის პროცესში; ისაუბრებს თადარიგის დაჭერის საჭიროებასა და ტრანზიციასთან ასოცირებულ ისეთი კომპონენტებზე, როგორიცაა იმ კრიტერიუმების განსაზღვრა და მათზე დაფიქრება, რასაც სასურველი სკოლა უნდა აკმაყოფილებდეს; დაეხმარება მშობელს, აღმოაჩინოს სკოლები, რომლებიც აღნიშნულ კრიტერიუმებს აკმაყოფილებენ; წახალისებს მშობელს, დაგეგმოს და განახორციელოს ვიზიტი სკოლაში; საჭიროების შემთხვევაში თავადაც მოინახულებს სკოლას; პროაქტიულად დაამყარებს კავშირს შერჩეულ დაწესებულებებთან; დაეხმარება ოჯახს და ბავშვს, გაეცნონ სკოლის კულტურას, იქ არსებულ რესურსებს, აღმოაჩინონ სკოლის საჭიროებები; მხარს დაუჭერს მშობელს საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებაში; რეკომენდაციას გაუწევს ოჯახს ბავშვის სასკოლოდ მომზადებისა და სკოლის გარემოში ადაპტაციის საკითხებზე.

გამშვები დაწესებულების მიერ მშობლებისთვის ინიცირებული აქტივობები შესაძლებელია დაიგეგმოს და განხორციელდეს როგორც ჯგუფურად, ისე ინდივიდუალურად. ასე მაგალითად, სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულება ტრანზიციის საკითხებზე შესაძლებელია მუშაობას იწყებდეს მშობელთა ჯგუფებთან საინფორმაციო შეხვედრის ფორმატში, ხოლო თუკი პროცესში იდენტიფიცირდებიან მშობლები, რომლებსაც სპეციფიკური, ინტენსიური და ინდივიდუალური მხარდაჭერა სჭირდებათ, ის უზრუნველყოფს მათთან ინდივიდუალურ მუშაობასაც. რაც შეეხება დღის ცენტრებსა და ადრეული ინტერვენციის პროგრამებში ჩართული ბავშვების მშობლებს, მათთან მუშაობა მეტწილად ინდივიდუალური შეხვედრების ფორმატში ხორციელდება, ბავშვების უპირატესად ინდივიდუალური თავისებურებების გათვალისწინებით. ამავდროულად, რეკომენდებულია, მშობელთა ჯგუფური შეხვედრების წახალისებაც, რაც ხელს უწყობს მშობლებს შორის გამოცდილების გაზიარებას, ერთმანეთის გაძლიერებას და მხარდაჭერას.

მუშაობა მიმღებ დაწესებულებასთან

ტრანზიციის მეორე ეტაპზე მნიშვნელოვანია ბავშვის მიმღები დაწესებულების იდენტიფიცირება და კავშირის დამყარება მასთან. შესაძლებელია მშობლებმა დამოუკიდებლად განსაზღვრონ ბავშვისთვის რელევანტური სკოლა, თუმცა ასევე შესაძლებელია, რომ სკოლის იდენტიფიცირებისა და კავშირის დამყარებისთვის მათ გამშვები დაწესებულების შუამდგომლობა და დამატებითი კონსულტაცია დასჭირდეთ. კონსულტაცია შესაძლებელია გაწიონ სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების და/ან ადრეული ინტერვენციის პროგრამის სპეციალისტებმა.

ზოგიერთ შემთხვევაში მიზანშეწონილი იქნება დამატებითი მხარდაჭერი მომსახურების მიღება განათლების სამინისტროს მულტიდისციპლინური გუნდისგან, რომელიც ბავშვის საჭიროებების სიღრმისეული შესწავლის საფუძველზე მშობელს გაუწევს კვალიფიციურ მხარდაჭერას ბავშვისთვის რელევანტური საგანმანათლებლო სივრცის განსაზღვრის და სკოლაში საჭირო მომსახურებების უზრუნველყოფის საკითხებზე.

ნებისმიერ შემთხვევაში, მიმღები დაწესებულების დროული იდენტიფიცირება მნიშვნელოვანია როგორც თავად ბავშვისა და მისი ოჯახისთვის, ასევე გამშვები და მიმღები დაწესებულებებისთვისაც.

ასე, ყველა მხარის განკარგულებაში საკმარისი დრო იქნება იმისათვის, რომ გაეცნონ ერთმანეთს, გაცვალონ ინფორმაცია და მოემზადონ კარს მომდგარი ცვლილებებისთვის. ტრანზიციის მეორე ეტაპზე ხდება სკოლაში ბავშვის ფორმალური ჩარიცხვა, თუმცა, აღნიშნული თავისთავად არ გულისხმობს ტრანზიციის პროცესის დასრულებას. ტრანზიციის პროცესი, მისი მეორე ეტაპი, გრძელდება საგანმანათლებლო დაწესებულების მომზადებით.

იმისათვის, რომ მიმღები დაწესებულება მომზადებული შეხვდეს ბავშვს, ამ ეტაპზეც ოჯახთან ერთად წამყვანი როლი აქვს გამშვებ დაწესებულებას, რომელიც პროაქტიულად ინიცირებს შეხვედრებს შერჩეული სკოლის წარმომადგენლებთან: აცნობს ბავშვს, მის თავისებურებებს და საჭიროებებს, უწევს კონსულტაციას მისთვის შესაბამისი გარემოს მოწყობის საკითხებზე. შესაბამისად, ტრანზიციის პროცესისთვის მნიშვნელოვანია სკოლის შერჩევის შემდეგ მალევე მოხდეს ბავშვის მომავალი მასწავლებლის იდენტიფიცირება, იმისათვის რომ მასთან პირისპირ შეხვედრის საფუძველზე მოხდეს ინფორმაციის გაზიარება ბავშვის შესახებ, იმ საკითხების განსაზღვრა, რომლებიც მასწავლებლის და სკოლის მიერ საყურადღებო იქნება სკოლაში მოსწავლის მისაღებად. იმ შემთხვევაში, თუ სკოლასთან კავშირის დამყარების ეტაპზე სკოლის ადმინისტრაციას მომავალი კლასები და წამყვანი მასწავლებლები (დამრიგებლები) ჯერ არ ჰყავს განსაზღვრული, მიზანშეწონილია ამის გაკეთება სწორედ მოსწავლის სპეციფიკური საჭიროების გათვალისწინებით. ამისათვის გამშვებმა დაწესებულებამ და მშობელმა ბავშვის შესახებ ამომწურავი ინფორმაცია უნდა მიაწოდოს სკოლის ადმინისტრაციას და ინკლუზიურ განათლებაში ჩართულ სპეციალისტს (სკოლაში ასეთი კადრის არსებობის შემთხვევაში). შედეგად, სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვი შეიძლება იმ კლასში განაწილდეს, რომლის მასწავლებელსაც სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებთან მუშაობის მეტი გამოცდილება აქვს და ფლობს აუცილებელ კომპეტენციას. ანალოგიურად, ბავშვის საჭიროების გათვალისწინებით უნდა მოხდეს საკლასო სივრცის შერჩევა და მოწყობა.

გამშვებმა დაწესებულებამ საგანმანათლებლო დაწესებულებას სხვადასხვა გზით შეიძლება წარუდგინოს ინფორმაცია ბავშვის შესახებ. მნიშვნელოვანია, რომ ინფორმაციის გაზიარების ფორმატი შემთხვევის სპეციფიკიდან შეირჩეს და ამ პროცესში მშობლის ხედვა იყოს გათვალისწინებული.

ვიზიტების და სამუშაო შეხვედრების განხორციელება შესაძლებელია როგორც გამშვებ, ისე მიმღებ დაწესებულებაში. შეხვედრის მონაწილეებიც შეიძლება ინდივიდუალურად დადგინდეს, თუმცა მნიშვნელოვანია მასში მონაწილეობდეს:

- ოჯახის წევრი;
- წარმომადგენელი გამშვები დაწესებულებიდან, - ვინც საუკეთესოდ იცნობს ბავშვს (მაგ., აღმზრდელ-პედაგოგი და სპეცმასწავლებელი);
- წარმომადგენელი მიმღები დაწესებულებიდან:
 - გადაწყვეტილების მიმღები პირი (მაგ., ადმინისტრაციის წევრი, რომელმაც სასურველია პირადად მიიღოს ინფორმაცია ბავშვის, მისი საჭიროებების და გასატარებელი ცვლილებების შესახებ);
 - პირი, რომელსაც ყველაზე მეტი კონტაქტი მოუწევს მოსწავლესთან (მაგ., წამყვანი მასწავლებელი/დამრიგებელი (თუკი ის სავარაუდოდ მაინც განსაზღვრულია) და სპეციალური მასწავლებელი (სკოლაში მისი არსებობის შემთხვევაში)).

აღნიშნული სამუშაო შეხვედრების მიზანი უნდა იყოს, რომ ოჯახმა და გამშვებმა დაწესებულებამ სკოლას ამომწურავად გაუზიაროს ინფორმაცია ბავშვის შესახებ. ინფორმაცია შესაძლებელია წარდგენილი იყოს როგორც ვერბალურად, ისე წერილობით (ბავშვის შეფასების ანგარიშის და/ან მისი პორტფოლიოს სახით).

შეხვედრაზე უნდა გაზიარდეს როგორც ბავშვის ძლიერი მხარეები, ისე ყველა საყურადღებო ცნობა მის შესახებ. ამ შეხვედრაზე შესაძლებელია განისაზღვროს: სასკოლო პროცესის დაწყებამდე ბავშვის პირისპირ გაცნობის მიზანშეწონილობაც, დაიგეგმოს ის აქტივობები, რომლებიც იქნება გამოყენებული ბავშვსა და მომავალ მასწავლებლებს შორის კომუნიკაციის წასახალისებლად. ამ შემთხვევაში არ არის გამორიცხული, რომ მიზანშეწონილად ჩაითვალოს მასწავლებლის და/ან სპეციალური მასწავლებლის ვიზიტი მიმღებ დაწესებულებაში და ბავშვის გაცნობა მოცემულ ეტაპზე მისთვის ბუნებრივ გარემოში, სადაც ის თავის შესაძლებლობებს მაქსიმალურად ამჟღავნებს; შესაძლებელია ასევე განისაზღვროს ბავშვისთვის სკოლის გარემოს წარდგენის გზები; ამ შემთხვევაში დაიგეგმება ბავშვის ვიზიტი სკოლაში, გარემოს დათვალიერება, სახალისო აქტივობების შესრულება და ა.შ.

სამუშაო შეხვედრებზე მსჯელობა უნდა შეეხოს ასევე იმ ღონისძიებებს, რომელთა გატარებაც მიზანშეწონილია სკოლისთვის ბავშვისთვის საუკეთესო გარემოს შექმნის მიზნით (ბავშვის მიღებამდე და მიღების შემდეგ).

სკოლის მიერ გასატარებელ ღონისძიებებს შორის შესაძლებელია განისაზღვროს სკოლის ფიზიკური გარემოს ადაპტაცია, სხვადასხვა აკომოდაციის განხორციელება, მხარდამჭერი სპეციალისტების ჩართვა, დამატებითი მომსახურებების დანერგვა, დაწესებულების პერსონალის გადამზადება და სხვ.

ქვემოთ მოცემულ ცხრილში ასახულია იმ ღონისძიებების არასრული ჩამონათვალი, რომელთა განხორციელებაც შესაძლებელია დასჭირდეს მიმღებ დაწესებულებას ბავშვის ტრანზიციის ხელშესაწყობად. აღნიშნული ღონისძიებების ინიცირება მიზანშეწონილია დაიწყოს ტრანზიციის მეორე ეტაპზე (რაც შეიძლება ადრე) და გაგრძელდეს ტრანზიციის მესამე ეტაპზეც.

დამხმარე საშუალებების უზრუნველყოფა	ფიზიკური გარემოს მორგება	აკომოდაციების განხორციელება	მასწავლებელთა კომპეტენციის ზრდა შემდეგ სავარაუდო საკითხებში
○ სავარძელ-ეტლი ○ გადასადგომილეხი ჩარჩო ○ ადაპტირებული მაგიდა ○ ადაპტირებული სკამი ○ ადაპტირებული საწერი საშუალებები ○ ტექტილური ბილიკები ○ სხვა -----	○ პანდუსის მონტაჟი ○ მოაჯირების მონტაჟი ○ ტუალეტის ადაპტირება გარემოში (კიბის კიდეებზე, სახელურებთან) კონტრასტული ფერების დამატება ○ ზღურბლების დემონტაჟი ზარის ჩანაცვლება ნათურით (ყრუ ბავშვისთვის) ○ სხვა -----	○ ტრანსპორტირების საჭიროების გადაწყვეტა ○ ინდივიდუალურ განრიგზე შეთანხმება ○ კლასის ადგილმდებარეობის შერჩევა ○ კლასში ადგილის შერჩევა ○ რესურსის ოთახის აღჭურვა ○ შესაბამისი მასალით ○ სხვა -----	○ ქცევის მართვა ○ ფიზიკური დარღვევები ○ სმენის დარღვევები ○ მხედველობის დარღვევები ○ ინტელექტუალური დარღვევები ○ ქესტური ენა ○ ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის ფორმირება და წარმოება ○ სწავლის უნივერსალური დიზაინი ○ სხვა-----

შეთანხმება მეთოდოლოგიურ მხარდაჭერაზე	დამატებითი მხარდაჭერი სპეციალისტების განსაზღვრა	დამატებითი მომსახურებების დანერგვა
○ მასალის / ინსტრუქციის მიწოდების ფორმის, შინაარსის, ტემპის, მოცულობის ცვლილება ○ წესების, დავალების საფეხურების და/ან რუტინის ვიზუალიზაცია ○ ქცევის მართვის სპეციფიკური სტრატეგიების გამოყენება ○ გარე გამღიზიანებლების კონტროლი ყურადღების მართვის ხელშესაწყობად ○ ბარათების ალტერნატიული საკომუნიკაციო სისტემის გამოყენება ○ კომუნიკაციის დანერგვა ქესტური ენით ○ სხვა -----	○ სპეციალური მასწავლებელი ○ ფსიქოლოგი ○ მეტყველების თერაპევტი ○ მობილობისა და ორიენტაციის სპეციალისტი ○ მოსწავლის ინდივიდუალური ასისტენტი ○ ქესტური ენის თარჯიმანი ○ სხვა -----	○ მეტყველების თერაპია ○ ქცევითი თერაპია ○ ინდივიდუალური მეცადინეობა (1:1) ○ მეცადინეობა მცირე ჯგუფში ○ სხვა -----

ტრანზიციის მეორე ეტაპის დასასრულს ხდება შეთანხმება ტრანზიციის მესამე ეტაპზე მიმდებ და გამშვებ დაწესებულებას შორის მომავალი თანამშრომლობის ფორმატზე (იმაზე, თუ ვინ გააგრძელებს კონტაქტს სკოლასთან, რა ინტენსივობით და რა საკითხებზე).

ზოგიერთი კითხვა, რომელიც ტრანზიციის მეორე ეტაპზე შეიძლება დაისვას:

- ? რა უნარებს ავლენს ბავშვი ამჟამად - რისი კეთება შეუძლია და რა არის გასათვალისწინებელი სამომავლოდ?
- ? განხორციელდა თუ არა ბავშვთან სასკოლო მზაობისთვის საჭირო უნარებზე მუშაობა?
- ? როგორი ინტერესები აქვს ბავშვს?
- ? როგორია ბავშვის სწავლის უპირატესი სტილი?
- ? რა სპეციალური საჭიროებები აქვს ბავშვს?
- ? ჰქონდა თუ არა ბავშვს ტრანზიციისთვის მნიშვნელოვან აქტივობებში მონაწილეობის შესაძლებლობა?
- ? მიიღო თუ არა ბავშვმა მრავალფეროვანი გამოცდილება და რელევანტური ინფორმაცია ცხოვრების მომდევნო ეტაპის შესახებ მისთვის გასაგები ფორმით?
- ? რა აქტივობები, ღონისძიებები განხორციელდა ბავშვის ტრანზიციის მხარდასაჭერად?
- ? ხომ არ სჭირდება ბავშვს დამატებითი მომსახურება?
- ? მოხდა თუ არა დამატებითი მომსახურებების გამოყენება? თუ მოხდა, რომლის?
- ? ხომ არ გადადის ბავშვის რომელიმე თანატოლი იმავე სკოლაში?
- ? ხომ არ სწავლობს ან ისწავლის ბავშვის და ან მძა იმავე სკოლაში?
- ? როგორია ბავშვის გამოცდილება, მიმდინარე რუტინა და რამდენად განსხვავდება ის სკოლის რუტინისგან?
- ? შეიქმნა თუ არა ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმა და განისაზღვრა თუ არა ბავშვის ტრანზიციის პასუხისმგებელი პირი სკოლამდელი აღზრდის ან სხვა დაწესებულებაში?
- ? განისაზღვრა თუ არა სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების/ადრეული ინტერვენციის პროგრამის მხრიდან ბავშვის ტრანზიციის პასუხისმგებელი პირი?
- ? დამყარდა თუ არა თანამშრომლობითი ურთიერთობა მშობლებთან და რამდენად მიიღო მშობელმა საჭირო ინფორმაცია მისთვის ხელმისაწვდომი ფორმით?

ზოგიერთი კითხვა, რომელიც ტრანზიციის მეორე ეტაპზე შეიძლება დაისვას (გაგრძელება):

- ? სკოლაში ტრანზიციასთან დაკავშირებით რას საკითხებს და გამოწვევებს ასახელებენ მშობლები?
- ? რა საკითხების გადაწყვეტას განსაზღვრავენ მშობლები პრიორიტეტად?
- ? არის თუ არა განსაზღვრული კონკრეტული სკოლა?
- ? რა ფაქტორების გათვალისწინებით უნდა მოხდეს მისი განსაზღვრა/იდენტიფიცირება?
- ? ტრანზიციასთან დაკავშირებული რა სპეციფიკური აქტივობების დაგეგმვა/განხორციელებაა საჭირო?
- ? რა საჭიროებები და რესურსები აქვს ოჯახს?
- ? იღებს თუ არა ოჯახი დახმარებას სხვადასხვა მომსახურებიდან?
- ? ხომ არ სჭირდებათ მშობლებს ინდივიდუალური კონსულტაცია და დამატებითი მხარდაჭერა?
- ? ჰქონდა თუ არა ოჯახს ტრანზიციისთვის მნიშვნელოვანი აქტივობებში მონაწილეობის შესაძლებლობა?
- ? ჰქონდათ თუ არა მშობლებს სკოლაში ვიზიტის/ების განხორციელების შესაძლებლობა?
- ? მიეცათ თუ არა მშობლებს მოსაზრებების გამოთქმის და კითხვების დასმის შესაძლებლობა?
- ? ჰქონდა თუ არა ყველა ჩართულ რგოლს/პირს მშობლებთან კომუნიკაციის შესაძლებლობა?
- ? დამყარდა თუ არა თანამშრომლობითი კავშირი ოჯახს, სკოლამდელი განათლების დაწესებულებას/მხარდამჭერ მომსახურებებსა და სკოლას შორის?
- ? განისაზღვრა თუ არა სკოლის მხრიდან ტრანზიციაზე პასუხისმგებელი პირი?
- ? მოხდა თუ არა სკოლის წარმომადგენლებისთვის ბავშვის და ოჯახის შესახებ რელევანტური ინფორმაციის გაზიარება?
- ? მიიღო თუ არა სკოლამ ამომწურავი ინფორმაცია ბავშვის და მისი საჭიროებების შესახებ?
- ? რამდენად მზად და ღიაა სკოლა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვის მისაღებად?
- ? იდენტიფიცირდა თუ არა სკოლაში ბავშვის მისაღებად ყველა მნიშვნელოვანი საკითხი და მოსამზადებელი სამუშაო?
- ? რა პირობები სჭირდება ბავშვს სკოლის გერემოში კომფორტის განცდისთვის?
- ? არის თუ არა საჭირო მიმდებარე გარემოში ვიზიტის და ტრანზიციისთვის სპეციფიკური ღონისძიებების გატარება უსაფრთხოების, მოსაწყვდომობის და მეტი კომფორტისთვის?
- ? რა სამუშაოებია გასატარებელი საგანმანათლებლო დაწესებულებაში ბავშვისთვის გარემოს მოსამზადებლად?
- ? დაიწყო თუ არა ყველა საჭირო მოსამზადებელი სამუშაოს შესრულება? რომელი მათგანი დასრულდა? რომელი მათგანი გაგრძელდება ტრანზიციის შემდეგ ეტაპზე?

მეორე ეტაპის საორიენტაციო აქტივობები:

- მუშაობა ბავშვთან სასკოლო მზაობისთვის მნიშვნელოვანი უნარების/კომპეტენციების განვითარება-გაძლიერებაზე
- ბავშვის წარმოდგენების გაფართოება სკოლის გარემოზე - მისი ამსახველი ფოტოების გადაღება, აღწერა, პოსტერად გაფორმება/წიგნაკად აკინძვა, ხშირი თვალიერება
- ბავშვის წარმოდგენების გაფართოება მოსწავლის როლსა და ამასთან დაკავშირებულ აქტივობებზე - შესაბამისი შინაარსის ამბების თხრობა; ილუსტრირებული წიგნების თვალიერება, აღწერა; როლური თამაშების ორგანიზება შესაბამისი სასკოლო აქტივობების, ავეჯის, ინვენტარის გამოყენებით და ა.შ.
- ცვლილებების შეტანა სკოლამდელი განათლების დაწესებულების რუტინაში (სასკოლო რუტინასთან მეტად დაახლოების მიზნით)

მეორე ეტაპის საორიენტაციო აქტივობები (გაგრძელება):

- ბავშვის ტრანზიციას პასუხისმგებელი პირების იდენტიფიცირება გამშვებ დაწესებულებაში
- ტრანზიციას პასუხისმგებელი პირების მიერ მშობლებთან აქტიური კომუნიკაციის ინიცირება სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის საკითხებზე ინფორმირების მიზნით
- ჯგუფური და ინდივიდუალური საინფორმაციო-საორიენტაციო შეხვედრების ორგანიზება მშობლებთან
- ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმის შემუშავება
- ბავშვის და მისი ოჯახის საჭიროებების სიღრმისეული შესწავლა
- ბავშვის სასკოლო მზაობის ფორმირების ხელშეწყობის სტრატეგიების და აქტივობების რეკომენდება მშობლებისთვის
- მშობლის მხარდაჭერა სკოლის მოძიების პროცესში; იმ კრიტერიუმების განსაზღვრა, რომლებსაც სკოლა უნდა აკმაყოფილებდეს; სკოლების შეფასება განსაზღვრული კრიტერიუმების მიხედვით
- მშობლისა და ბავშვის მხარდაჭერა/შუამდგომლობა დამატებითი მხარდაჭერი მომსახურების/მომსახურებების იდენტიფიცირების და მიღების პროცესში (მათ შორის, ინკლუზიური განათლების მულტიდისციპლინური გუნდის წევრის მომსახურება)
- მშობლის მხარდაჭერა სკოლაში რეგისტრაციის პროცესში
- პირველადი კონტაქტის ინიცირება სკოლასთან
- ბაღის აღმზრდელების, სპეციალისტების და მშობლის ვიზიტები სკოლაში ბავშვის შესახებ ინფორმაციის წარდგენის მიზნით
- სკოლის პერსონალის ვიზიტი ბაღში ინფორმაციის გაცვლისა და ერთობლივი ღონისძიებების დაგეგმვის მიზნით
- ბავშვის და ოჯახის ვიზიტები სკოლაში მომავალ მასწავლებლებთან, სპეციალისტებსა და სხვა პერსონალთან შეხვედრის და გაცნობის მიზნით
- სკოლის ფიზიკური გარემოს გაცნობა
- თანაკლასელების წინასწარ გაცნობა ბავშვისთვის და ერთობლივი აქტივობების განხორციელება
- სკოლის ღონისძიებაზე/ღონისძიებებზე ბავშვის დასწრება
- სკოლის მასწავლებლის, წარმომადგენლის ვიზიტი/ვიზიტები სახლში ბავშვის ოჯახური გარემოს უკეთ გასაცნობად, ბუნებრივ გარემოში ბავშვზე დასაკვირვებლად და მისთვის ნაცნობ და უსაფრთხო გარემოში საურთიერთოდ
- მასწავლებლების პროფესიული გაძლიერება კონკრეტული ბავშვის სწავლა-სწავლების და ხელშეწყობის საკითხებში
- სასწავლო პროცესისთვის აუცილებელი დამხმარე სპეციალისტების (მაგ.: სპეციალური მასწავლებელი, ქესტური ენის მასწავლებელი) მოძიება და მომზადება;
- სკოლის ფიზიკური გარემოს მორგება და საჭირო დამხმარე ავეჯის/ინვენტარის მოძიება, მომზადება

მესამე ეტაპი - ტრანზიციის პროცესის დასრულება

ტრანზიციის მესამე ეტაპი დგება სასწავლო წლის დაწყებისთანავე, როდესაც ბავშვი იძენს მოსწავლის როლს, იწყებს სკოლაში სიარულს და ერთვება სასწავლო გარემოში. მესამე ეტაპით მთავრდება სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის ხანგრძლივი პროცესი, თუმცა როდის ჩაითვლება კონკრეტული ბავშვის ტრანზიციის პროცესი დასრულებულად, ეს დამოკიდებული იქნება ინდივიდუალურ ბავშვსა და უზრუნველყოფილ მხარდაჭერაზე. ყველა ბავშვი და ოჯახი აღნიშნული შეგუების პროცესს ინდივიდუალური ტემპით, მიღწევებითა და გამოწვევებით გადის.

ერთი შეხედვით, სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის პროცესი უნდა სრულდებოდეს მას მერე, რაც ბავშვი სკოლაში ჩაირიცხება. მიუხედავად იმისა, რომ ბავშვი ფიზიკურად სასკოლო გარემოშია გადანაცვლებული, მისი ტრანზიციის მხარდაჭერა გრძელდება და დასრულებდა მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ბავშვი შეეგუება ახალ გარემოს, შეიძენს ფსიქო-ემოციურ კომფორტს და გახდება იქ მიმდინარე პროცესების აქტიური თანამონაწილე.

ახალ გარემოსთან ბავშვის ადაპტაცია სხვა მრავალ ფაქტორთან ერთად დამოკიდებული იქნება თავად მიმღები დაწესებულების მზაობაზე კონკრეტული მოსწავლის მიმართ - რაც უფრო მომზადებული დახვდება მიმღები გარემო ბავშვს, მით მეტი იქნება ალბათობა იმისა, რომ შეგუების პროცესი უმტკივნეულოდ წარიმართება და დროულად დასრულდება. თუკი სკოლას ამა თუ იმ მიზეზით მეტი დრო დასჭირდება საჭირო ცვლილებების განსახორციელებლად (მაგ.: მოსწავლეებთან კომპეტენციის ასამაღლებლად, მოსწავლისთვის მხარდაჭერი მომსახურების მისაწოდებლად, ფიზიკურ გარემოში ცვლილებების შესატანად), მით მეტად გაჭიანურდება ეს პროცესი.

ტრანზიციის მესამე ეტაპზე აქტუალური ხდება კითხვები: ვის ეკისრება უმთავრესი პასუხისმგებლობა მოსწავლის ტრანზიციის პროცესის მხარდაჭერაზე? როგორ ნაწილდება პასუხისმგებლობა მიმღებ და გამშვებ დაწესებულებებს შორის? როდის უნდა ჩაითვალოს ამოწურულად წინარე რგოლების - სკოლამდელი განათლების დაწესებულების და/ან ადრეული ინტერვენციის პროგრამების როლი?

ცხადია, რომ ტრანზიციის მესამე ეტაპზე იმატებს და წამყვანი ხდება მიმღები საგანმანათლებლო დაწესებულების - სკოლის პასუხისმგებლობა ტრანზიციის პროცესის მხარდაჭერაზე, რადგან უმთავრესი ამოცანა სწორედ ამ გარემოსთან ბავშვის ადაპტაციაა. თუმცა, ეს არ გამორიცხავს სკოლამდელი დაწესებულების და ადრეული ინტერვენციის პროგრამების წარმომადგენლების აქტიურ მონაწილეობას ამ პროცესში. აუცილებელია მათი აქტიური როლის შენარჩუნება და თანამშრომლობა გამშვებ დაწესებულებასთან. მეტიც, მოტივირებული და ბავშვზე ორიენტირებული სკოლამდელი დაწესებულების და ადრეული ინტერვენციის პროგრამის სპეციალისტებისთვის თავად არის მნიშვნელოვანი ბავშვის წარმატებულ თანამონაწილედ ხილვა იმ გარემოში, რომლისთვისაც ასე ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში ამზადებდნენ მას. სკოლამდელი დაწესებულების, ადრეული ინტერვენციის პროგრამის და სკოლის წარმომადგენელთა თანამშრომლობა არ უნდა შეწყდეს ამ შედეგის მიღწევის განცდის გარეშე სკოლამდელი განათლების პერიოდის დასრულების ან საზაფხულო არდადეგების დაწყების მიზეზით.

შესაბამისად, მნიშვნელოვანია, რომ გამშვებმა დაწესებულებებმა ბავშვთან მუშაობის თანმიმდევრული პროცესი საჭიროების შემთხვევაში მისი ცხოვრების მომდევნო ეტაპზე გადაცილების შემდეგაც გააგრძელონ და ახალ გარემოსთან ბავშვის შეგუების შემდეგ დაასრულონ.

სკოლისა და სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებასა თუ ადრეული ინტერვენციის პროგრამის წარმომადგენელთა აქტიური თანამშრომლობის აუცილებლობა შესაძლებელია გამოწვეული იყოს ბავშვის საჭიროებების შესახებ პედაგოგების ინფორმირების, ბავშვთან მუშაობის საკითხებზე გამოცდილების გაზიარების და კონსულტირების საჭიროებით. მეტიც, მიზანშეწონილია, აღმზრდელ-პედაგოგებმა, ფსიქოლოგმა, ადრეული ინტერვენციის სპეციალისტმა გამშვები დაწესებულებებიდან მოდელირების გზით გააცნონ სკოლის მასწავლებლებს ბავშვთან მუშაობის ის სტრატეგიები, რომლებიც მათ მიერ იყო აპრობირებული და ეფექტურად გამოყენებული. აღნიშნული მიდგომით სკოლის მასწავლებლები და ინკლუზიური განათლების დამხმარე სპეციალისტები შეუფერხებლად გაერკვევიან და გაიწაფებიან კომუნიკაციის ტექნიკაში, სწავლის, განვითარების თუ ქცევის მართვის მხარდამჭერ სტრატეგიებში, რაც კონკრეტული მოსწავლისთვის რელევანტური და ეფექტურია. ეს დაზოგავს დროს, შეამცირებს სტრესს და აამაღლებს მასწავლებელთა თავდაჯერებულობას. რაც უფრო სწრაფად გაიწაფებიან სკოლის წარმომადგენლები საჭირო უნარ-ჩვევებში და თავდაჯერებულნი გახდებიან მოსწავლესთან მუშაობის პროცესში, მით უფრო იკლებს სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების და ადრეული ინტერვენციის პროგრამის სპეციალისტების ჩართულობა და მონაწილეობა.

პარალელურად, მნიშვნელოვანია სკოლის წარმომადგენლების უწყვეტი რეფლექსია მიმდინარე პროცესებზე: მათ თვალი უნდა ადევნონ სკოლის გარემოში მოსწავლის შეგუების პროცესს, შეაფასონ, როგორ მიმდინარეობს ახალ კონტექსტთან, რუტინასა და წესებთან ადაპტაცია, რამდენად გაითავისა ბავშვმა მოსწავლის როლი, როგორია მისი სოციალური ჩართულობა და აკადემიური პროგრესი? ამასთანავე, არანაკლებ მნიშვნელოვანია, სკოლამ ობიექტურად შეაფასოს საკუთარი საჭიროებები: რამდენად ეფექტურად უპასუხებენ მოსწავლის საჭიროებებს? რამდენად მხარდამჭერები არიან? რამდენად საკმარისია უზრუნველყოფილი ღონისძიებები? კიდევ რისი გაკეთება შეიძლება?

იდენტიფიცირებული საჭიროებებიდან გამომდინარე, სკოლამ შესაძლოა დაგეგმოს არაერთი დამატებითი ღონისძიება; მაგ.: სკოლაში ინკლუზიური კულტურის გაძლიერების მიზნით საინფორმაციო შეხვედრები მოსწავლის თანატოლებსა და მათ მშობლებთან; შეხვედრები მოსწავლის მშობლებთან სწავლის პროცესში მათი როლის და აქტიური ჩართულობის უზრუნველყოფის მიზნით; ადაპტაციები სკოლის, კლასის ფიზიკურ გარემოში; ტრენინგკურსები მასწავლებლებისა და დამხმარე სპეციალისტებისთვის; დამატებითი კონსულტაციები განათლების სისტემის მომსახურებებთან (ფსიქოლოგთა საკონსულტაციო ცენტრთან და სხვ.).

იმ შემთხვევაში, თუკი სკოლა თავისი რესურსით ვერ გაუმკლავდა მოსწავლის სასწავლო პროცესში გამოვლენილ საჭიროებებს, მან მხარდაჭერისთვის განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს ინკლუზიური განათლების მულტიდისციპლინურ გუნდს უნდა მიმართოს. გუნდი დაეხმარება მას გააანალიზოს გამოვლენილი საჭიროებები და დასახოს რეაგირების ეფექტური სტრატეგიები. დასაბუთებული ვარაუდის შემთხვევაში, მულტიდისციპლინური გუნდის მონაწილეობით გადამოწმდება ასევე სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების არსებობის ფაქტი და ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის შექმნის საჭიროება.

მთავარია, სკოლამ დამოუკიდებლად ან სხვა სპეციალისტებთან თანამშრომლობით შეძლოს ბავშვის შესაძლებლობებისა და გარემოს მოთხოვნებს შორის არსებული განსვლის შემცირება და რეაგირება იმ გამოწვევებზე, რომელთა გათვალისწინებაც ტრანზიციის მეორე ეტაპზე არ/ვერ მოხდა ან დამატებით, ახალ სასწავლო კონტექსტში გამოვლინდა.

ტრანზიციის მესამე ეტაპის მიზნევა მას შემდეგ შეიძლება დასრულებულად, რაც სასურველი შედეგი მიიღწევა - მომზადებული ბავშვი, მომზადებული მშობელი და მომზადებული სკოლა და შესაბამისი გაზომვადი ინდიკატორებით შემდგარად კვალიფიცირდება სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის.

ზოგიერთი კითხვა, რომელიც ტრანზიციის მესამე ეტაპზე შეიძლება დაისვას:

- ? გაითავისა თუ არა ბავშვმა მოსწავლის როლი?
- ? რჩება თუ არა ბავშვი სკოლაში შფოთვის და სტრესის გარეშე?
- ? შეეგუა თუ არა ბავშვი სკოლის რუტინას, სტრუქტურას და წესებს?
- ? უწყვეტად არის თუ არა ბავშვი ჩართული სასწავლო პროცესში, საკლასო აქტივობებში?
- ? ერთვება თუ არა ბავშვი თავის თანატოლებთან ერთად სხვადასხვა საკლასო და კლასგარეშე აქტივობებში და რამდენად ამყარებს/დამყარებული აქვს მეგობრული კავშირები?
- ? რამდენად უსაფრთხო და ხელმისაწვდომია სკოლის ფიზიკური გარემო ბავშვისთვის?
- ? საჭიროების შემთხვევაში შედგა თუ არა ბავშვისთვის ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა?
- ? იღებს თუ არა ბავშვი საჭირო აკომოდაციებს და საჭირო მატერიალურ-ტექნიკურ მხარდაჭერას?
- ? აქვს თუ არა გაცნობიერებული მშობელს საკუთარი როლი სკოლასთან მიმართებით და ფლობს თუ არა ის ბავშვის ხელშესაწყობისთვის საჭირო კომპეტენციებს?
- ? თანამშრომლობს თუ არა სკოლა ბავშვის ოჯახთან და აწვდის თუ არა მას რელევანტურ ინფორმაციას?
- ? აქვთ თუ არა მასწავლებელს და სხვა სპეციალისტებს გაცნობიერებული საკუთარი როლი ბავშვთან მიმართებით?
- ? ფლობს თუ არა მასწავლებელი ბავშვის სწავლა-სწავლებისთვის საჭირო კომპეტენციებს და მეთოდებს?
- ? ჰყავს თუ არა სკოლას ბავშვისთვის საჭირო დამხმარე სპეციალისტები?
- ? ფლობენ თუ არა სკოლის დამხმარე სპეციალისტები კონკრეტული ბავშვის სპეციალურ საჭიროებებზე რეაგირებისთვის აუცილებელ კომპეტენციებს?
- ? იღებენ თუ არა მასწავლებლები, სკოლის სხვა სპეციალისტები, მშობლები და თავად ბავშვი საჭირო მხარდაჭერას სხვადასხვა მომსახურებებისა და სამინისტროს მხრიდან?

მესამე ეტაპის საორიენტაციო აქტივობები:

- ბავშვის სკოლაში ფუნქციონირებაზე დაკვირვების წარმოება და საჭიროებების განსაზღვრა
- საჭიროების შემთხვევაში, ბავშვისთვის ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის შედგენა და სასკოლო რუტინის მორგება
- ბავშვის უზრუნველყოფა სხვადასხვა ადაპტაციებითა და აკომოდაციებით
- საინფორმაციო/ცნობიერების ასამაღლებელი აქტივობების ორგანიზება ბავშვის თანატოლებთან, მათ მშობლებთან
- სკოლისთვის მნიშვნელოვან კომპეტენციებზე მუშაობა ბავშვთან
- საინფორმაციო და გამაძლიერებელი შეხვედრების ორგანიზება ოჯახის წევრებთან
- მასწავლებლების პროფესიული გაძლიერება სხვადასხვა რგოლის წარმომადგენლის (მაგ.: ადრეული ინტერვენციის სპეციალისტი, სამინისტროს მულტიდისციპლინური გუნდის წევრი) თემატური ტრენინგებით
- გაერთიანებული შეხვედრები სხვადასხვა რგოლის/სისტემის წარმომადგენლების მონაწილეობით
- დამხმარე რესურსის მობილიზება-მომზადება

ტრანზიციის შესაძლო განრიგის მაგალითი

ბავშვის ტრანზიციასთან დაკავშირებული საჭიროებების განსაზღვრა და ხელშეწყობა

სასკოლო გარემოში ტრანზიციის ეფექტიანად განხორციელებისთვის მნიშვნელოვანია ბავშვის სწავლა-განვითარებასა და ახალ გარემოში გადასვლასთან დაკავშირებული ინდივიდუალური საჭიროებების შეფასება, ისევე, როგორც ოჯახის და მიმღები დაწესებულების რესურსების და გამოწვევების განსაზღვრა. აღნიშნული ინფორმაციის მოპოვება ტრანზიციის პროცესის ნაწილს წარმოადგენს (ძირითადად ხორციელდება ტრანზიციის მეორე ეტაპზე) და არ უნდა იყოს განხილული მისგან იზოლირებულად. მნიშვნელოვანია, შეფასების შედეგების შეჯამება და დოკუმენტირება, რაც, თავის მხრივ, ეხმარება ტრანზიციის პროცესის მხარდამჭერ გუნდს საჭიროებების დეტალურ ანალიზსა და სამოქმედო გეგმის სწორად დასახვაში.

ინდივიდუალური საჭიროებების იდენტიფიცირება ხდება ბავშვის, მისი ოჯახის და მიმღები დაწესებულების სიღრმისეული შეფასების საფუძველზე. ბავშვის საჭიროებების შეფასება ხორციელდება ბავშვზე დაკვირვების, მისი ნამუშევრების გაცნობის, მშობელთა და სპეციალისტთა ინტერვიუების, მათი ჩანაწერების გაცნობის და შეფასების რელევანტური ინსტრუმენტების გამოყენებით. ამასთანავე, უნდა შეფასდეს მიმღები გარემო, რათა იდენტიფიცირდეს არსებული რესურსები და ბარიერები/დაბრკოლებები, რომელთა გათვალისწინებაც უნდა მოხდეს ბავშვის ტრანზიციის პროცესში. მიმღები გარემოს შესახებ ინფორმაციის მოპოვება მრავალფეროვანი საშუალებებითაა შესაძლებელი, როგორიცაა, მაგალითად, ინტერვიუ მიმღები დაწესებულების წარმომადგენლებთან, დაკვირვება და ანალიზი გარემოს ცალკეულ ასპექტებზე, კითხვარის მომზადება მიმღები დაწესებულების მიერ შესავსებად და ა.შ.

მიღებული ინფორმაციის ანალიზის შედეგად იქმნება კონკრეტულ ბავშვზე მორგებული ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმა, რომლის ძირითადი ამოცანა ბავშვის, ოჯახისა და მიმღები გარემოს მომზადებაა, რათა მაქსიმალურად გაიზარდოს თანხვედრა ბავშვის შესაძლებლობებსა და გარემოს მოთხოვნებს შორის, რაც წარმატებული ტრანზიციის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს.

ზოგიერთ შემთხვევაში ახალ გარემოში ბავშვის წარმატებული ჩართვისთვის საჭიროა შედარებით ხანგრძლივი წინამოსამზადებელი სამუშაოების განხორციელება, როგორიცაა, მაგ.: ბავშვისთვის კომუნიკაციის ალტერნატიული ფორმების შერჩევა და გამოყენების სწავლება, განსხვავებულ რუტინასთან შეგუების ხელშეწყობა, სკოლის ფიზიკური მახასიათებლების მორგება, მასწავლებლის გადამზადება,

დამხმარე სპეციალისტის შერჩევა და გაძლიერება და ა.შ. შესაბამისად, სასწავლო წლის დაწყებამდე რაც უფრო ადრე განხორციელდება ტრანზიციასთან დაკავშირებული საჭიროებების კვლევა, მით უფრო მეტი დრო იქნება წინამოსამზადებელი სამუშაოებისთვის.

ტრანზიციასთან დაკავშირებული საჭიროებების განსაზღვრაზე ძირითადი პასუხისმგებლობა იმ გამშვებმა დაწესებულებამ (ბაღმა, ადრეული განვითარების პროგრამამ, დღის ცენტრმა) უნდა აიღოს, სადაც ბავშვი ტრანზიციის დაწყებამდე ყველაზე მეტ დროს ატარებს. შესაბამისად, ტრანზიციის საჭიროებების ფორმის შევსებასაც აღნიშნული დაწესებულება უზრუნველყოფს.

იმ შემთხვევაში, თუკი სკოლამდე ბავშვი რამდენიმე საგანმანათლებლო და განვითარების მხარდაჭერ მომსახურებაშია ჩართული, საჭიროებების განსაზღვრის პროცესში ყველა რგოლის წარმომადგენელი უნდა ჩაერთოს. საჭიროა მათი აქტიური და კოორდინირებული თანამშრომლობა, და მოქმედება, ბავშვის შესახებ არსებული ინფორმაციის რეგულარული გაცვლა. გასათვალისწინებელია, რომ ამ ინფორმაციის მოგროვება, დოკუმენტირება და გაზიარება მშობლის/ძირითადი მეურვის აქტიური თანამონაწილეობით უნდა მოხდეს.

ტრანზიციასთან დაკავშირებული საჭიროებების ფორმა უნდა აერთიანებდეს მნიშვნელოვან და მიმღები ორგანიზაციისთვის საყურადღებო ცნობებს ბავშვის შესახებ. ესენია:

- ინფორმაცია ბავშვის ჯანმრთელობის და იმ სამედიცინო მხარდაჭერის თაობაზე, რომელიც შეიძლება მას დასჭირდეს
- ინფორმაცია ბავშვის განვითარების სფეროების და მასთან დაკავშირებული საჭიროებების შესახებ
- ინფორმაცია დამხმარე მოწყობილობებზე, რომლითაც ბავშვი სარგებლობს (ასეთის არსებობის შემთხვევაში)
- ტრანზიციასთან დაკავშირებული ბავშვის წინარე გამოცდილება (რამდენად გაუადვილდა/გაუჭირდა ახალ გარემოსთან შეგუება, რა დამატებითი მხარდაჭერა დასჭირდა)
- ბავშვის ცხოვრებაში მომხდარი მნიშვნელოვანი მოვლენები/ცვლილებები
- ბავშვის უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული ინფორმაცია
- ბავშვის და ოჯახის პერსპექტივა ტრანზიციაზე

სკოლაში ბავშვის ტრანზიციასთან დაკავშირებული საჭიროებები, ასახული შესაბამის ფორმაში, ტრანზიციის გუნდის კოორდინატორმა უნდა განიხილოს სკოლის წარმომადგენლებთან ტრანზიციასთან დაკავშირებული შეხვედრის დროს. საჭიროებების განხილვას უნდა მოჰყვეს მათზე რეაგირების სამოქმედო გეგმის დასახვა, გეგმის განხორციელებაზე პასუხისმგებელი უწყებების/პირების და ვადების განსაზღვრა. სამუშაო შეხვედრაზე მიღებული გადაწყვეტილებები აისახება ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმაში.

ტრანზიციისათვის საჭიროებების განსაზღვრის ფორმა

შევსების თარიღი	რიცხვი / თვე / წელი ----- / ----- / -----
ინფორმაციის მოპოვებაზე პასუხისმგებელი პირი	
პასუხისმგებელი პირის საკონტაქტო ინფორმაცია	

ინფორმაცია ბავშვის შესახებ	
ბავშვის სახელი / გვარი	
ბავშვის ასაკი	

ინფორმაცია ოჯახის შესახებ	
მშობლის / კანონიერი წარმომადგენლის სახელი / გვარი	
მშობლის / კანონიერი წარმომადგენლის ტელეფონი	
მშობლის / კანონიერი წარმომადგენლის ელექტრონული მისამართი	
ბავშვის საცხოვრებელი მისამართი	

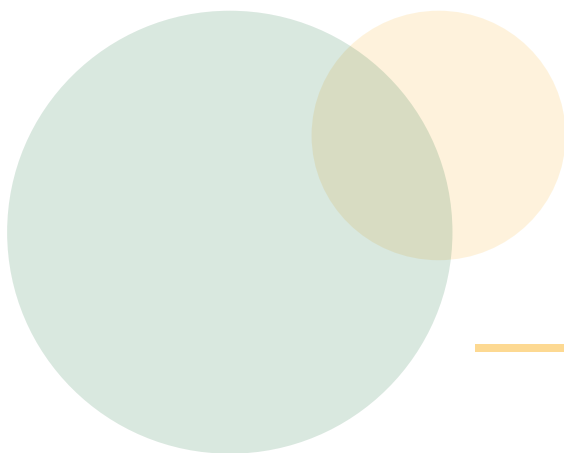
ინფორმაცია გამშვები დაწესებულების / დაწესებულებების შესახებ			
☐ სკოლამდელი განათლების დაწესებულება	☐ დღის ცენტრი	☐ ადრეული განვითარების პროგრამა	☐ სხვა
დაწესებულების სახელი	დაწესებულების სახელი	დაწესებულების სახელი	დაწესებულების სახელი
მისამართი:	მისამართი:	მისამართი:	მისამართი:
ელფოსტა:	ელფოსტა:	ელფოსტა:	ელფოსტა:
ტელეფონი:	ტელეფონი:	ტელეფონი:	ტელეფონი:
ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:

ინფორმაცია მიმღები დაწესებულების შესახებ (ივსება მიმღები დაწესებულების შერჩევის შემდეგ)	
☐ სკოლა ☐ სკოლამდელი განათლების დაწესებულება ☐ სხვა -----	
დაწესებულების სახელი:	
მისამართი:	
ელფოსტა:	
ტელეფონი:	
ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	

ინფორმაცია ბავშვის ჯანმრთელობის და მასთან დაკავშირებული საჭიროებების შესახებ:	
სენსორული ფუნქციები (სმენა, მხედველობა)	
ინფორმაცია დამხმარე მოწყობილობებზე, თუკი ბავშვი სარგებლობს	

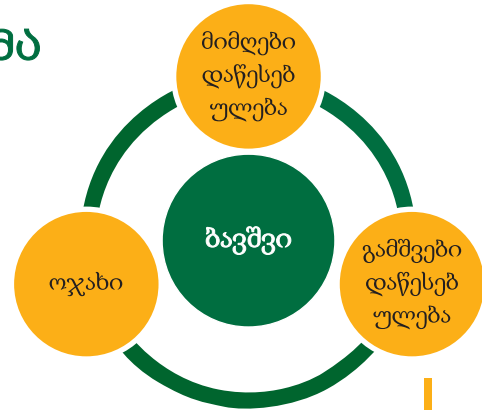
ბავშვის სწავლასა და განვითარებასთან დაკავშირებული ინფორმაცია	
სფეროები	დამატებითი მხარდაჭერის ტიპები
კომუნიკაცია და ენა	
სოციალური და ემოციური განვითარება/ქცევა	
თამაში	
ავტონომიურობა/დამოუკიდებლობა	
თვითმომსახურების და ადაპტური უნარები	
გარემოს შესწავლასთან დაკავშირებული ქცევა/შესწავლის მოტივაცია	
ფიზიკური განვითარება და მოტორული უნარები	
კოგნიტური განვითარება	
წინააკადემიური უნარები	

ბავშვის სპეციფიკური ინტერესები	
ტრანზიციასთან დაკავშირებული ბავშვის წინარე გამოცდილება	
ბავშვის ცხოვრებაში მომხდარი მნიშვნელოვანი მოვლენები / ცვლილებები	
ბავშვის უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული ინფორმაცია	
ბავშვის პერსპექტივა ტრანზიციაზე და კომენტარები	
ინფორმაცია ოჯახის შესახებ	
ოჯახის (მშობლების) პერსპექტივა ტრანზიციაზე და კომენტარები	
ტრანზიციასთან დაკავშირებული სხვა გასათვალისწინებელი ინფორმაცია:	
ტრანზიციასთან დაკავშირებული საჭიროებების შეჯამება:	

ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმა

ახალ გარემოში ბავშვის ტრანზიციასთან დაკავშირებული საჭიროებების განსაზღვრას ტრანზიციის გეგმის შემუშავება და მისი დოკუმენტირება მოჰყვება. ბავშვის ტრანზიციის გეგმა იდენტიფიცირებულ საჭიროებებს ეფუძნება და ასახავს გზებს, თუ როგორ უნდა მოხდეს საჭიროებებზე რეაგირება ბავშვის ეფექტური ტრანზიციის ხელშესაწყობად.

ბავშვის ტრანზიციის პროცესში უშუალოდ ოთხი სუბიექტი მონაწილეობს: ა) თავად ბავშვი; ბ) მისი ოჯახი; გ) დაწესებულება, საიდანაც გადის ბავშვი/გამშვები დაწესებულება, დ) დაწესებულება, სადაც შედის ბავშვი/მიმღები დაწესებულება, - ამიტომ ბავშვის ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმა იქმნება ყველა მხარის მონაწილეობით.

ბავშვის ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმის დოკუმენტში თვალსაჩინოდ აისახება ოთხივე მონაწილე მხარის პასუხისმგებლობა, ვალდებულებები და შესასრულებელი აქტივობები. ამრიგად, ტრანზიციის გეგმის დოკუმენტი ათვალსაჩინოებს არა მხოლოდ იმ აქტივობებს, რომლებიც უშუალოდ ბავშვის მონაწილეობით ხორციელდება, არამედ იმ აქტივობებსაც, რომლებიც უნდა განახორციელონ ოჯახმა და დაწესებულებებმა ბავშვზე ორიენტირებულად და ბავშვის საუკეთესო ინტერესისა თუ საჭიროების გათვალისწინებით.

ტრანზიციის გუნდის შექმნა

ტრანზიციის გეგმის შედგენა, როგორც წესი, იწყება ტრანზიციის მეორე ეტაპზე, სწორედ იმ დაწესებულების ინიცირებით, სადაც ბავშვი ყველაზე მეტ დროს ატარებს. ეს შესაძლებელია იყოს როგორც სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულება, ისე ადრეული განვითარების მომსახურება ან დღის ცენტრის პროგრამა. ტრანზიციის გეგმის შედგენისას, პირველ რიგში, განისაზღვრებიან ბავშვის ტრანზიციის პასუხისმგებელი პირები, ანუ, ტრანზიციის გუნდის წევრები. რასაკვირველია, ტრანზიციის გუნდის საკვანძო წევრი ბავშვის კანონიერი წარმომადგენელია. მასთან ერთად განისაზღვრება ტრანზიციის პროცესზე პასუხისმგებელი პირი გამშვები დაწესებულებიდან, ძირითადად ის, ვინც საუკეთესოდ იცნობს ბავშვს და მის საჭიროებებს; ასევე შეირჩევიან წარმომადგენელი და პასუხისმგებელი პირი მიმღები დაწესებულებიდან. სწორედ ისინი ქმნიან ტრანზიციის გუნდს, რომელიც იზრუნებს ბავშვის ეფექტურ ტრანზიციასა და იმ აქტივობების განხორციელებაზე, რომლებიც ტრანზიციის გეგმაში გაიწერება.

იდეალურ შემთხვევაში ტრანზიციის გუნდი გეგმის შემუშავების საწყის ეტაპზევე იქმნება და მასთან თანამშრომლობა პროცესის დასრულებამდე გრძელდება. თუმცა, ხშირად ტრანზიციის გეგმის შედგენის საწყის ეტაპზე ოჯახს ჯერ არა აქვს განსაზღვრული საგანმანათლებლო დაწესებულება - სკოლა, სადაც მოხდება ბავშვის ტრანზიცია. შესაბამისად, შეუძლებელი ხდება მიმღები დაწესებულებიდან ბავშვის ტრანზიციის პასუხისმგებელი პირის დასახელება.

მეტიც, ამ შემთხვევაში ტრანზიციის პირველი ეტაპის ამოცანა შეიძლება იყოს სწორედ ამ საკითხის განსაზღვრა. შესაბამისად, ტრანზიციის გეგმის დოკუმენტში ცხრილის ის ნაწილი, სადაც უნდა აისახოს ინფორმაცია მიმღები დაწესებულების შესახებ, გარკვეული პერიოდი შეუვსებელი იქნება და შეივსება მას შემდეგ, რაც მიმღები დაწესებულება შეირჩევა.

ქვემოთ მოცემული ცხრილის გამოყენება შესაძლებელია ტრანზიციის გუნდის შესახებ ინფორმაციის ასახვისთვის.

ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმის დოკუმენტი

შევსების თარიღი	რიცხვი / თვე / წელი ----- / ----- / -----
-----------------	---

ინფორმაცია ბავშვის შესახებ	
ბავშვის სახელი / გვარი	
ბავშვის ასაკი	

ინფორმაცია ოჯახის შესახებ	
მშობლის / კანონიერი წარმომადგენლის სახელი / გვარი	
მშობლის / კანონიერი წარმომადგენლის ტელეფონი	
მშობლის / კანონიერი წარმომადგენლის ელექტრონული მისამართი	
ბავშვის საცხოვრებელი მისამართი	

ინფორმაცია გამშვეები დაწესებულების / დაწესებულებების შესახებ			
☐ სკოლამდელი განათლების დაწესებულება	☐ დღის ცენტრი	☐ ადრეული განვითარების პროგრამა	☐ სხვა
დაწესებულების სახელი	დაწესებულების სახელი	დაწესებულების სახელი	დაწესებულების სახელი
მისამართი:	მისამართი:	მისამართი:	მისამართი:
ელფოსტა:	ელფოსტა:	ელფოსტა:	ელფოსტა:
ტელეფონი:	ტელეფონი:	ტელეფონი:	ტელეფონი:
ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:

ინფორმაცია მიმღები დაწესებულების შესახებ (ივსება მიმღები დაწესებულების შერჩევის შემდეგ)	
☐ სკოლა ☐ სკოლამდელი განათლების დაწესებულება ☐ სხვა -----	
დაწესებულების სახელი:	
მისამართი:	
ელფოსტა:	
ტელეფონი:	
ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	

ტრანზიციის გუნდის შეხვედრები

მნიშვნელოვანია, გუნდი ტრანზიციის ყოველ ეტაპზე, მინიმუმ, ერთხელ იკრიბებოდეს და განიხილავდეს ტრანზიციის პროცესის მიმდინარე ეტაპისთვის აქტუალურ საკითხებს. ტრანზიციის თითოეულ ეტაპზე შეხვედრების რაოდენობა დამოკიდებული იქნება კონკრეტულ შემთხვევასა და გამოვლენილ საჭიროებებზე. შესაბამისად, შესაძლებელია შეხვედრები მიმდინარე ეტაპის დასაწყისსა და ბოლოშიც განხორციელდეს და მათი რაოდენობა ერთს აჭარბებდეს.

ტრანზიციის დოკუმენტი ასახავს ინფორმაციას ტრანზიციის გუნდის შეკრებების შესახებ. აღნიშნული ინფორმაცია ფიქსირდება ცხრილის შესაბამის ველში, სადაც წარმოდგენილია ინფორმაცია: ტრანზიციის რომელ ეტაპზეა გუნდი, შეხვედრის თარიღი, ტრანზიციის გუნდის წევრები და საკითხები, რომლის განხილვაც მოხდა გუნდის შეკრებაზე.

ტრანზიციის აქტივობები

ტრანზიციის გუნდის შეკრებების მიზანია ბავშვის და მისი ოჯახის საჭიროებების ანალიზი და ამის საფუძველზე ტრანზიციის მიმდინარე ეტაპისთვის რელევანტური აქტივობების განსაზღვრა.

შესაბამისად, ტრანზიციის გუნდის პირველ შეხვედრაზე განისაზღვრება ტრანზიციის პირველი ეტაპისთვის რელევანტური აქტივობები, მომდევნო შეხვედრებზე - მეორე ეტაპისთვის განსაზღვრული ღონისძიებები და ა.შ. აქტივობებთან ერთად შეხვედრაზე ზუსტდება ასევე აქტივობების განხორციელების ვადები და ღონისძიებების გატარებაზე პასუხისმგებელი პირები. მნიშვნელოვანია აქტივობების შესრულებისთვის განისაზღვროს გონივრული ვადები კომპლექსურობიდან გამომდინარე, მოხდეს მათი დროულად დაგეგმვა, ინიცირება და აღსრულება.

მთავარია, ყოველ შეხვედრაზე შეფასდეს წინა შეხვედრაზე განსაზღვრული აქტივობების შესრულება, გაანალიზდეს მიღწეული შედეგი (რომელიც შესაბამის ველში აისახება) და აღნიშნულის საფუძველზე დაიგეგმოს შემდეგი ეტაპის აქტივობები.

ქვემოთ მოცემულია ცხრილი, სადაც შესაძლებელია დაგეგმილი აქტივობების ასახვა.

ტრანზიციის გუნდის ----- შეხვედრა		რიცხვი / თვე / წელი ----- / ----- / -----	
მონაწილე პირები			
პოზიცია ----- ----- -----		სახელი / გვარი ----- ----- -----	
მონაწილე პირები			
აქტივობა	განხორციელების ვადა/თარიღი	პასუხისმგებელი მხარე/პირი	შენიშვნა
1.			
2.			
3.			
4.			
შედეგი: (ივსება მომდევნო შეხვედრაზე, შესრულებულ აქტივობებზე რეფლექსიის საფუძველზე)			

დანართში N4 მაგალითისთვის მოყვანილია ტრანზიციის პროცესში (სხვადასხვა ეტაპზე) განსახორციელებელი აქტივობების ჩამონათვალი. თუმცა, ყოველმა გუნდმა ინდივიდუალურად უნდა განსაზღვროს მათი შემთხვევისთვის რელევანტური აქტივობები, მათი თანმიმდევრობა, განხორციელების ვადები და პასუხისმგებელი პირები. შესაბამისად, ყოველი გუნდი უფლებამოსილია შეარჩიოს მათი შემთხვევისთვის შესაბამისი აქტივობები (გამოტოვოს და არ განახორციელოს ზოგიერთი მათგანი, შეცვალოს განხორციელების თანმიმდევრობა ან/და დააზუსტოს მათი ფორმულირება, გახადოს უფრო სპეციფიკური და ნათელი კონკრეტული ბავშვის და მისი შემთხვევის გათვალისწინებით). მიზანშეწონილია ასევე აქტივობების დამატება (საჭიროების მიხედვით).

გასათვალისწინებელია, რომ ცხრილში მხოლოდ აქტივობების არასრული ჩამონათვალია მოცემული და ისინი მიზანმიმართულად არ არის ტრანზიციის კონკრეტულ ეტაპთან ასოცირებული, რათა ტრანზიციის გუნდმა თავად განსაზღვროს და ამოარჩიოს მოცემულ ეტაპზე მათი შემთხვევისთვის რელევანტური აქტივობები.

ტრანზიციის დასასრული და მისი დოკუმენტირება

მნიშვნელოვანია ტრანზიციის გეგმის დოკუმენტში ფიქსირდებოდეს პროცესის დასრულების თარიღი. ტრანზიციის მხარდაჭერის დასასრული მიმდებმა დაწესებულებამ მშობელთან შეთანხმებით და ბავშვის მდგომარეობის სიღრმისეული ანალიზის საფუძველზე უნდა განსაზღვროს. დაუშვებელია, რომ ერთმა მხარემ მიიღოს ერთპიროვნული გადაწყვეტილება აღნიშნულის თაობაზე. ტრანზიციის პროცესის დასრულებულად განსაზღვრა გუნდურ შეხვედრაზე უნდა იყოს მკაფიოდ არგუმენტირებული და მას წინ უნდა უძღოდეს იმ აქტივობების და მათი შედეგების განხილვა, რომლის განხორციელებაც მხარეებს ევალებოდათ. ამავდროულად, მნიშვნელოვანია, რომ გუნდი თანხმდებოდეს თანამშრომლობის გაგრძელებაზე, თუკი სხვადასხვა გარემოების გათვალისწინებით ამის საჭიროება ისევ დადგება.

პროცესის დასრულების თარიღი	რიცხვი / თვე / წელი ----- / ----- / -----
----------------------------	---

ინდივიდუალური ტრანზიციის დოკუმენტის მოდიფიცირების შესაძლებლობა

ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმის დოკუმენტი, ანუ, ანკეტა, რომელიც ივსება და ასახავს ჩანაწერებს ბავშვის ტრანზიციის პროცესზე, მოქნილი დოკუმენტია. შესაბამისად, ტრანზიციის გეგმაზე პასუხისმგებელ გუნდს საკუთარი შეხედულების მიხედვით შეუძლია სტანდარტულ ფორმაში ასახოს დამატებითი პუნქტები/ინფორმაცია და შესაბამისად დამატებითი გრაფები თუ ველები.

სრულიად დასაშვებია ტრანზიციის დოკუმენტის სხვაგვარი ორგანიზებაც. მაგალითად, თვალსაჩინოებისთვის შესაძლებელია კონკრეტული მხარისთვის განსაზღვრული აქტივობები აისახოს ცხრილის იმ ველში, რომელიც განკუთვნილია მისთვის. ამისათვის ტრანზიციის დოკუმენტში სხვადასხვა მხარისთვის დიფერენცირებული ცხრილი იქნება დამატებული (იხილეთ ქვემოთ მოცემული ცხრილი ნიმუში).

გეგმა ბავშვისთვის			
პასუხისმგებელი პირი			
აქტივობა	განხორციელების ვადა თარიღი	კომენტარი	შედეგი
1.			
2.			
3.			

გეგმა ოჯახისთვის			
პასუხისმგებელი პირი			
აქტივობა	განხორციელების ვადა თარიღი	კომენტარი	შედეგი
1.			
2.			
3.			

გეგმა მიმღები დაწესებულებისთვის			
პასუხისმგებელი პირი			
აქტივობა	განხორციელების ვადა თარიღი	კომენტარი	შედეგი
1.			
2.			
3.			

გეგმა გამშვები დაწესებულებისთვის			
პასუხისმგებელი პირი			
აქტივობა	განხორციელების ვადა თარიღი	კომენტარი	შედეგი
1.			
2.			
3.			

შესაძლებელია ასევე, დოკუმენტში შესასრულებელი აქტივობები კალენდარული გეგმის ფორმატში აისახოს (იხილეთ ქვემოთ მოცემული ცხრილი ნიმუშის სახით) და ტრანზიციის გუნდი აქტივობების დაზუსტების შემდეგ ერთობლივად განსაზღვრავდეს მათი განხორციელების პერიოდს. ამ შემთხვევაში გუნდი დაგეგმილი აქტივობის გასწვრივ მონიშნავს შესაბამის თვეს.

აქტივობა	თვე 1	თვე 2	თვე 3	თვე 4	თვე 5	თვე 6
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						

სკოლაში ტრანზიციის სისტემური მიდგომა

ტრანზიციის პროცესში ბავშვი საგანმანათლებლო და/ან სოციალური მომსახურებების მიმწოდებელ დაწესებულებებს შორის ინაცვლებს, თუმცა ეს გადანაცვლება რეალურად სისტემებს შორის ბავშვის მოძრაობას გულისხმობს. სკოლა ზოგადი განათლების სისტემის ნაწილია, ადრეული განვითარების პროგრამის მიმწოდებელი ორგანიზაციები ძირითადად ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სისტემას განეკუთვნებიან, ხოლო სკოლამდელი განათლების დაწესებულებები ადგილობრივი მთავრობის დაქვემდებარებული ერთეულებია.

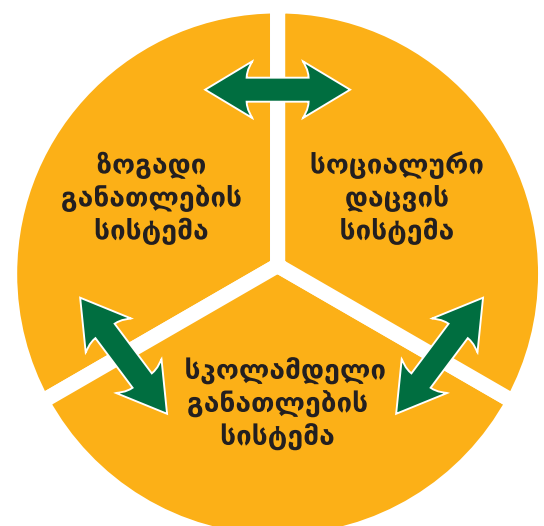
შესაბამისად, ბავშვის დაწესებულებებს შორის ტრანზიციის კომპლექსური პროცესი უფრო ეფექტიანად იმ შემთხვევაში განხორციელდება, თუკი ტრანზიციის მექანიზმის დანერგვასა და განხორციელებაზე იზრუნებენ მონაწილე სისტემები და არა მხოლოდ ცალკეული დაწესებულებები, ტრანზიციის ინიციატივის მხარდაჭერა მოხდება როგორც ინდივიდუალურ, ასევე, სისტემურ დონეზე.

რამდენადაც ტრანზიცია მრავალი მხარის მონაწილეობას გულისხმობს, არსებითია სისტემებსა და სუბიექტებს შორის შეთანხმებული მოქმედება, კოორდინაცია, უწყვეტი თანამშრომლობა და კომუნიკაცია. რაც უფრო საზიარო ხედვით იმოქმედებენ სისტემები და ამ მისი წარმომადგენლები, მით უფრო ეფექტიანი იქნება ბავშვის ტრანზიციის პროცესიც. ამ მიზნით განვითარებულ ქვეყნებში მხარდაჭერილი და დანერგილია უწყებათაშორისი პროექტებისა და პროგრამების განხორციელება (პრაქტიკა). მაგალითად, დანერგილია ბავშვის შესახებ დოკუმენტების წარმოებისა და მიყლის მექანიზმები, რომლებსაც იზიარებენ და ერთობლივად მიჰყვებიან მიმღები და გამშვები დაწესებულებები; მხარდაჭერილია სხვადასხვა სისტემის წარმომადგენლების საკოორდინაციო შეხვედრები; განვითარებულია ინფორმაციის თავმოყრის ელექტრონული სისტემები, სადაც ერთიანდება უწყებების მიერ უზრუნველყოფილი ინფორმაციები ბავშვის შესახებ და სხვა.

სისტემურ დონეზე ტრანზიციის პროცესის დანერგვის და ეფექტიანად განხორციელების აუცილებელი პირობები ასეთია:

1. მონაწილე სისტემები ერთიანი ხედვით მოქმედებენ

ბავშვის ტრანზიციის პროცესი სისტემებს შორის მის გადანაცვლებას გულისხმობს, ამდენად, ტრანზიციის ეფექტური პროცესი ემყარება იმ სისტემების შეთანხმებულ, ჰარმონიზებულ და კოორდინირებულ მოქმედებას, რომელთა შორისაც მონაცვლეობს ბავშვი. შესაბამისად, შეთანხმების მიღწევა უნდა მოხდეს ორ ან სამ სისტემას შორის.

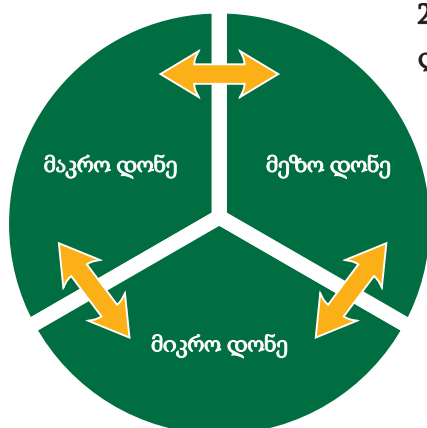
სკოლაში ტრანზიციის
სისტემური მიდგომა

იმ შემთხვევაში, თუკი მოსწავლე სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებიდან სკოლაში ინაცვლებს ან სკოლაში შესვლამდე მხოლოდ ადრეული განვითარების პროგრამაშია ჩართული, მისი ტრანზიცია მხოლოდ ორ სისტემას შორის მოხდება; იმ შემთხვევაში, თუკი ბავშვი ერთდროულად სკოლამდელი აღზრდისა და ადრეული განვითარების პროგრამაში იყო ჩართული, მისი ტრანზიცია სამი სისტემის მონაწილეობას გულისხმობს; თუკი ბავშვის ტრანზიცია სკოლაში სახლიდან ხდება (რადგან ის ადრეულ განვითარებისა და განათლების არცერთ მომსახურებაში არ იყო ჩართული), მისი ტრანზიცია ერთ სისტემასთან თანამშრომლობას გულისხმობს.

იმის გათვალისწინებით, რომ სისტემები და მისი წარმომადგენელი ორგანიზაციები სპეციფიკური კომპეტენციით, სტრუქტურით, აქტივობებით და მექანიზმებით მოქმედებენ (რადგან ერთმანეთისგან განსხვავებული ტიპის მომსახურებას უზრუნველყოფენ), საკვანძოა ტრანზიციის საკითხებზე მათ შორის ერთიანი და შეთანხმებული ხედვის მიღწევა და დამკვიდრება. შეთანხმებული ხედვა გაზიარებული და ცნობილი უნდა იყოს ყველა მონაწილე მხარისთვის, სისტემებს შორის პასუხისმგებლობები კი – ნათლად გადანაწილებული. ტრანზიციის პროცესი იმ შემთხვევაში იქნება ეფექტური, თუკი ყველა ჩართული მხარისთვის ცნობილი იქნება როგორც თავისი როლი და ვალდებულება, ისე სხვა სისტემის კომპეტენციის ფარგლები.

წარმატებული სისტემები ტრანზიციის პროცესს არ განიხილავენ, როგორც მხოლოდ გამშვები ან მიმღები რგოლის პასუხისმგებლობას, მათ მიერ ტრანზიცია დეკლარირებულია, როგორც სისტემებს შორის უწყვეტი შეთანხმებებისა და მუდმივი კომუნიკაციის პროცესი, რაც მოითხოვს შესაბამისი კომპეტენციის მქონე პირების ჩართულობას, დროს და რესურსს.

საკითხის ილუსტრირებისათვის შესაძლოა მოვიყვანოთ ავსტრალიის წარმატებული მაგალითი, სადაც სკოლაში ბავშვის ტრანზიციის კარგი გამოცდილება არსებობს. ავსტრალიაში ტრანზიციის ინოვაციური პრაქტიკის პილოტირებისას გამოყენებულ იქნა მრავალფეროვანი მიდგომები, რომლებიც ეფუძნებოდა ერთობლივ თანამშრომლობას ადრეული განვითარების სისტემას, სკოლას, ოჯახს და ბავშვთან დაკავშირებულ სხვა რელევანტურ მომსახურებებს შორის. ჩართული მხარეების მიერ ერთობლივად შეიქმნა სისტემებს შორის კომუნიკაციის განვითარების სტრატეგია, ადრეული სისტემის წარმომადგენლებს მიეცათ საშუალება მიეღოთ მონაწილეობა კვალიფიკაციის ასამაღლებელ სემინარებში სხვა სისტემების თანამშრომლებთან ერთად, სადაც მათ ერთობლივად გამოსცადეს ტრანზიციის დაგეგმვასა და განხორციელებასთან დაკავშირებული პროცესები (State Government Victoria, 2009).

2. ტრანზიციის ერთიანი ხედვა გაზიარებულია სისტემის ყველა დონეზე და სისტემის დონეებს შორის

როგორც ნებისმიერ სისტემას, განათლების, სოციალური დაცვისა და სკოლამდელი აღზრდის სისტემებსაც გააჩნიათ ორგანიზების შესაბამისი დონეები, რის საფუძველზეც უზრუნველყოფილია სისტემის მდგრადი და გამართული ფუნქციონირება.

სამივე სისტემაში არსებობს მართვის უმაღლესი ორგანოები, ბავშვის განათლების, აღზრდისა და განვითარების პოლიტიკის განმსაზღვრელი უწყებები.

ესენია: განათლების, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროები და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები (მაკროდონე): მართვის უმაღლესი ორგანოების დაქვემდებარებაში ფუნქციონირებენ პრაქტიკის განხორციელებასა და პოლიტიკის აღსრულებაზე პასუხისმგებელი ორგანიზაციები - სკოლები, სკოლამდელი დაწესებულებები, ადრეული ინტერვენციის მომსახურებები, სხვადასხვა დღის ცენტრები, რეაბილიტაცია/აბილიტაციის მომსახურების მიმწოდებელი ორგანიზაციები (მეზოდონე) და თავად პრაქტიკოსები, აღმზრდელ-პედაგოგები, მასწავლებლები, სპეციალური მასწავლებლები, ფსიქოლოგები, რომლებიც უშუალოდ უზრუნველყოფენ ბავშვის და მისი ოჯახის მომსახურებასა და მხარდაჭერას (მიკროდონე).

სისტემის განსხვავებულ დონეებს ტრანზიციის პროცესში განსხვავებული პასუხისმგებლობები გამოარჩევს, რაც მათი ორგანიზაციული თავისებურებით არის განპირობებული. ერთი მხრივ, ზუსტი წარმოდგენები პასუხისმგებლობების გადანაწილებაზე, ხოლო მეორე მხრივ, სისტემის დონეებს შორის გაზიარებული და მხარდაჭერილი ერთიანი ხედვა ქმნის საუკეთესო კონტექსტს ტრანზიციის პროცესის ეფექტურად განხორციელებისთვის.

იმისათვის, რომ სისტემებმა ყველა დონეზე ეფექტურად იმუშაოს, საჭიროა რამდენიმე არსებით შეკითხვაზე შეთანხმებული პასუხის გაცემა: რა უნდა ბავშვს? რა სჭირდება მას? რა იქნება ეფექტის მომტანი ბავშვისთვის? როგორ დაიგეგმოს პროცესები ისე, რომ ბავშვი ბედნიერი იყოს (Kirclees, 2013).

ტრანზიციის მექანიზმის სისტემურ დონეზე დანერგვისთვის მნიშვნელოვან წინაპირობას წარმოადგენს სისტემის ზედა რგოლის მიერ ტრანზიციის პროცესების მხარდაჭერა და სისტემის ვალდებულებად აღიარება. ეს სისტემის დანარჩენი დონეებისთვის ქმნის საჭირო წინაპირობას ტრანზიციის პროცესის დადგენილი სტანდარტის დაცვით საყოველთაო და სავალდებულო განხორციელებისთვის.

ტრანზიციის პროცესის ბავშვსა და ოჯახზე ცენტრირებულად დანერგვისათვის სისტემის დონეები კოორდინირებულად მოქმედებს. სისტემის ზედა რგოლი მუდმივ დიალოგშია სხვა, მათ შორის ქვედა და დაქვემდებარებულ რგოლებთან; უსმენს და ითვალისწინებს მათ ხედვას და მოსაზრებებს სისტემის მოწყობაზე, რადგან სწორედ ქვედა დონეზე ხდება ტრანზიციის პროცესში ბავშვსა და ოჯახთან უშუალო კონტაქტი; საჭიროებების იდენტიფიცირება, მშობლების მოსაზრებების გაზიარება და წარმოდგენის შექმნა, თუ როგორ უნდა პასუხობდეს სისტემა ბავშვისა და ოჯახის საჭიროებებს.

3. მონაწილე სისტემების რგოლებს შორის წახალისებულია თანამშრომლობა

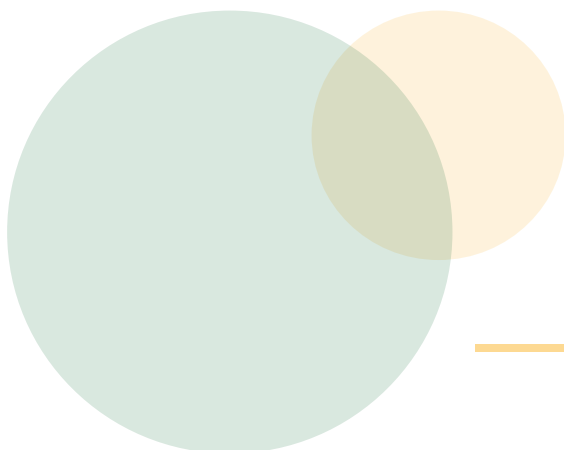
ტრანზიციის პროცესში კომპლექსური სისტემებია ჩართული. მხარეთა მრავალფეროვნება ერთი მხრივ, ეხმარება პროცესს, თუმცა მეორე მხრივ, საფრთხილოა, თუკი სისტემებს არ გააჩნია თანამშრომლობის ხედვა და ერთობლივი დიალოგის გამოცდილება. ეფექტიანი დიალოგი სისტემის ზედა რგოლებს შორის ქმნის ნიადაგს და პლატფორმას ქვედა დონეზე თანამშრომლობისთვის. მაგალითად, ადრეული განვითარების პროგრამის პრაქტიკოსს, სკოლამდელი დაწესებულების აღმზრდელ-პედაგოგს და სკოლის მასწავლებელს შორის თანამშრომლობა მოითხოვს შეთანხმებასა და მხარდაჭერას საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს, საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსა და ადგილობრივ მთავრობებს შორის. ასევე, მაგალითად, პრაქტიკოსებისთვის ტრანზიციაზე სამუშაოდ ხელსაყრელი კონტექსტის შექმნა დამოკიდებულია პასუხისმგებელი ორგანიზაციების ხელმძღვანელებს შორის დიალოგსა და პარტნიორობაზე. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სკოლების დირექტორებმა, სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების გამგეებმა და ადრეული განვითარების პროგრამების ხელმძღვანელებმა უნდა გაიზიარონ სისტემის ზედა რგოლის ხედვა და შეუქმნან პრაქტიკის განხორციელებისთვის პირობა თავიანთ სისტემაში დასაქმებულ პრაქტიკოსებს.

აღნიშნული მიდგომის პრაქტიკაში დასანერგად, რეკომენდებულია, პირველ ეტაპზე განხორციელდეს საკოორდინაციო შეხვედრები უწყებებს შორის, რათა ტრანზიციის პროცესი აღქმულ იქნას, როგორც უწყებებს შორის გაზიარებული პასუხისმგებლობა და არა ცალკეული ჩართული მხარის ერთეული ფუნქცია.

საგულისხმოა, რომ ტრანზიციის პროცესში სისტემები თავიანთი პასუხისმგებლობის საზღვრებს არ განიხილავენ ვიწროდ, არამედ ხელმძღვანელობენ ტრანზიციის უმთავრესი პრინციპით და ცდილობენ მაქსიმალურ დაახლოებას და მიყოლას იმ სისტემაში, სადაც ხდება ბავშვის ტრანზიცია. თანამშრომლობის ამგვარი ფორმის შემთხვევაში:

- სისტემა აცნობიერებს, რომ სკოლამდელი დაწესებულების როლი და მონაწილეობა ბავშვის ცხოვრებაში არ სრულდება ბავშვისთვის უკანასკნელი საგანმანათლებლო სემესტრის განხორციელებით და საზაფხულო არდადეგების დაწყებით, არამედ მისი მონაწილეობა გრძელდება სკოლაში ჩართვის შემდეგაც მის ახალ გარემოში მხარდასაჭერად;
- ფსიქოლოგმა, აღზრდელ-პედაგოგმა და დაწყებითი განათლების მასწავლებელმა პროფესიული მხარდაჭერა შესაძლებელია განხორციელოს სხვა სისტემის სივრცესა და გარემოში;
- ტრანზიციის სისტემას ის განასხვავებს და გამოარჩევს, რომ მისი წარმატებული პრაქტიკა და განხორციელება ერთი სისტემის მხრიდან მოითხოვს „სტუმრობას“ მეორე სისტემაში, ოღონდ ეს „სტუმრობა“ ორივე სისტემისთვის საჭირო და აუცილებელია. საჭირო და აუცილებელია იმისთვის, ვისთვისაც ეს სისტემები არსებობს, ანუ, ბავშვისა და ოჯახისთვის და ასევე მათთვის, ვინც ამ სისტემაში მუშაობს.

მხარდამჭერი სისტემების წარმომადგენელთა პასუხისმგებლობები

ზოგადი განათლების სისტემა

საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო

- ✘ განსაზღვრავს სხვადასხვა სისტემის ბავშვების ზოგადი განათლების სისტემაში ტრანზიციის წესსა და პირობებს;
- ✘ განსაზღვრავს ტრანზიციის პროცესში ჩართულ მხარეებს და მათ შორის კომუნიკაციის მექანიზმებს;
- ✘ აწესებს ბავშვის ტრანზიციაზე ზრუნვას მომსახურების განუყოფელ ნაწილად;
- ✘ ქმნის საკანონმდებლო საფუძვლებს ზოგადი განათლების საფეხურზე ბავშვების უმტკივნეულო ტრანზიციისათვის;
- ✘ ახორციელებს ტრანზიციის პროცესის შეფასებას და უკუკავშირის წარდგენას ჩართული მხარეებისათვის.

სკოლა

- ✘ ტრანზიციის პროცესში მონაწილეობის მიღებას განიხილავს ყოველდღიური სამუშაოს განუყოფელ ნაწილად; აღნიშნული საკითხი დეკლარირებული აქვს სკოლის შინაგანაწესში.
- ✘ გამოყოფს პირს/ჯგუფს, რომელიც პასუხისმგებელია სკოლაში ტრანზიციის მხარდამჭერი მექანიზმების განვითარებასა და წარმართვაზე;
- ✘ აქვს ტრანზიციის პროცესში ჩართულ მხარეებთან თანამშრომლობის სტრატეგია;
- ✘ აქვს გაწერილი სტრატეგია, თუ როგორ დაეხმაროს ბავშვებს ახალ გარემოსთან შეგუების პროცესში;
- ✘ სენსიტიურია თითოეული ინდივიდის საჭიროების მიმართ და იმუშავებს ინდივიდუალურ სტრატეგიებს, რათა უპასუხოს ტრანზიციასთან დაკავშირებულ განსხვავებულ საჭიროებებს.
- ✘ პროაქტიულია და ზრუნავს ბავშვის ტრანზიციის მხარადასაჭერად საჭირო ცვლილებების დროულ განხორციელებაზე;
- ✘ ქმნის ბავშვებთან, მშობლებთან, ტრანზიციის პროცესში ჩართულ დაწესებულებებთან ეფექტური კომუნიკაციის მექანიზმს;
- ✘ იცნობს ტრანზიციის გეგმას, უზრუნველყოფს მის იმპლემენტაციას;
- ✘ აქვს ბავშვთან კომუნიკაციის მექანიზმი და ითვალისწინებს მათ ინტერესებს პროცესის წარმართვისას;
- ✘ აფასებს ტრანზიციის პროცედურებს და მიმართავს სისტემის ზედა რგოლს მექანიზმის გაუმჯობესების წინადადებებით.

დაწყებითი განათლების მასწავლებელი, სპეციალური მასწავლებელი

უშუალოდ ახორციელებს სისტემაში და სისტემიდან ბავშვის ტრანზიციას დადგენილი მიდგომებისა და პროცედურების დაცვით. კერძოდ:

- ❑ თანამშრომლობს ბავშვის ოჯახსა და მიმღებ დაწესებულებასთან ტრანზიციასთან დაკავშირებულ საკითხებზე;
- ❑ დაინტერესებულია ბავშვისა და ოჯახის საჭიროებებით;
- ❑ მონაწილეობს სხვადასხვა შეხვედრებში ბავშვის და მისი საჭიროებების უკეთ გაცნობის მიზნით (დონისძიებები გამშვებ და/ან მიმღებ დაწესებულებაში; სამუშაო შეხვედრები სპეციალისტებსა და მშობლებთან; ვიზიტი ოჯახში და სხვ.);
- ❑ ეცნობა და აანალიზებს დაწესებულების/მშობლის მიერ წარმოდგენილ ინფორმაციას / რეკომენდაციებს ბავშვის შესაძლებლობების და საჭიროებების შესახებ;
- ❑ მონაწილეობს შეხვედრებში ბავშვის ტრანზიციის გეგმის შემუშავების მიზნით; გამოთქვამს მოსაზრებებს გასახორციელებელ აქტივობებზე, სასკოლო გარემოს საჭირო ცვლილებებზე (გარემოს აკომოდაცია, დამატებითი სპეციალისტების და მომსახურების ჩართვა; კომპეტენციის ამაღლების საჭიროება და სხვა);
- ❑ ჩართულია ტრანზიციის გეგმის განხორციელების პროცესში - განსაზღვრავს თავისი პასუხისმგებლობის საზღვრებს; ახორციელებს საკუთარი პასუხისმგებლობის ქვეშ განსაზღვრულ აქტივობებს, მხარს უჭერს სხვებს;
- ❑ უწევს ოჯახის წევრებს კონსულტაციებს ბავშვის ახალ სისტემაში ტრანზიციასთან დაკავშირებით, ამომწურავად აწვდის მათ ინფორმაციას;
- ❑ პროაქტიულად ცდილობს მიიღოს რეკომენდაციები და გაიზიაროს გამოცდილება ბავშვის თაობაზე გამშვები დაწესებულებისგან; მიჰყვება მათ რეკომენდაციებს;
- ❑ სენსიტიურია ბავშვის ფსიქო-ემოციური მდგომარეობის მიმართ; თვალს ადევნებს სასკოლო ცხოვრებაში და საკლასო აქტივობებში მის ჩართულობას, მონაწილეობას და პროგრესს;
- ❑ ჰარმონიულად უვითარებს ბავშვს სკოლასთან მიკუთვნებულობის და უსაფრთხოების განცდას; გეგმავს და ახორციელებს სხვადასხვა აქტივობებს; მრავალფეროვნად აწვდის ინფორმაციას სკოლის შესახებ;
- ❑ საჭიროების შემთხვევაში განსაზღვრავს დამატებითი მხარდაჭერის საჭიროებას; პროაქტიულად ზრუნავს მხარდაჭერის მიღებაზე; აგრძელებს კოორდინაციას მიმღებ დაწესებულებასთან.

საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო

- ❑ აღიარებს ბავშვის სისტემებს შორის ტრანზიციის მხარდაჭერას სოციალური სისტემის და მომსახურების ვალდებულებად;
- ❑ აწესებს ბავშვის ტრანზიციის ზრუნვას მომსახურების სტანდარტის ნაწილად;
- ❑ აღიარებს ბავშვის სისტემებს შორის ტრანზიციის რეგულირების საჭიროებას და პარტნიორ სისტემებთან (განათლების და სკოლამდელი განათლების) თანამშრომლობის გზით ქმნის ტრანზიციის რეგულაციებს;
- ❑ სოციალური პროგრამების განმახორციელებელი ორგანიზაციებისთვის ამტკიცებს ბავშვის ტრანზიციის სავალდებულო პროცედურებს, განსაზღვრავს ტრანზიციის პროცესში ჩართულ მხარეებს და მათთან კომუნიკაციის მექანიზმებს;
- ❑ ავალდებულებს სოციალური პროგრამების განმახორციელებელ ორგანიზაციებს, იზრუნონ სისტემაში და სისტემიდან ბავშვების ტრანზიციის და მომსახურება დასრულებულად ჩათვალონ მონაცვლე სისტემაში ბავშვის ტრანზიციის განხორციელების შემდეგ;
- ❑ ქმნის ხელსაყრელ პირობებს მის სისტემაში რეგისტრირებული ორგანიზაციებისთვის ტრანზიციის პროცესის განსახორციელებლად;
- ❑ აკონტროლებს მომსახურების მიმწოდებელი ორგანიზაციების მიერ უზრუნველყოფილი ტრანზიციის ხარისხს;
- ❑ აქვს ტრანზიციის პროცესში ჩართულ მხარეებთან თანამშრომლობის სტრატეგია;
- ❑ თანამშრომლობს სისტემის ქვედა რგოლებთან და მომსახურების მიმღებ პირებთან ტრანზიციის მექანიზმების დახვეწის და გაუმჯობესების მიზნით.

ადრეული განვითარების პროგრამები

- ❑ ბავშვის ტრანზიციის ზრუნვას (მომსახურებაში მიღებას და სხვა მომსახურებაში გადასვლას) განიხილავს და ადგენს მომსახურების შემადგენელ (აუცილებელ) პროგრამულ აქტივობად;
- ❑ ბავშვის ტრანზიციის ზრუნვას განიხილავს პრაქტიკოსთა სამუშაო ვალდებულების ნაწილად;
- ❑ ქმნის ხელშემწყობ პირობებს პრაქტიკოსებისთვის და მშობლებისთვის ტრანზიციის პროცედურების ეფექტურად განხორციელებისთვის;
- ❑ შეიმუშავებს თანამშრომლობის მექანიზმს და თანამშრომლობს იმ ორგანიზაციებთან, სადაც და საიდანაც ხდება ბავშვის ტრანზიცია;
- ❑ აფასებს ტრანზიციის პროცედურებს და მიმართავს სისტემის ზედა რგოლს მექანიზმის გაუმჯობესების წინადადებებით;
- ❑ ხელს უწყობს თანამშრომლებს, რათა ჩაერთონ კვალიფიკაციის ასამაღლებელ ტრენინგებში ტრანზიციისთან დაკავშირებით.

უშუალოდ ახორციელებს სისტემაში და სისტემიდან ბავშვის ტრანზიციას დადგენილი მიდგომებისა და პროცედურების დაცვით. კერძოდ:

თანამშრომლობს ბავშვის ოჯახთან ტრანზიციის საკითხებზე;

- ❑ აძლევს მათ რეკომენდაციებს, თუ როგორ წახალისონ ბავშვის მზაობა ცხოვრების შემდგომ ეტაპზე გადასასვლელად;
- ❑ მზაობის დადგომის პარალელურად უწევს კონსულტაციას და მხარდაჭერას შესაბამისი ორგანიზაციების (ბაღი, სკოლა, სხვა მომსახურებები) იდენტიფიცირების პროცესში;
- ❑ მხარს უჭერს ოჯახს ორგანიზაციასთან პირველი კონტაქტის დამყარებისას და საჭირო ინფორმაციის გაცვლისას;
- ❑ აძლიერებს თავად ოჯახს და უწევს ოჯახის წევრებს კონსულტაციებს იმ საკითხებთან დაკავშირებით, რომლებიც ბავშვის ახალ სისტემაში ტრანზიციას მოყვება.

მუშაობს ბავშვთან მისი მომზადების მიზნით ცხოვრების შემდგომ ეტაპზე გადასასვლელად. კერძოდ:

- ❑ განვითარებისა და განათლების მხარდამჭერი აქტივობებით ამზადებს ბავშვს ცხოვრების შემდგომ ეტაპზე ტრანზიციისთვის;
- ❑ აფასებს ცხოვრების შემდგომ ეტაპზე და სხვა სისტემაში ბავშვის ტრანზიციის მზაობას;
- ❑ ასრულებს ტრანზიციის მხარდამჭერ პროგრამულ აქტივობებს;
- ❑ ოჯახისა და პარტნიორი ორგანიზაციის ჩართულობით შეიმუშავებს ბავშვის ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმას; ახორციელებს ბავშვის ტრანზიციის მხარდამჭერ ინდივიდუალურ ღონისძიებებს;
- ❑ აფასებს ბავშვის ტრანზიციის პროცესის მიმდინარეობას და აგრძელებს ინტერვენციას მანამ, სანამ არ მოხდება ბავშვის სრული ინტეგრაცია ახალ სისტემაში.

თანამშრომლობს იმ საგანმანათლებლო თუ სოციალური მომსახურების მიმწოდებელ ორგანიზაციებთან, სადაც ხდება ბავშვის ტრანზიცია. კერძოდ:

- ❑ ამზადებს წერილობით დოკუმენტაციას, რომელიც ასახავს: ინფორმაციას ბავშვის შესაძლებლობების და საჭიროებების შესახებ; რეკომენდაციებს იმ მიდგომების და ინტერვენციის სტრატეგიების შესახებ, რომლებიც ეფექტურად გამოიყენებოდა ბავშვის განათლების/განვითარების მხარდაჭერის პროცესში;
- ❑ უკავშირდება და ხვდება შესაბამისი ორგანიზაციის პრაქტიკოსებს ბავშვზე ინფორმაციის გაცვლის და ინტერვენციის ეფექტური სტრატეგიების გაზიარების მიზნით; განიხილავს შეფასების ანგარიშს და რეკომენდაციებს პრაქტიკოსებთან, რომლებსაც მოუწევთ ბავშვთან ინტერვენციის გაგრძელება;
- ❑ ახორციელებს ვიზიტს ახალ გარემოში ფიზიკური გარემოს შეფასების და საჭირო აკომოდაციების განსაზღვრის მიზნით;
- ❑ შესაბამის გუნდთან ერთად ახალ გარემოში განსაზღვრავს და ადგენს იმ გარემოებებს, რისთვისაც უნდა მოამზადოს ბავშვი და რისთვისაც უნდა მოემზადოს ბავშვის მიმღები ორგანიზაცია;
- ❑ საჭიროების შემთხვევაში ბავშვის მიმღებ გარემოში პრაქტიკოსებისთვის ახდენს ინტერვენციის ეფექტური სტრატეგიების მოდელირებას;
- ❑ მიჰყვება ბავშვს მიმღებ გარემოში და ადგილზე უწევს მხარდაჭერას ამ გარემოში ადაპტაციის მიზნით;
- ❑ ინარჩუნებს კონტაქტს კოლეგებთან ბავშვის ტრანზიციის პროცესისთვის თვალის მიდევნების მიზნით.

ადგილობრივი მთავრობა

- ❑ აღიარებს სისტემებს შორის ბავშვის ტრანზიციის მხარდაჭერას სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების ვალდებულებად;
- ❑ აღიარებს სისტემებს შორის ბავშვის ტრანზიციის რეგულირების საჭიროებას და პარტნიორ სისტემებთან (განათლების სამინისტრო) თანამშრომლობის გზით ქმნის ტრანზიციის რეგულაციებს;
- ❑ ამტკიცებს სკოლამდელი აღზრდის სისტემაში ტრანზიციის პროცესის ორგანიზების წესს, პირობებს და სავალდებულო პროცედურებს;
- ❑ განსაზღვრავს ტრანზიციის პროცესში ჩართულ მხარეებს და მათთან კომუნიკაციის მექანიზმებს;
- ❑ ავალდებულებს სკოლამდელი აღზრდის ორგანიზაციებს, იზრუნონ სისტემაში და სისტემიდან ბავშვების ტრანზიციაზე; მომსახურება დასრულებულად ჩათვალონ მონაცვლე სისტემაში ბავშვის ტრანზიციის განხორციელების შემდეგ;
- ❑ ქმნის ხელსაყრელ პირობებს მის სისტემაში რეგისტრირებული ორგანიზაციებისთვის ტრანზიციის პროცესის განსახორციელებლად;
- ❑ აკონტროლებს მომსახურების მიმწოდებელი ორგანიზაციების მიერ უზრუნველყოფილი ტრანზიციის ხარისხს;
- ❑ აქვს ტრანზიციის პროცესში ჩართულ მხარეებთან თანამშრომლობის სტრატეგია;
- ❑ თანამშრომლობს სისტემის ქვედა რგოლებთან და მომსახურების მიმღებ პირებთან ტრანზიციის მექანიზმების დახვეწის და გაუმჯობესების მიზნით.

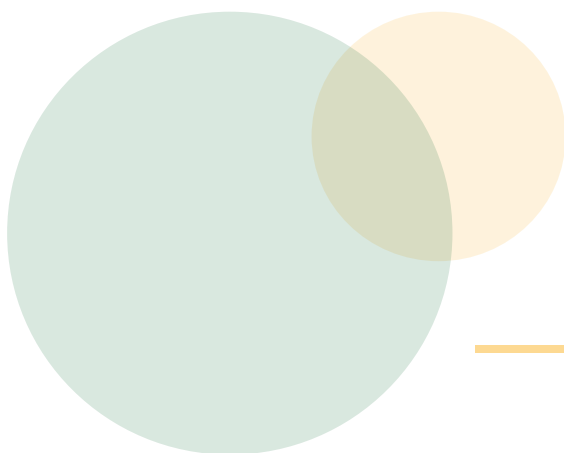
სკოლამდელი დაწესებულება

- ❑ ბავშვის ტრანზიციაზე ზრუნვას (მომსახურებაში მიღებას და სხვა მომსახურებაში გადასვლას) განიხილავს და ადგენს მომსახურების შემადგენელ (აუცილებელ) პროგრამულ აქტივობად;
- ❑ ბავშვის ტრანზიციაზე ზრუნვას განიხილავს პრაქტიკოსთა სამუშაო ვალდებულების ნაწილად;
- ❑ უქმნის ხელშემწყობ პირობებს პრაქტიკოსებსა და მშობლებს ტრანზიციის პროცედურების ეფექტურად განხორციელებისთვის;
- ❑ შეიმუშავებს თანამშრომლობის მექანიზმს და თანამშრომლობს იმ ორგანიზაციებთან, სადაც და საიდანაც ხდება ბავშვის ტრანზიცია;
- ❑ ქმნის ხელსაყრელ პირობებს ტრანზიციის მხარდამჭერი აქტივობების განხორციელებისთვის;
- ❑ აფასებს ტრანზიციის პროცედურებს და მიმართავს სისტემის ზედა რგოლს მექანიზმის გაუმჯობესების წინადადებებით;
- ❑ ხელს უწყობს თანამშრომლებს, ჩაერთონ კვალიფიკაციის ასამაღლებელ ტრენინგებში ტრანზიციასთან დაკავშირებით.

აღზრდელ-პედაგოგი, ინკლუზიის მხარდამჭერი ჯგუფი/პირი

თანამშრომლობს ის საგანმანათლებლო თუ განვითარების მხარდამჭერ დაწესებულებასთან, სადაც ხდება ბავშვის ტრანზიცია. კერძოდ:

- ▣ ამზადებს წერილობით დოკუმენტაციას, რომელიც ასახავს: ინფორმაციას ბავშვის შესაძლებლობების და საჭიროებების შესახებ; რეკომენდაციებს იმ მიდგომების და ინტერვენციის სტრატეგიების შესახებ, რომლებიც ეფექტურად გამოიყენებოდა ბავშვის განათლება/განვითარების მხარდამჭერის პროცესში;
- ▣ უკავშირდება და ხვდება შესაბამისი დაწესებულების პრაქტიკოსებს ბავშვზე ინფორმაციის გაცვლის და მხარდამჭერის ეფექტური სტრატეგიების გაზიარების მიზნით; განიხილავს შეფასების ანგარიშს და რეკომენდაციებს პრაქტიკოსებთან, რომლებსაც მოუწევთ ბავშვთან ინტერვენციის გაგრძელება;
- ▣ ახორციელებს ვიზიტს ახალ გარემოში ფიზიკური გარემოს შეფასების და საჭირო აკომოდაციების განსაზღვრის მიზნით;
- ▣ ახალ გარემოში შესაბამის გუნდთან ერთად განსაზღვრავს და ადგენს იმ გარემოებებს, რისთვისაც უნდა მოამზადოს ბავშვი და რისთვისაც უნდა მოემზადოს ბავშვის მიმღები ორგანიზაცია;
- ▣ საჭიროების შემთხვევაში ბავშვის მიმღებ გარემოში პრაქტიკოსებისთვის ახდენს მხარდამჭერის ეფექტიანი სტრატეგიების მოდელირებას;
- ▣ მიჰყვება ბავშვს მიმღებ გარემოში და ადგილზე უწევს მხარდამჭერას ამ გარემოში ადაპტაციის მიზნით;
- ▣ ინარჩუნებს კონტაქტს კოლეგებთან ბავშვის ტრანზიციის პროცესისთვის მიყოლის მიზნით.

დანართი N1. ტრანზიციის საფირობების განსაზღვრის ფორმა

შეცების თარიღი	რიცხვი / თვე / წელი ----- / ----- / -----
ინფორმაციის მოპოვებაზე პასუხისმგებელი პირი	
პასუხისმგებელი პირის საკონტაქტო ინფორმაცია	

ინფორმაცია ბავშვის შესახებ	
ბავშვის სახელი / გვარი	
ბავშვის ასაკი	

ინფორმაცია ოჯახის შესახებ	
მშობლის / კანონიერი წარმომადგენლის სახელი / გვარი	
მშობლის / კანონიერი წარმომადგენლის ტელეფონი	
მშობლის / კანონიერი წარმომადგენლის ელექტრონული მისამართი	
ბავშვის საცხოვრებელი მისამართი	

ინფორმაცია გამშვები დაწესებულების / დაწესებულებების შესახებ			
☐ სკოლამდელი განათლების დაწესებულება	☐ დღის ცენტრი	☐ ადრეული განვითარების პროგრამა	☐ სხვა
დაწესებულების სახელი	დაწესებულების სახელი	დაწესებულების სახელი	დაწესებულების სახელი
მისამართი:	მისამართი:	მისამართი:	მისამართი:
ელფოსტა:	ელფოსტა:	ელფოსტა:	ელფოსტა:
ტელეფონი:	ტელეფონი:	ტელეფონი:	ტელეფონი:
ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:

დანართი N1. ტრანზიციის საფირობების განსაზღვრის ფორმა

ინფორმაცია მიმღები დაწესებულების შესახებ (ივსება მიმღები დაწესებულების შერჩევის შემდეგ)	
☐ სკოლა ☐ სკოლამდელი განათლების დაწესებულება ☐ სხვა -----	
დაწესებულების სახელი:	
მისამართი:	
ელფოსტა:	
ტელეფონი:	
ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	

ინფორმაცია ბავშვის ჯანმრთელობის და მასთან დაკავშირებული საჭიროებების შესახებ:	
სენსორული ფუნქციები (სმენა, მხედველობა)	
ინფორმაცია დამხმარე მოწყობილობებზე, თუკი ბავშვი სარგებლობს	

ბავშვის სწავლასა და განვითარებასთან დაკავშირებული ინფორმაცია	
სფეროები	დამატებითი მხარდაჭერის ტიპები
კომუნიკაცია და ენა	
სოციალური და ემოციური განვითარება/ქცევა	
თამაში	
ავტონომიურობა/დამოუკიდებლობა	
თვითმომსახურების და ადაპტური უნარები	
გარემოს შესწავლასთან დაკავშირებული ქცევა/შესწავლის მოტივაცია	
ფიზიკური განვითარება და მოტორული უნარები	
კოგნიტური განვითარება	
წინააკადემიური უნარები	

დანართი N1. ტრანზიციის საფიროებების განსაზღვრის ფორმა

ბავშვის სპეციფიკური ინტერესები	
ტრანზიციასთან დაკავშირებული ბავშვის წინარე გამოცდილება	
ბავშვის ცხოვრებაში მომხდარი მნიშვნელოვანი მოვლენები / ცვლილებები	
ბავშვის უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული ინფორმაცია	
ბავშვის პერსპექტივა ტრანზიციაზე და კომენტარები	
ინფორმაცია ოჯახის შესახებ	
ოჯახის (მშობლების) პერსპექტივა ტრანზიციაზე და კომენტარები	
ტრანზიციასთან დაკავშირებული სხვა გასათვალისწინებელი ინფორმაცია:	
ტრანზიციასთან დაკავშირებული საჭიროებების შეჯამება:	

დანართი N2. მიმღები ბარემოს შეფასების ფორმა

სკოლის დასახელება:	დირექტორის სახელი გვარი:
მისამართი:	ელ. ფოსტა და საკონტაქტო ინფორმაცია:
ტრანზიციაზე პასუხისმგებელი/საკონტაქტო პირი:	ტრანზიციაზე პასუხისმგებელი პირის საკონტაქტო ინფორმაცია:
სკოლის გამოცდილება ინკლუზიური განათლების კუთხით	
სკოლის ფიზიკური გარემო (პანდუსი, ადაპტირებული სველი წერტილები, ლიფტი და სხვა)	
დამხმარე მოწყობილობები/აღჭურვილობა (ხმის გამაძლიერებელი მოწყობილობა, ადაპტური ავეჯი და სხვა)	
რესურსოთახი	
ტრანსპორტირების მომსახურება	
ინკლუზიური განათლების მხარდაჭერი მომსახურება (სპეციალისტები და მათი რიცხვი)	
ბავშვის კონკრეტულ საჭიროებებთან მიმართებით დამხმარე სპეციალისტების გამოცდილება/კომპეტენციები	
დამრიგებლის გამოცდილება სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების სწავლების კუთხით	
მოსწავლეთა მოსალოდნელი რაოდენობა მომავალ კლასში	
მომავალი კლასის განთავსება (სართული)	
მოსალოდნელი სასწავლო განრიგი (დღის პირველი ან მეორე ნახევარი)	
სკოლის ხელმისაწვდომობა ტრანსპორტის კუთხით	
გახანგრძლივებული კლასი და სხვა მომსახურებები (მაგ., წრეები, აუზი და ა.შ.)	
თანამშრომლობა სხვა მომსახურებებთან	
სკოლის მზაობა, უზრუნველყოს ბავშვი საჭირო ხელშეწყობით	
სხვა მნიშვნელოვანი/გასათვალისწინებელი ინფორმაცია	
არსებული რესურსების შეჯამება:	არსებული გამოწვევების შეჯამება:
დამატებითი მხარდაჭერის საჭიროება:	

დანართი N3. ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმა

ტრანზიციის პროცესის დაწყების თარიღი	რიცხვი / თვე / წელი ----- / ----- / -----
-------------------------------------	---

ინფორმაცია ბავშვის შესახებ	
ინფორმაციის მოპოვებაზე პასუხისმგებელი პირი	
პასუხისმგებელი პირის საკონტაქტო ინფორმაცია	

ინფორმაცია ოჯახის შესახებ	
მშობლის / კანონიერი წარმომადგენლის სახელი / გვარი	
მშობლის / კანონიერი წარმომადგენლის ტელეფონი	
მშობლის / კანონიერი წარმომადგენლის ელექტრონული მისამართი	
ბავშვის საცხოვრებელი მისამართი	

ინფორმაცია გამშვები დაწესებულების / დაწესებულებების შესახებ			
☐ სკოლამდელი განათლების დაწესებულება	☐ დღის ცენტრი	☐ ადრეული განვითარების პროგრამა	☐ სხვა
დაწესებულების სახელი	დაწესებულების სახელი	დაწესებულების სახელი	დაწესებულების სახელი
მისამართი:	მისამართი:	მისამართი:	მისამართი:
ელფოსტა:	ელფოსტა:	ელფოსტა:	ელფოსტა:
ტელეფონი:	ტელეფონი:	ტელეფონი:	ტელეფონი:
ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:

ინფორმაცია მიმღები დაწესებულების შესახებ (ივსება მიმღები დაწესებულების შერჩევის შემდეგ)	
☐ სკოლა ☐ სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულება ☐ სხვა -----	
დაწესებულების სახელი:	
მისამართი:	
ელფოსტა:	
ტელეფონი:	
ტრანზიციის მხარდამჭერი პირი:	

დანართი N3. ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმა

შენიშვნა: ქვემოთაა ბლოკი ივსება ტრანზიციის გუნდის ყოველი ახალი შეხვედრისას

ტრანზიციის გუნდის ----- შეხვედრა		რიცხვი / თვე / წელი ----- / ----- / -----	
მონაწილე პირები			
პოზიცია ----- ----- -----		სახელი / გვარი ----- ----- -----	
მონაწილე პირები			
აქტივობა	განხორციელების ვადა/თარიღი	პასუხისმგებელი მხარე/პირი	შენიშვნა
1.			
2.			
3.			
4.			
შედეგი: (ივსება მომდევნო შეხვედრაზე, შესრულებულ აქტივობებზე რეფლექსიის საფუძველზე)			

ტრანზიციის აქტივობების კალენდარული გეგმის ნიმუში

აქტივობა	თვე 1	თვე 2	თვე 3	თვე 4	თვე 5	თვე 6
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						

პროცესის დასრულების თარიღი	რიცხვი / თვე / წელი ----- / ----- / -----
----------------------------	---

დანართი N4. ტრანზიციის მხარდამფერი აქტივობები

აქტივობების შესაძლო ჩამონათვალი

აქტივობების შესაძლო ჩამოსაკოლო მზაობის მხარდამჭერი სასწავლო / შემეცნებითი აქტივობების დაგეგმვა და განხორციელება, კერძოდ -----
ბავშვის მიღწევების და სასკოლო მზაობის შეფასება (ძლიერი მხარის და საჭიროებების იდენტიფიცირება)
ბავშვის შეფასების შედეგების დოკუმენტირება
მიმღები დაწესებულების ალტერნატივების განხილვა რელევანტური დაწესებულების შერჩევის მიზნით
საორიენტაციო ვიზიტი დაწესებულება/ებში რელევანტური დაწესებულების შერჩევის მიზნით
საორიენტაციო ვიზიტის შედეგების განხილვა
გადაწყვეტილების მიღება ბავშვისთვის მიმღებ დაწესებულებასთან დაკავშირებით
შეხვედრა/ვიზიტი შერჩეულ მიმღებ დაწესებულებაში ბავშვის ტრანზიციის პროცესის დაგეგმვის მიზნით
ბავშვის მიმღებ დაწესებულებაში ოფიციალური /ფორმალური რეგისტრაცია
- ახალ გარემოსთან მიმართებით ბავშვის მოსალოდნელი საჭიროებების იდენტიფიცირება და დოკუმენტირება - გარემოს აკომოდაციის საჭიროება, კერძოდ: ----- - დამატებითი მომსახურების საჭიროება, კერძოდ: ----- - დამატებითი მხარდამჭერი სპეციალისტის/ების საჭიროება, კერძოდ: ----- - პროფესიონალების საჭირო კომპეტენცია, კერძოდ: ----- - დამატებითი მასალის საჭიროება, კერძოდ: ----- - სოციალური გარემოს ინფორმირების საჭიროება, კერძოდ: ----- - სხვა, კერძოდ: -----
მიმღები დაწესებულების ინფორმირება ბავშვის და მისი საჭიროებების შესახებ; დოკუმენტაციის გადაცემა; საჭიროებების განხილვა
- ბავშვის საჭიროებებზე რეაგირების გეგმის შემუშავება, - გარემოს აკომოდაციები - დამატებითი მომსახურება - დამატებითი სპეციალისტები - სპეციალისტების კვალიფიკაციის ამაღლება - მასალის უზრუნველყოფა - სოციალური გარემოს ინფორმირება - სხვა
- შემუშავებული გეგმის განხორციელება: - გარემოს აკომოდაციის უზრუნველყოფა - დამატებითი მხარდამჭერი სპეციალისტის მობილიზაცია - დაწესებულების პერსონალის კვალიფიკაციის ამაღლება (ტრენინგი) - დამატებითი მასალის უზრუნველყოფა - სოციალური გარემოს ინფორმირება - სხვა
გეგმის განხორციელების მონიტორინგი, დაგეგმილი ღონისძიებების ხელმისაწვდომობის და რელევანტურობის გადამოწმება
ბავშვის დოკუმენტაციის, პორტფოლიოს, საკომუნიკაციო პასპორტის წარმოების დასრულება
- ტრანზიციისთვის ბავშვის მომზადების აქტივობების დაგეგმვა ფიზიკური და სოციალური გარემოს გაცნობის მიზნით: - ბავშვის საორიენტაციო ხანმოკლე ვიზიტი მიმღებ დაწესებულებაში, გარემოს დათვალიერება მშობელთან ერთად; - ბავშვის დასწრება მიმღები დაწესებულების ღონისძიებაზე - ზეიმი, ღია გაკვეთილი; - ბავშვის ვიზიტი მიმღებ დაწესებულებაში და მონაწილეობა საერთო აქტივობაში - ეზოში ხატვა, პიკნიკი, სპორტის გაკვეთილი; - ბავშვების ახალი ჯგუფის გაერთიანებული შეხვედრა, ურთიერთგაცნობა, სახალისო აქტივობების საფუძველზე, მომავალი მასწავლებლების და სხვა სპეციალისტების აქტიური მონაწილეობით; - ბავშვის ჩართვა სხვადასხვა აქტივობებში მომავალ საკლასო სივრცესთან და მასწავლებლებთან შეგუების მიზნით; - ბავშვისთვის საგანმანათლებლო დაწესებულების სხვა სივრცეების გაცნობა და საჭიროების შემთხვევაში მათი ფუნქციური გამოყენება (ტულეტით სარგებლობა, ბუფეტში კვება, ეზოში სეირნობა).

დანართი N4. ტრანზიციის მხარდამჭერი აქტივობები

- ტრანზიციისთვის ბავშვის მომზადების აქტივობების დაგეგმვა ფიზიკური და სოციალური გარემოს გაცნობის მიზნით;
- ბავშვის საორიენტაციო ხანმოკლე ვიზიტი მიმღებ დაწესებულებაში, გარემოს დათვალიერება მშობელთან ერთად;
- ბავშვის დასწრება მიმღები დაწესებულების ღონისძიებაზე - ზეიმი, ღია გაკვეთილი;
- ბავშვის ვიზიტი მიმღებ დაწესებულებაში და მონაწილეობა საერთო აქტივობაში - ეზოში ხატვა, პიკნიკი, სპორტის გაკვეთილი;
- ბავშვების ახალი ჯგუფის გაერთიანებული შეხვედრა, ურთიერთგაცნობა, სახალისო აქტივობების საფუძველზე, მომავალი მასწავლებლების და სხვა სპეციალისტების აქტიური მონაწილეობით;
- ბავშვის ჩართვა სხვადასხვა აქტივობებში მომავალ საკლასო სივრცესთან და მასწავლებლებთან შეგუების მიზნით;
- ბავშვისთვის საგანმანათლებლო დაწესებულების სხვა სივრცეების გაცნობა და საჭიროების შემთხვევაში მათი ფუნქციური გამოყენება (ტელეფონით სარგებლობა, ბუფეტში კვება, ეზოში სეირნობა).

ბავშვის ყოველდღიურ რუტინაში ცვლილებების შეტანა სასკოლო რუტინასთან მეტად დაახლოების და ბავშვის წინასწარი მომზადების მიზნით

განხორციელებული აქტივობების განხილვა/რეფლექსია

მიმღები დაწესებულების გარემოში ბავშვის ჩართვისთვის და ადაპტაციისთვის შესაბამისი დამატებითი აქტივობების დაგეგმვა/ორგანიზება; კერძოდ: -----

ბავშვის ჩართვა მიმღებ გარემოში მხარდამჭერი აქტივობების და ღონისძიებების თანხლებით

სკოლაში ბავშვის ფუნქციონირებაზე დაკვირვება და საჭიროებების განსაზღვრა

ბავშვის უზრუნველყოფა სხვადასხვა ადაპტაციითა და აკომოდაციით

თვალყურის მიდევნება მიმღები დაწესებულების გარემოში ბავშვის შეგუების პროცესისთვის

ოჯახში ახალი რუტინის დადგენა (კერძოდ, -----) და მისი მიყოლა

დანართი N5. ეფექტიანი ტრანზიციის მონიტორინგის და თვითშეფასების ფორმა

ქულის მინიჭების კრიტერიუმები:					
1. არ სრულდება 2. სუსტად სრულდება 3. დამაკმაყოფილებლად სრულდება 4. კარგად სრულდება 5. სრულყოფილად სრულდება					
1. ტრანზიციის პროცედურა წარმოადგენს დაწესებულების პროგრამის/მუშაობის შემადგენელ კომპონენტს	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
2. დაწესებულებაში ჩამოყალიბებულია ერთიანი ხედვა ბავშვის ტრანზიციის უზრუნველყოფის შესახებ	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
3. დაწესებულებაში შემუშავებული და გაწერილია ტრანზიციის ხელშეწყობი შიდა პროცედურები, რეგულაციები	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
4. გამოყოფილია ტრანზიციაზე პასუხისმგებელი პირი/პირთა ჯგუფი	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
5. განსაზღვრულია და ხორციელდება ტრანზიციის ხელშეწყობი გეგმიური აქტივობები	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
6. ტრანზიციასთან დაკავშირებული პროცედურებისთვის დათმობილია სათანადო დრო	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
7. დაწესებულებას დამყარებული აქვს ფორმალური შეთანხმება და პრაქტიკული თანამშრომლობა სხვადასხვა რელევანტურ მომსახურებასთან, უწყებასთან	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
8. შემუშავებულია მშობლებთან/ოჯახებთან თანამშრომლობის ფორმალური პროცედურები	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
9. ადმინისტრაცია ხელს უწყობს ტრანზიციასთან დაკავშირებული პროცედურების პრაქტიკულ განხორციელებას	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
10. ადმინისტრაცია უზრუნველყოფს პერსონალს განსხვავებული საჭიროების მქონე ბავშვების ტრანზიციის ეფექტიანად განხორციელებისთვის საჭირო პროფესიული განვითარებით და რელევანტური დამხმარე მასალით/ლიტერატურით	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

დანართი N5. ეფექტიანი ტრანზიციის მონიტორინგის და თვითშეფასების ფორმა

კომენტარი					
11. დაწესებულების პერსონალი ურთიერთანამშრომლობს ბავშვის ტრანზიციის საკითხებში, რეგულარულად ცვლის ინფორმაციას, ახორციელებს შიდა განხილვებს და ერთმანეთის პროფესიული მხარდაჭერას	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
12. პერსონალი ფლობს სხვადასხვა საჭიროების მქონე ბავშვის სწავლასა და განვითარებასთან დაკავშირებული საჭიროებების განსაზღვრისა და განვითარების ხელშეწყობის კომპეტენციებს	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
13. პერსონალი ფლობს სხვადასხვა საჭიროების მქონე ბავშვების შემთხვევაში ტრანზიციის პროცესის წარმართვისთვის აუცილებელ კომპეტენციებს	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
14. საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ყოველი ბავშვის შემთხვევაში ხდება ტრანზიციასთან დაკავშირებული საჭიროებების და სამოქმედო პრიორიტეტების განსაზღვრა	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
15. სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ყოველი ბავშვისთვის შემუშავებულია/მუშავდება ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმა	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
16. ხორციელდება ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმის მონიტორინგი	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
17. უზრუნველყოფილია ბავშვის შესახებ რელევანტური ინფორმაციის გაზიარება ტრანზიციასთან დაკავშირებული სხვა მომსახურებებისთვის/ დაწესებულებებისთვის	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
18. ხორციელდება ტრანზიციასთან დაკავშირებული საორიენტაციო შეხვედრები და ერთობლივი აქტივობები ბავშვთან დაკავშირებულ სხვადასხვა მომსახურებასთან/უწყებასთან	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
19. ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმის შედგენისას გათვალისწინებულია როგორც ბავშვის, ასევე, მშობლის პერსპექტივა (თუ აღნიშნული ბავშვის საუკეთესო ინტერესებს არ ეწინააღმდეგება)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
20. ტრანზიციის პროცესში ბავშვი უზრუნველყოფილია მის უნიკალურ საჭიროებებზე მორგებული ადამიანური და ტექნიკურ-მატერიალური ხელშეწყობებით	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					

დანართი N5. ეფექტიანი ტრანზიციის მონიტორინგის და თვითშეფასების ფორმა

კომენტარი					
21. დროულად ხდება სხვა მომსახურებებთან/უწყებებთან დაკავშირება და საჭიროების შემთხვევაში რეფერირება	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
22. ხორციელდება მუშაობა ბავშვის მიერ სასკოლო მზაობისა და ახალ გარემოში ტრანზიციისთვის მნიშვნელოვანი კომპეტენციების გამოსამუშავებლად	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
23. ხორციელდება მუშაობა ბავშვის მიმღები გარემოს მოსამზადებლად/გასაძლიერებლად	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
24. ხორციელდება ბავშვზე დაკვირვება გამშვებ/მიმღებ ორგანიზაციაში	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
25. მშობლები იღებენ ტრანზიციასთან დაკავშირებულ სრულყოფილ ინფორმაციას (ბავშვის მიმდინარე და სამომავლო საჭიროებზე, განათლებასთან დაკავშირებულ ბავშვისა და ოჯახის უფლებებზე, დამხმარე რესურსებსა/მომსახურებების შესახებ, ჩართულ პირთა როლებზე და პასუხისმგებლობებზე....) მათთვის ხელმისაწვდომი ფორმით (ოჯახების ლინგვისტური, ეთნიკური, კულტურული და სხვა საჭიროებების გათვალისწინებით)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
26. მშობლები აქტიურად არიან ჩართული ბავშვის ტრანზიციის პროცესის ყველა ეტაპზე და ეძლევათ შესაძლებლობა, დასვან მათთვის საინტერესო ითხვები, მიიღონ ინფორმაცია მათთვის აქტუალურ საკითხებზე	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
კომენტარი					
27. ხორციელდება ოჯახთან მუშაობა ახალ გარემოში ბავშვის ტრანზიციის ხელშესაწყობად მნიშვნელოვანი კომპეტენციების გაძლიერებაზე	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

დანართი N6. ბავშვის ინდივიდუალური პორტფოლიო ტრანზიციისთვის

ბავშვის ტრანზიციის ინდივიდუალური პორტფოლიო, რომელსაც საბავშვო ბაღი სკოლას გადასცემს, არის სახალისოდ და მიმზიდველი ფორმით შექმნილი საქაღალდე, რომელიც მოიცავს საინტერესო და შესაბამის ინფორმაციას ბავშვის შესახებ. პორტფოლიოს შემუშავება და მისი დიზაინის სურვილისამებრ გადაწყვეტა შეუძლია ნებისმიერ ბავშვს ბავშვის ინდივიდუალური ხედვის და სურვილების გათვალისწინებით.

ინდივიდუალური პორტფოლიო შესაძლებელია მოიცავდეს შემდეგ ინფორმაციას:

- ბავშვის თამაშის და სწავლის პროცესის ამსახველ ფოტოებს;
- ბავშვის ნაკეთობებს შემდეგ თემებზე: ოჯახი, საბავშვო ბაღი, ეზო, სკოლა, გასართობი სივრცე (განსაკუთრებულად შერჩეული ნამუშევრები უნდა ასახავდეს ბავშვის განვითარებას, ინტერესებს);
- ინფორმაციას ბავშვის შესახებ, მოწოდებულს ჯგუფის ხელმძღვანელის მიერ: რა მოსწონს/ არ მოსწონს; რა აქტივობებში უყვარს მონაწილეობა; ფსიქოლოგიური ტესტირების შედეგებს; კოგნიტური უნარების აღწერას;
- ბავშვის განვითარების ინდივიდუალურ გეგმას;
- ბავშვის ინდივიდუალური ტრანზიციის გეგმას; სადაც დეტალურად არის აღწერილი სპეციალური პირობები და ბავშვისთვის საჭირო მხარდაჭერა სკოლაში;
- სამედიცინო ინფორმაციას, რეკომენდაციების ჩათვლით, იმ სპეციალისტებისგან, რომლებიც მუშაობდნენ ბავშვთან საბავშვო ბაღში;
- ბავშვის შედეგებს განვითარებისა და განათლების სტანდარტის გათვალისწინებით;
- ინფორმაციას ოჯახის შესახებ.

პორტფოლიოში მოცემული ფოტოები უნდა ასახავდეს ბავშვის ცხოვრების და მისი განვითარება-განათლების საინტერესო ეტაპებსა და მომენტებს. მაგ., მკვრატლის გამოყენების პირველი მცდელობა, თასმების შეკვრა, თოჯინის შექმნა, მეგობრის დახმარება, სიმღერა, ცეკვა. მნიშვნელოვანია, რომ ფოტოები უფრო ასახავდეს ბავშვის განვითარების თანმიმდევრობას, მიმდინარეობას, ვიდრე ღონისძიებების უბრალო ეპიზოდებს. ყოველი ფოტო უნდა გადმოსცემდეს ამბავს და მასწავლებლისთვის წარმოადგენდეს ინფორმაციის ღირებულ წყაროს.

როგორც წესი, ბავშვის ინდივიდუალური ტრანზიციის პორტფოლიოს საბავშვო ბაღი გადასცემს მშობლებს აკადემიური წლის ბოლოს. მშობლებს შეუძლიათ შეავსონ პორტფოლიო ბავშვის სხვა მნიშვნელოვანი ნამუშევრებით და მიიღონ გადაწყვეტილება, სკოლაში პორტფოლიოს ორიგინალი წარადგინონ თუ მისი ასლი (ხოლო თავად დაიტოვონ ორიგინალი).

პორტფოლიოს სკოლაში წარადგენა შეუძლია როგორც მშობელს, ისე საბავშვო ბაღის სპეციალისტს. მიზანშეწონილია, რომ სკოლა აგრძელებდეს პორტფოლიოს წარმოებას, ამდიდრებდეს მას ბავშვის ახალი, სკოლაში შექმნილი ნამუშევრებით, მიღწევების აღწერით და ფოტოებით. სასურველია, სასწავლო წლის დაწყებიდან ექვსი თვის შემდეგ სკოლის მიერ მოხდეს პორტფოლიოს გაზიარება მშობლებისთვის და ამ გზით ბავშვის მიღწევების გათვალისწინება.

დანართი N7. ბავშვის საკომუნიკაციო პასპორტი

საკომუნიკაციო პასპორტი არის სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვის ერთ-ერთი მხარდამჭერი ინსტრუმენტი ტრანზიციის პროცესში. ის განსაკუთრებით აქტიურად გამოიყენება კომუნიკაციის სირთულეების მქონე ბავშვების შემთხვევაში.

საკომუნიკაციო პასპორტი შეჯამებულად ასახავს ბავშვის შესახებ პერსონალურ ინფორმაციას, მის ხედვებს საკუთარ თავზე და გამოხატავს მას ნათელი, პოზიტიური და მისაწვდომი ფორმით. პასპორტი იოლად წასაკითხი, სასარგებლო, ინფორმატიული და სახალისო დოკუმენტია.

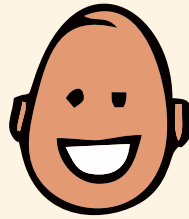
საკომუნიკაციო პასპორტი ემყარება პიროვნებაზე ცენტრირებულ მიდგომას. ეს არის მარტივი და პრაქტიკული საშუალება კომპლექსური ინფორმაციის ასახვისათვის.

პასპორტის მიზანია:

- ბავშვის პოზიტიურად წარმოჩენა, მისი ძლიერი მხარეების ხაზგასმა და არა „პრობლემებისა“ და დარღვევების წარმოჩენა;
- ბავშვის ხედვის და სურვილების ასახვა და გაზიარება;
- ბავშვის უნიკალური მახასიათებლების და ხასიათის თავისებურებების წარმოჩენა, მისი იუმორის ხაზგასმა;
- ბავშვის კომუნიკაციის ძირითადი საშუალებების აღწერა და ბავშვისთვის ხელსაყრელი კომუნიკაციის საშუალებების განსაზღვრა;
- წარსული და აწმყო ინფორმაციის შეკრება სხვადასხვა კონტექსტიდან, შეჯამება და სხვებისთვის იმ გზების გათვალისწინება, რა გზითაც ოპტიმალურია ბავშვთან კომუნიკაცია;
- იმ პირთა ხედვის გაზიარება, ვინც საუკეთესოდ იცნობს ბავშვს
- (ედინბურგის უნივერსიტეტის საკომუნიკაციო პასპორტის შესახებ ინფორმაციაზე დაყრდნობით <http://www.communicationpassports.org.uk/Home/>).
- პასპორტის მოცემული ნიმუშის ბეჭდური ფორმით გამოყენებისას სავალდებულოა საავტორო უფლებების შესახებ ინფორმაციის განთავსება დოკუმენტის ბოლოს.

საკომუნიკაციო პასპორტის შევსების ინსტრუქციები

- ფურცლის მარცხენა მხარე თქვენს განკარგულებაშია შესავსებად.
- შესაძლებელია პასპორტის ამობეჭდვა, მისი ხელით ან ელექტრონულად შევსება.
- ფურცლის მარცხენა მხარეს მოწოდებულია სასარგებლო რჩევები და შემოთავაზებები. წაშაღეთ ისინი საბოლოო პროდუქტის წარდგენამდე.
- შეაგროვეთ ინფორმაცია ბავშვის შესახებ ოჯახის გარემოდან, სპეციალისტებისა და თავად ბავშვისგან.
- გადახედეთ პასპორტს რეგულარულად და განახლეთ ცვლილებების არსებობის შემთხვევაში.
- აუცილებლად ასახეთ დოკუმენტში ჩანაწერის შექმნის და განახლების თარიღი; მიუთითეთ ასევე, მერამდენ რევიზიას.
- ყოველთვის დაურთეთ ჩანაწერი საავტორო უფლებების შესახებ პასპორტის ბოლოს ბავშვისთვის მის გადაცემამდე.

გთხოვთ ჩააკრათ ბავშვის ფოტო

ჩემი სახელია / მე მექვია -----

თარიღი -----; ვერსია-----

სარჩევი

- ☆ ყველაფერი ჩემ შესახებ
- ☆ ყურადღება! აუცილებელია, რომ იცოდეთ!
- ☆ ჩემთან ერთად ცხოვრობენ
- ☆ სხვა ჩემთვის მნიშვნელოვანი ადამიანები
- ☆ ის, რაც ჩემი ოჯახისთვის მნიშვნელოვანია
- ☆ ჩემი მეგობრები
- ☆ ადამიანები, ვინც მეხმარებიან / მიჭერენ მხარს
- ☆ მე მიყვარს
- ☆ მე არ მიყვარს
- ☆ როგორ შეგიძლიათ, რომ დამეხმაროთ
- ☆ ამ ეტაპზე ვცდილობ გავაუმჯობესო -----
- ☆ ჩემთან კომუნიკაცია
- ☆ ის, რაც უნდა იცოდეთ
- ☆ უსაფრთხოების საკითხები

ეს ძალიან მნიშვნელოვანი გვერდია!
ყველაფერი ჩემს შესახებ!

ჩემი სახელია _____

მისამართი _____

ჩემი დაბადების დღე _____

ტელეფონი _____

თქვენ უნდა იცოდეთ!

აქვე შეგიძლიათ დაწეროთ ისეთი რამ, როგორიცაა:

☆ „მე მაქვს ცერებრული დამბლა, რაც ნიშნავს რომ მე დახმარება მჭირდება, იმისთვის რომ რაღაცები გავაკეთო. მე მჭირდება ეტლი, რომ ვიარო აქეთ-იქით“.

ეს ძალიან მნიშვნელოვანი გვერდია!
ყველაფერი ჩემს შესახებ!

მე ვცხოვრობ

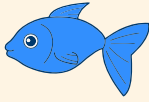

სახელი		ის ჩემი	დედაა
სახელი		ის ჩემი	
სახელი		ის ჩემი	

სახელი

ჩემი შინაური ცხოველები

ჯიში სახელი ჯიში

სხვა ჩემთვის მნიშვნელოვანი
ადამიანები

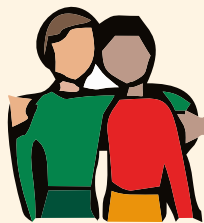
სახელი		ის ჩემი	
სახელი		ის ჩემი	
სახელი		ის ჩემი	

ის რაც მნიშვნელოვანია
ჩემი ოჯახისთვის

დაამაგრეთ სურათი

ჩემი მეგობრები

დაამაგრეთ სურათი

ადამიანები, რომლებიც მეხმარებიან

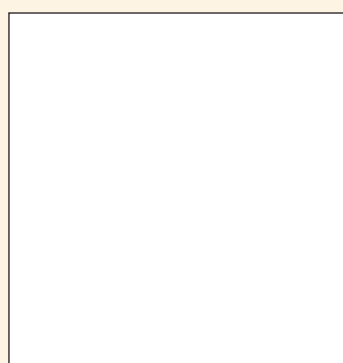
როლი	როლი	საკონტაქტო ინფორმაცია

მე მიყვარს

აქ შეგიძლიათ დაწეროთ ისეთი რამ, როგორიცაა:

- ✓ მე მიყვარს, როდესაც მრთავენ ყველა აქტივობაში
- ✓ მე მიყვარს, როდესაც მეკითხებიან, რა მინდა და მაძლევენ არჩევანის საშუალებას
- ✓ მე მეტად მსიამოვნებს, როდესაც ადამიანები მიახლოვდებიან მარჯვენა მხრიდან, რადგან ასე უკეთესად ვხედავ

მიაკარით ბავშვის საყვარელი ნივთის ან აქტივობის ფოტო

არ მიყვარს !

აქ შეგიძლიათ დაწეროთ ისეთი რამ, როგორიცაა:

- ✓ არ მიყვარს ადამიანები, რომლებიც ზემოდან მესაუბრებიან
- ✓ არ მიყვარს, როდესაც მარტო მტოვებენ
- ✓ არ მიყვარს დამინება ჩემი დათვის გარეშე

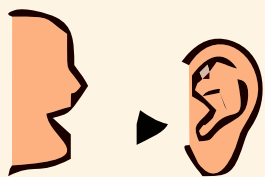
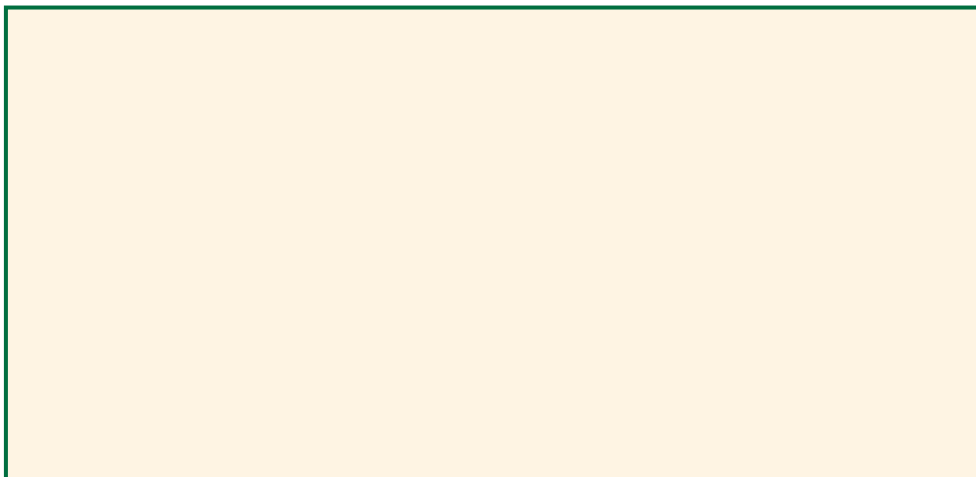
!!!! არ მითხრათ, რომ არ გაგაფრთხილეთ !!!!!

როგორ შეგიძლიათ დამეხმაროთ

ვცდილობ გავაუმჯობესო

ჩემთან კომუნიკაცია

შეგიძლიათ დაწეროთ ასეთი რამ:

- ✓ „მე მიყვარს არჩევანის გაკეთება. მე შევეხები ან შევხედავ იმას, რაც მე მინდა. მიყვარს, როდესაც ასარჩევად მთავაზობენ 2/3/4 საგანს. გთხოვთ იყავით მომთმენი, რადგან ზოგჯერ მეტი დრო მჭირდება იმისთვის, რომ მოვიფიქრო და გიპასუხო“.
- ✓ **ვამბობ „კი“-ს და „არა“-ს:**
- ✓ მე მარჯვნივ ვიხედები, როდესაც მინდა ვთქვა „დიახ“ და მარცხნივ, როდესაც მინდა გითხრა „არა“
- ✓ მე მაქვს სიმბოლოების წიგნი, რომელიც მეხმარება ადამიანებთან საუბარში, - ის ყოველთვის დევს/არის ჩემი ეტლის უკანა ჯიბეში.

გარემო, რომელიც მჭირდება

ეტლი

ხელჯოხი

სასმენი აპარატი

ჟესტური ენის თარჯიმანი

თავი რომ კარგად ვიგრძნო

აქ შეგიძლიათ აღნიშნოთ ისეთი რამ, როგორიცაა:

- ✓ „ჩემთვის ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ მიცვალონ პოზიცია დღის განმავლობაში.
- ✓ არავის მოსწონს ჯდომა ერთ ადგილას მთელი დღის განმავლობაში.
- ✓ მე ძალიან მომწონს კოტრიალი ხალიჩაზე ან საწოლში.“

ის რაც უნდა იცოდეთ!

საკვები, რომელიც მეჭმევა:

საკვები, რომელიც არ მეჭმევა:

უსაფრთხოების
საკითხები

დამატებითი ინფორმაცია

აქ შეგიძლიათ დაამატოთ სურათი, რომ ასახვით,
როგორ ურჩევნია ბავშვს ჯდომა და ჭამა კვების პროცესში

პოზა ჯდომისას

სითხის მიღება

კვება

საავტორო უფლებები

This passport was adapted for use by
The Visiting Teaching and Support Service
City of Edinburgh Council
Children & Families Department
from suggestions in
Call Centre's Personal Communication Passports
Guidelines for Good Practice by Sally Millar©2003
The symbols used in this passport are copyright of
Picture Communication Symbols
©1981-2002 Mayer-Johnston Inc.
Produced using Boardmaker published by
Mayer-Johnston Inc.
PO box 1579 Solana Beach CA 92075
<http://www.mayerjohnston.com>

A licence for Boardmaker software entitles you to use picture communication symbols.
The above copyright statement must be on any printed copy of the passport that uses
these symbols.

If you do not have a Boardmaker software licence
you must delete the picture communication symbols and use graphics of your own

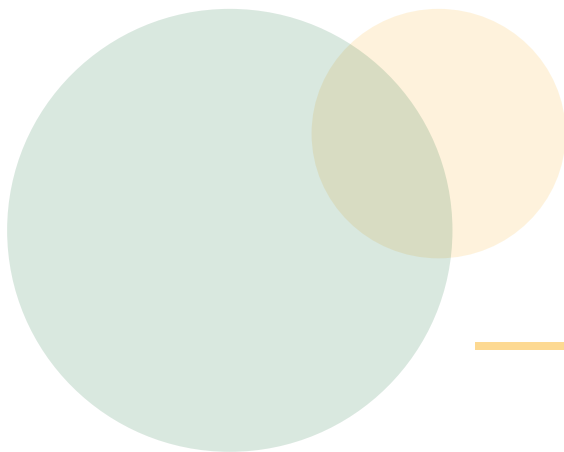
დანართი N8. „მალე სკოლაში მივდივარ“ - ბუკლეტი სკოლის შესახებ

ბუკლეტი სკოლის შესახებ ეხარება ბავშვს სკოლისთვის მომზადების პროცესში და არის ინფორმაციის მნიშვნელოვანი წყარო როგორც ბავშვისთვის, ისე მშობლისთვის. ბუკლეტი შედგება პიქტოგრამებისგან; შესაბამისად, ის წარმოადგენს ეფექტურ ვიზუალურ მინიშნებას ბავშვისთვის და იძლევა შესაძლებლობას, შეექმნას თვალსაჩინო წარმოდგენები სკოლაზე, ისაუბროს მასზე და თავის მოლოდინებზე. ბუკლეტი შეიძლება იყოს გამოყენებული ნახატებსა და მოთხოვნებთან ერთად სკოლის დაწყების შესახებ, რაც დაეხმარება ბავშვს ცვლილებების მიმართ გაუჩნდეს ზუსტი წარმოდგენა და მზაობა.

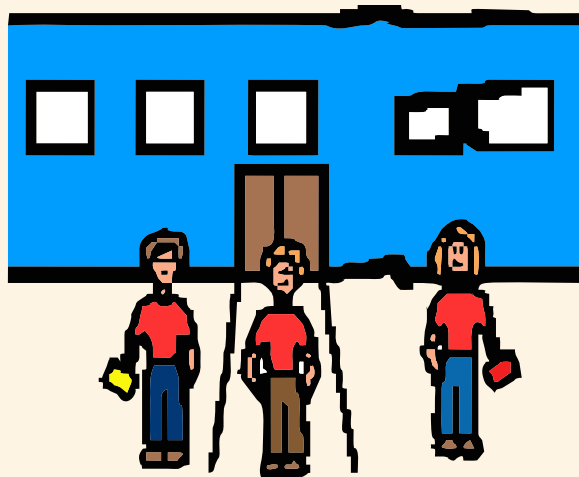
ბუკლეტი უნდა მოიცავდეს საკვანძო ინფორმაციას შემდეგ საკითხებზე:

- სკოლის დაწყების დღე და დრო
- სხვა ბავშვები, რომლებიც ასევე სკოლაში მიდიან
- საკლასო ოთახი და მასწავლებლის სახელი
- სივრცე სათავსოებისთვის - სად უნდა დაკიდოს ქურთუკი, მოთავსდეს ჩანთა
- სივრცე მნიშვნელოვანი აქტივობებისთვის - ტუალეტი, კაფეტერია
- სად შეიძლება თამაში
- ახალი ინფორმაცია, რომლის ათვისებაც მოუწევს
- ინფორმაცია ქცევის წესების შესახებ, მაგ., ყურადღებით მოსმენა
- როგორ და ვისთან ერთად შეიძლება სკოლაში გართობა - კლასელები, ოჯახის წევრები

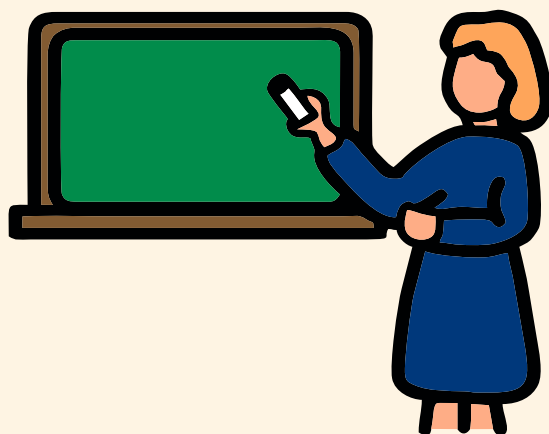
სკოლებს შეუძლიათ გააგრძელონ ბუკლეტზე მუშაობა, განავრცონ ის. შესაძლებელია, ბუკლეტის კეთების პროცესში უფროსკლასელთა ჩართვა, მათი გამოცდილების და ხედვის გათვალისწინება, რათა იცოდნენ, რა სჭირდებათ პირველკლასელებს.

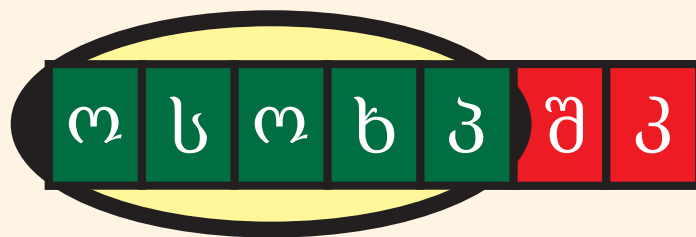
მე სკოლაში მივდივარ

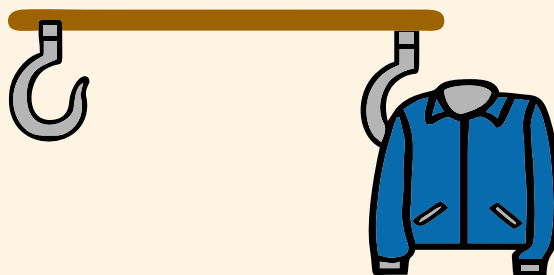
მე მივდივარ პირველ კლასში
ჩემი მასწავლებლის სახელია

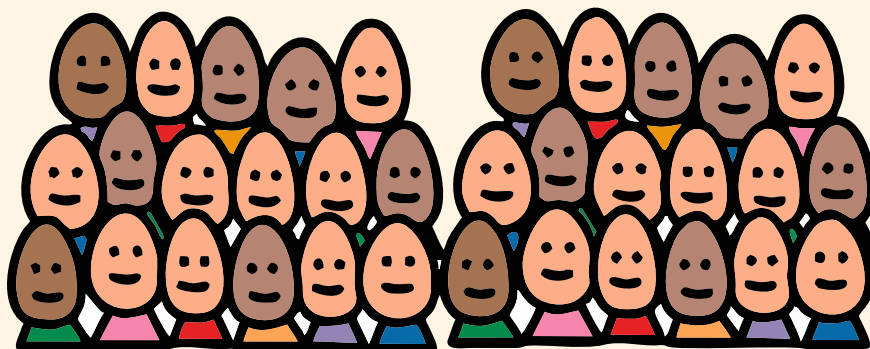
მე სკოლაში ვივლი ორშაბათობით,
სამშაბათს , ოთხშაბათს, ხუთშაბათს
და პარასკევს

მე ჩემს ქურთუკს დავკიდებ
იმ საკიდზე რომეზედაც
აღნიშნული იქნება
ჩემი სახელი

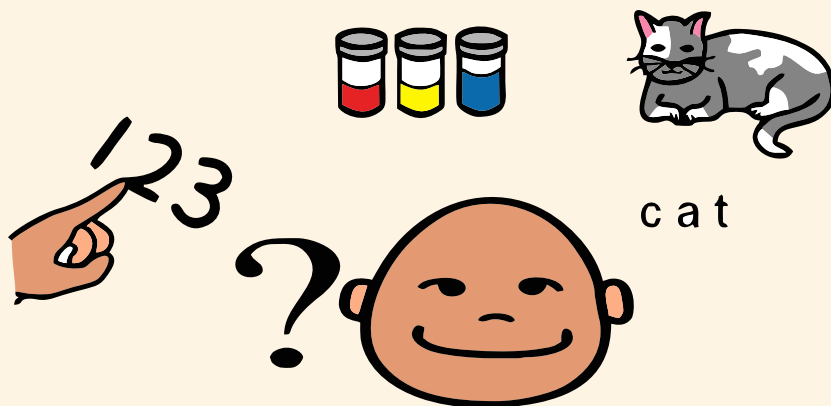
სკოლაში ბევრი ბავშვია

სკოლაში სიარული სახალისოა
მე შესაძლებელია ახალი
მეგობრები შევიძინო

სკოლაში სიარული სახალისოა
იქ, მე ალბათ, ბევრ სიახლეს ვისწავლი

მე ალბათ კითხვას ვისწავლი

მე წერას ვისწავლო

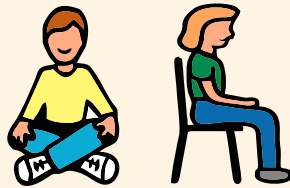
ვისწავლო ანგარიშს

$$\left(\begin{array}{r} +\frac{2}{3} \\ \hline 5 \end{array} \quad \begin{array}{r} -\frac{3}{1} \\ \hline 2 \end{array} \right)$$

სკოლაში მნიშვნელოვანია

დაკვირვებით
თვალის
მიდევნება

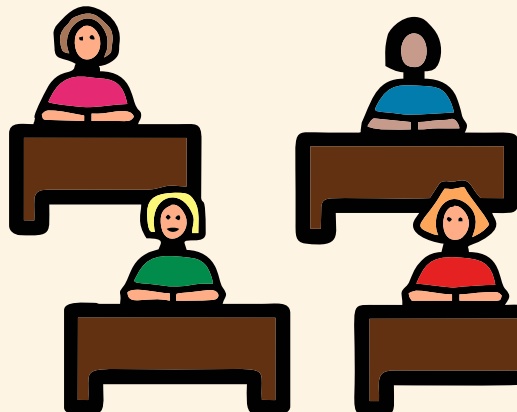
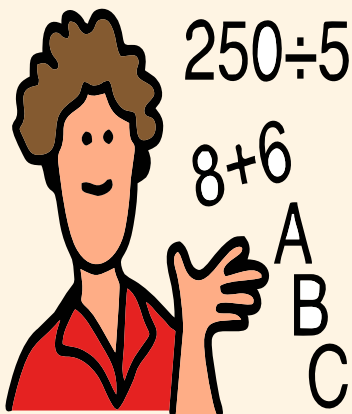

მშვიდად ჯდომა

ყურადღებით
მოსმენა

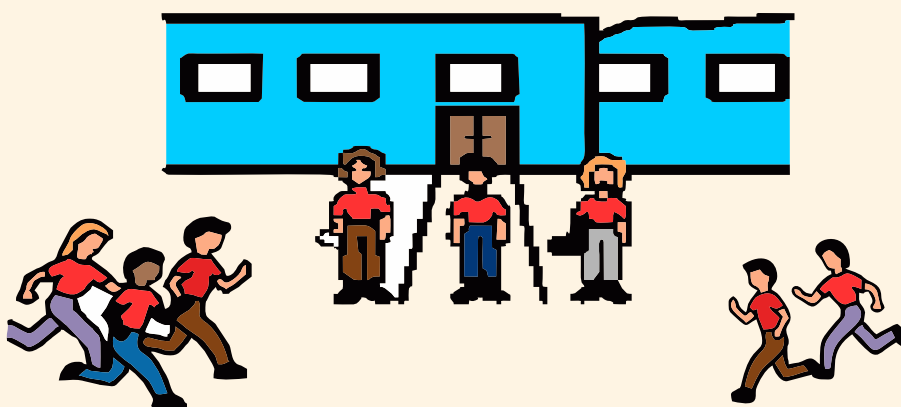
თუ დახმარება დამჭირდება, ვთხოვ
მასწავლებელს. ის ყოველთვის დამეხმარება

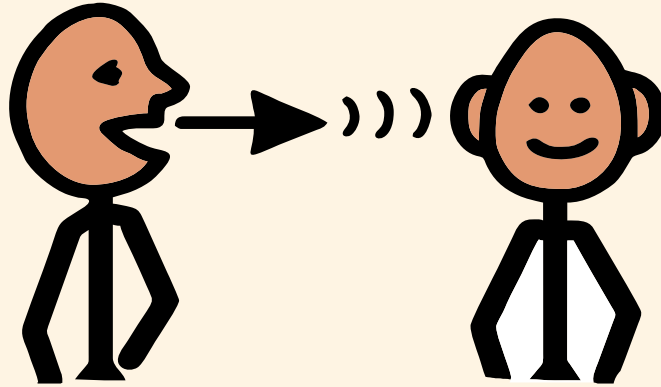
მე სკოლის ჩანთა მექნება . სკოლის
ჩანთით სასუსნავს და წიგნებს წავიღებ

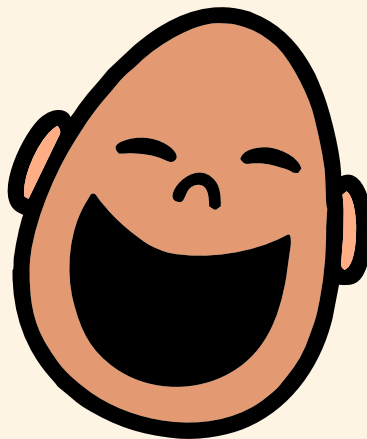
დასვენებაზე მე სკოლის ეზოში ვითამაშებ

სახლში როცა დავბრუნდები, ყველას
მოვუყვები. რა მოხდა სკოლაში დღეს

სკოლა ძალიან სახალისოა

- Anderson, K. L. (2011). Children with Hearing Loss – Helpful Adaptations in the School Environment. Minnesota Department of Education. Retrieved from: <http://parentsknow.state.mn.us>
- Dell, C. D., & Whaley, K. (2018). Local District Preschool Inclusion Self-assessment. Retrieved from: <http://ectacenter.org/~pdfs/topics/inclusion/local-inclusion-self-assessment.pdf>
- Fabian, H., Dunlop, A.W. (2006). Outcomes of Good Practice in Transition Processes for Children Entering Primary School. Strong Foundations: Early Childhood Care and Education, UNESCO. Retrieved from: file:///C:/Users/mako_000/Downloads/TransitionToSchoolGuidelines.pdf
- Guidelines for Early Childhood Transition to School for Children with Special Needs (2002). Retrieved from: https://www.gov.mb.ca/healthychild/publications/protocol_cwsn.pdf
- Hirst, M., Jervis, N., Visagie, K., Sojo, V. & Cavanagh, S. (2011). Transition to primary School: A Review of the Literature. Canberra: Commonwealth of Australia.
- <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001474/147463e.pdf>
- <https://www.education.vic.gov.au/documents/about/research/outcomesfinalvicuni.pdf>
- [https://www.unicef.org/earlychildhood/files/Child2Child_ConceptualFramework_FINAL\(1\).pdf](https://www.unicef.org/earlychildhood/files/Child2Child_ConceptualFramework_FINAL(1).pdf)
- Hundeide, K. (2010). The Essence of Human Care: an introduction to the ICDP programme. Part One. ICDP, Oslo, 1,3,06.
- 10.Kirk, S. A. et. al. (2012). Educating Exceptional Children. (13th ed.). Belmont: Wadsworth.
- 11.Kirklees Guidance for Transitions in the Early Years (2013). Kirklees Council. Retrieved from: <http://www.kirklees.gov.uk/beta/working-with-children/pdf/childcare-providers/transition-guidance.pdf>
- Transition: A Positive Start to School (2008). Centre for Equity & Innovation in Early Childhood (CEIEC). The University of Melbourne Vic 3010. RFQ Reference Number: 200809AS November/December. Retrieved from: <https://education.unimelb.edu.au/ycrc>
- Outcomes & Indicators of a Positive Start of School“ (2009). Victoria University, Australia.
- Rogoff, B. (2003). The Cultural Nature of Human Development. New York: Oxford University Press.
- Rosier, K. & McDonald, M. (2011). Promoting Positive Education and Care Transitions for Children. Australian Institute of Family Studies, ISSN 1838-7349. Retrieved from: <https://aifs.gov.au/cfca/sites/default/files/publication-documents/rs5.pdf>
- School Readiness: A Conceptual Framework (2012). United Nations Children's Fund, New York. Three United Nations Plaza New York, 10017. Retrieved from: [https://www.unicef.org/earlychildhood/files/Child2Child_ConceptualFramework_FINAL\(1\).pdf](https://www.unicef.org/earlychildhood/files/Child2Child_ConceptualFramework_FINAL(1).pdf)
- 1.Skouteris, H., Watson B., Lum, J. (2012). Preschool Children's Transition to formal Schooling: The Importance of Collaboration between Teachers, Parents and Children. Deakin University, Australasian Journal of Early Childhood Volume 37 Number 4 December. Retrieved from: <http://mnprek-3.wdfiles.com/local--files/research-studies/Transition%20to%20formal%20schooling%20-%20collaboration.pdf>
- Skouteris, H., Watson, B., lum, J. (2012). Preschool children's transition to formal schooling: The Importance of Collaboration between Teachers, Parents and Children. Deakin University Australasian Journal of Early Childhood. Volume 37 Number 4. Retrieved from: <http://mnprek-3.wdfiles.com/local--files/research-studies/Transition%20to%20formal%20schooling%20-%20collaboration.pdf>
- Smooth Transitions in the Early Years: a Good Practice Guide, Central Bedfordshire Council. Retrieved from: www.centralbedfordshire.gov.uk
- Transition to School. Guidelines for Early Intervention Providers (2014). New Zealand Government. Retrieved from: [file:///C:/Users/mako_000/Downloads/TransitionToSchoolGuidelines%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/mako_000/Downloads/TransitionToSchoolGuidelines%20(1).pdf)

- Hilary Fabian, Aline-Wendy Dunlop. Outcomes of good practice in transition processes for children entering primary school (2006). UNESCO
- Transition Guidance to Support Smooth Transition from Pre-School Institutions to Primary School (2017). Strategy to maximize the inclusive learning environment for children” project. Yerevan
- Victorian Early Learning and Development Framework, for all Children from Birth to Eight Years (2016). Melbourne
- The Early Years learning framework for Australia (2009) “Belonging Being and Becoming”
- Bob Perry, Sue Dockett, Anne Petriwskyj – “Transition to school-International Research, Policy and Practice“ (2013). International Perspectives on Early Childhood Education and Development.
- William A. Corsaro and Luisa M. (2005) “Understanding Children's Transition, from Preschool to Elementary School.”
- Alberta Children and Youth Initiative (2006). Guidelines for Supporting Successful Transitions for Children and Youth.
- Millar S, and Aitken S. (2003) Personal Communication Passports: Guidelines for Good Practice.
- ლალიძე, ა., დემეტრაშვილი, გ., მიქიაშვილი, მ., ჯამათაშვილი, გ., პაჭკორია, თ. მხედველობის დარღვევის მქონე მოსწავლეების სწავლება. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო
- პია ვოგლერი და სხვ.; ადრეული ბავშვობის ტრანზიციების კვლევა: ცნებების, თეორიისა და პრაქტიკის მიმოხილვა, 2008.
- სასკოლო მზაობის პროგრამა თამაში, სწავლისა და განვითარებისთვის, აღმზრდელის სახელმძღვანელო, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, გაეროს ბავშვთა ფონდი, 2015.
- ნ. რუხაძე, ინკლუზიური პროფესიული განათლების გზამკვლევი, 2016.